

BOLTESKOV

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Navn: Bolteskov	Navnetype: -Skov
------------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Bolteskov er nævnt første gang 1537 i formen Bolteskow. Forleddet er navneordet, glda. Bolt, hvis grundbetydning er rundagtig forhøjning. Efterleddet er skov, glda. skogh.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd. (!)

Byens 5 gårde ligger spredt i byen og alle på nær én ligger de for enden af en sidevej til den overvejende nord-syd gående bygade. Øst for byen lands vejen ligger et enligt hus.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, store og små uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård.
 Flyttet vest for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Hedeslette mod SV.

jordbund: Glacialt moræner.

naturlig afgrænsning: Mod V og N, men ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med
 Eng både øst og vest for byen - skov nord for byen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

I byen ligger stadig 4 ud af 5 gårde på den samme plads som på udskiftningstiden og det enlige husmandssted ligger også endnu øst for byen. Der er ingen nybebyggelse sket i byen. Vejnettet er blevet udvidet med endnu en vestgående vej, syd for den tidligere. Toftesystemet stort set uændret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engområde øst for byen. Skov nord for byen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Gudme	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 161 ha, heraf opdyrket i 1688: 51%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	66	26	27	

Bebyggelsesenheder:

	1514	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	5	7 ¹	5	5	9	10
Huse:					1		
Huse m/ jord:						4	4
Huse u/ jord:							1
I alt:	5	5	7	5	6	13	15

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(43%) 1664 ¹		3	4	9,4
(100%) 1688		5		5,2
(78%) 1844	7	2		2,8
(80%) 1903	9	1		2,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	26	48	58
Børn:	20	29	34
I alt:	46	77	92

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
-----------------	-------------------------	--------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					3		4	
1844	9	4						
1903	10	5						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 161 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 51%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 26 tdr.htk. og tilsvarende til 27 tdr. htk. i 1844. Byen er anlagt som en udflytter-rydningsby fra Boltinge. Endnu i 1664 takseredes ejerlavets skove til 108 svins olden. Omkring 1800 var der kun beskedne rester af skoven tilbage. Byen blokudskiftedes i 1796 og siden er 1 gård flyttet ud. Hele byen var i 1514 i Odense-bispen besiddelse og de 5 gårde var da egaliserede på hver 6,4 tdr. htk. De tidligere stiftsgårde kom ved reformationen til kronen, der atter afhændede dem. I 1664 lå byen til Fjellebro. Overgangen til selveje skete tidligt og var allerede afsluttet i 1844. Antallet af gårde er stabilt 5 fra 1514 til 1774 og stiger herefter til det dobbelte i forbindelse med overgangen til selveje. Da hustallet imidlertid kun stiger i beskedent omfang er befolkningsvæksten i det 19. årh. af normal størrelse. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen var allerede i 1514 egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

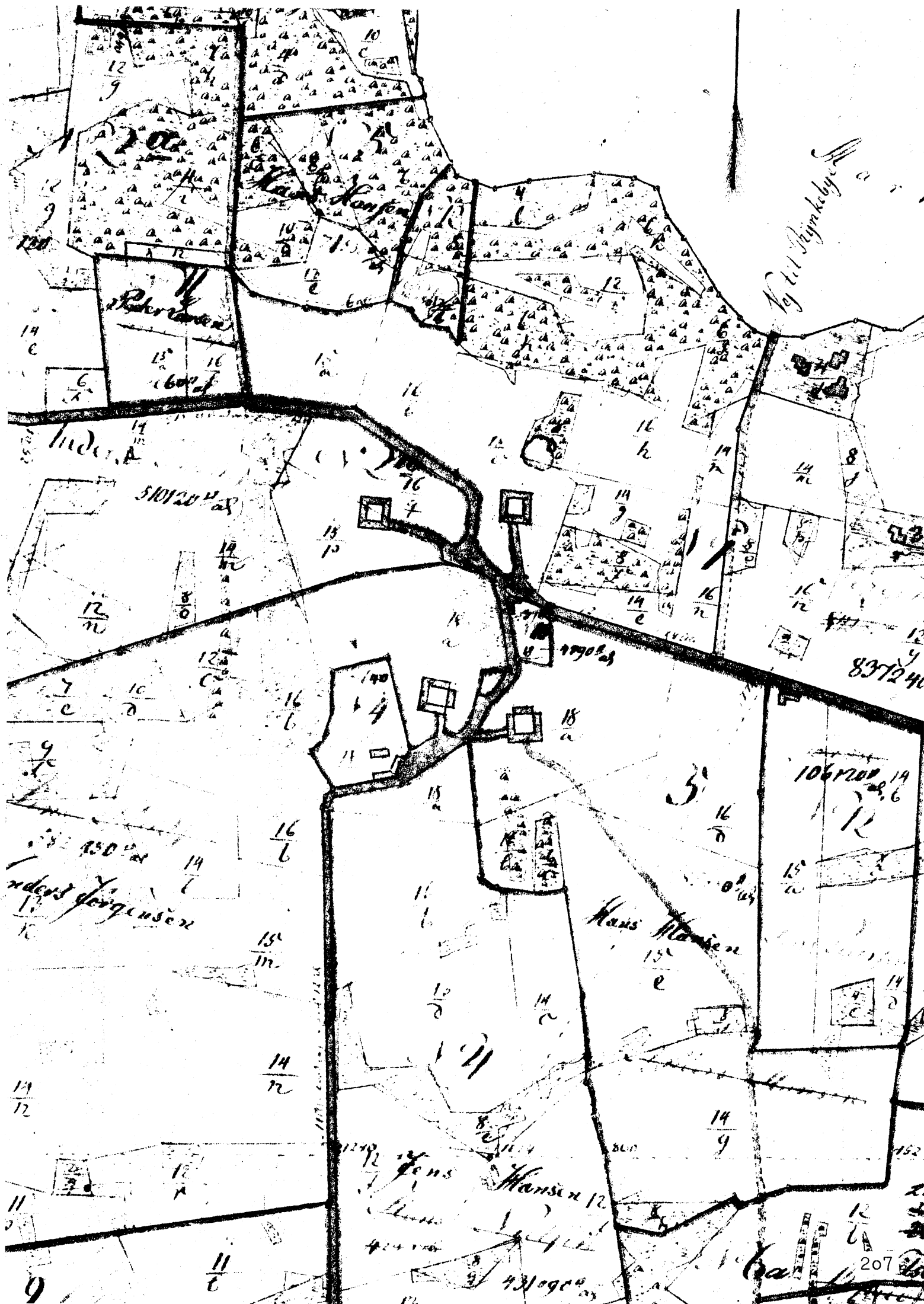
1. Anlægstype. Den lille udflytter-skovrydningsby af middelaldernavnetypen -skov er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er en uregelmæssig opbygget skovbygd. Skoven var endnu betydelig i 1664, men var stort set forsvunden omkring 1800.
2. Udviklingstype. Byen tilhørte i senmiddelalderen Odense-bispen og de 5 gårde var allerede egaliserede i 1514. I 1664 lå byen til Fjellebro. Overgangen til selveje skete tidligt og fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

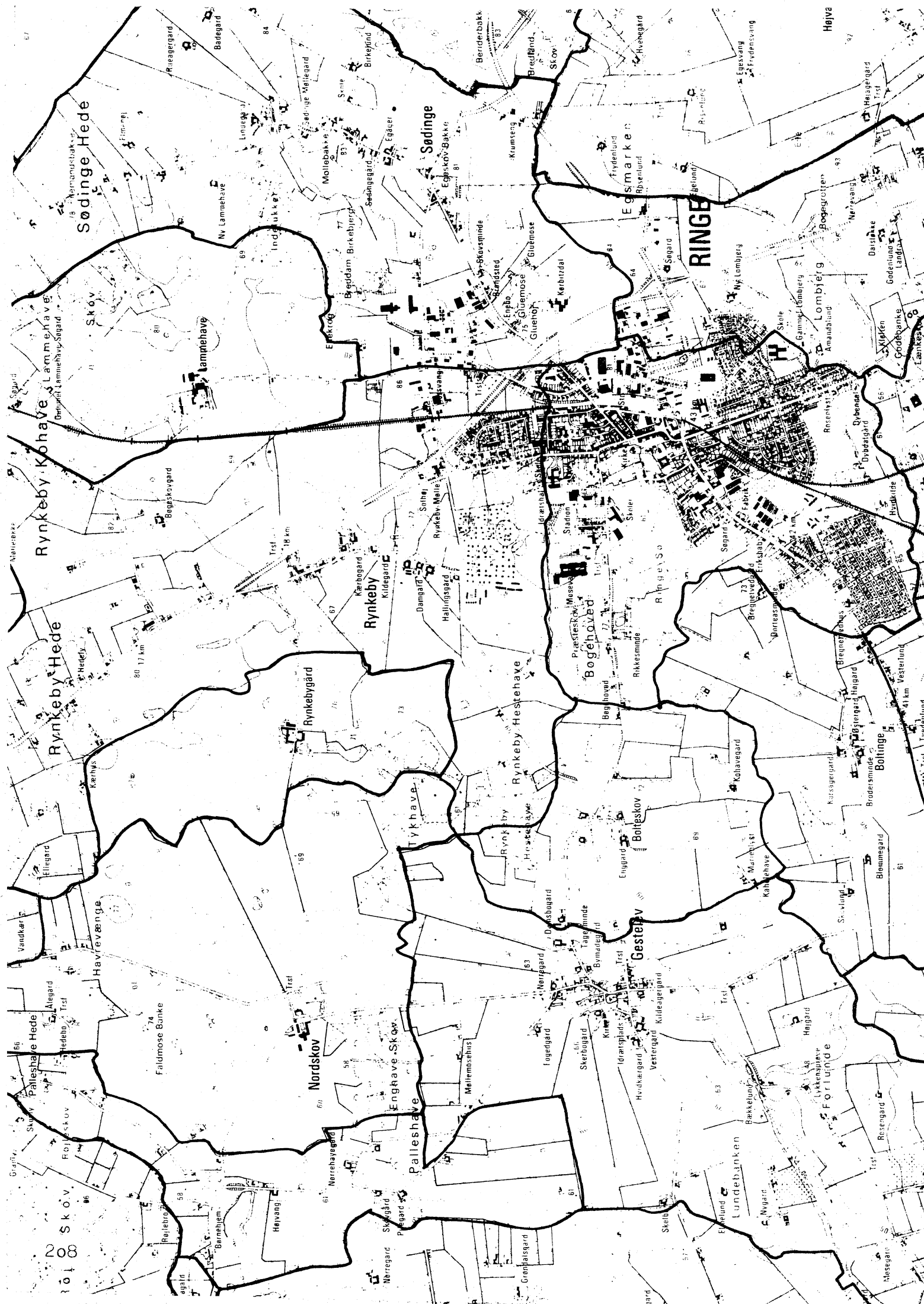
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

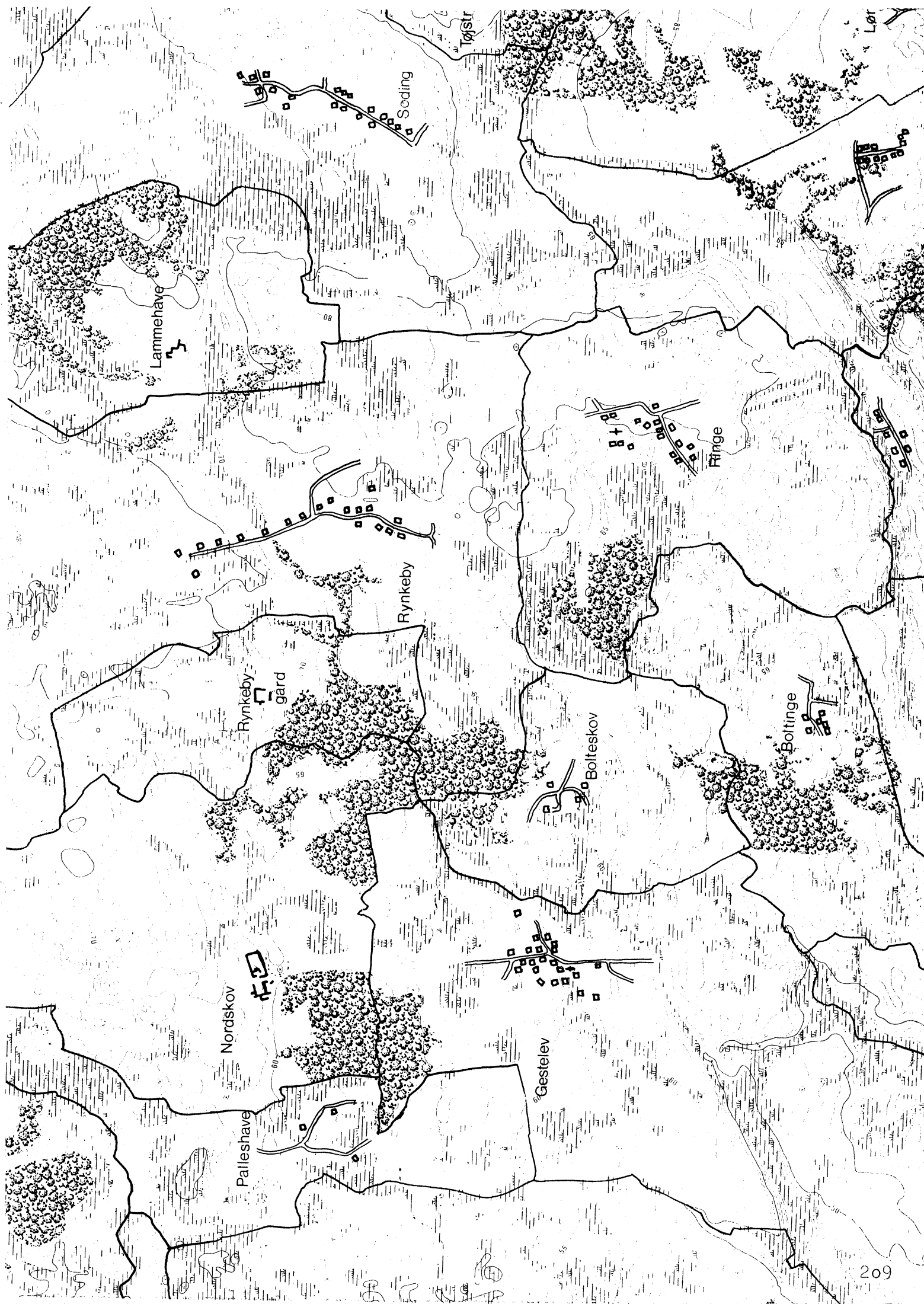
Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er velbevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt større eng- og skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

BOLTINGE

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Navn: Boltinge	Navnetype: -Inge
-----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Boltinge er nævnt første gang 1309 i formen Boatinge, kilden kan dog også referere til en anden by. Navnet er en afledning af navneordet, glåda. bolt, hvis grundbetydning er rundagtig forhøjning. Navne på -inge, glåda. ingi er af indbyggernavne på -ingar dannede stedbetegnelser.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Flyttet o. 1600.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der i modsætning til de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejfforteby. (!)

Byens gårde ligger tæt samlet omkring den udvidede vejfforte, hvor fra udgår veje mod øst og vest. Langs den øst-gående vej ligger et hus isoleret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 1 gård.

☐ efter udskiftningen

Flyttet sydvest for byen - 5 nye gårde opstået i ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Terrænskrænter mod NØ og SV.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod NØ og NV, men ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af skov og eng.

☐ blandingsøkonomi med

Stort skovområde vest for byen - engområder spredt i ejerlavet, men især syd for byen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

3 af byens 4 gårde (på udskiftningstiden) ligger stadig i byen. Der er kun i ringe omfang sket nybebyggelse i selve byen. Vejnettet er stort set uforandret, men vejforten er opløst. Toftesystemet er stort set bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov nordvest for byen.

En række nye gårde opstået rundt om i ejerlavet (udparceleringer).

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
-----------------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 201 ha, heraf opdyrket i 1688: 35%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
		18	29				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		2		3	4	11	12
Huse:					3		
Huse m/ jord:						6	7
Huse u/ jord:							1
I alt:		2		3	7	17	20
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664							
(100%) 1688		3		6,0			
(82%) 1844	11			2,4			
(83%) 1903	10	2		2,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	50	60	64				
Børn:	32	36	33				
I alt:	82	96	97				

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664								
1844	11	4				2		
1903	12	8						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 201 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 35%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1684 til 18 tdr.htk., hvilket i 1844 sat-tes op til 29 tdr.htk. formentlig i forbindelse med opdyrkning af skov-områder. Endnu omkring 1800 var der betydelige skovarealer i ejerlavet. Boltinge blokudskiftedes i 1797 og siden er 1 gård flyttet ud. Af det oprindelige ejerlav er rydningsbyen Bolteskov udparcelleret. Omkring 1580 oprettedes hovedgården Boltinggård af gårde i Boltinge by og om-trent samtidig flyttedes de resterende gård til deres nuværende place-ring. I 1826 omtales "Gamle Boltinge" - i Boltinggårds forreste Løkke - på grunden kunne endnu kendes, hvor gårdene havde stået.

I 1422 fik Roskildebispens skøde på Ilved Andersens fynske gods. Dette gods ses i bispens jordebog at være 3 gårde på 6,6 og 1½ tdr. skyld. I 1386 havde Dronning Margrethe erhvervet 2 ødegårde i Boltinge af Erik Andersen til Kogsbølle. Hertil kommer, at et skøde fra 1. halvdel af 1300-tallet, hvor Niels Pallesen skødede Ellegård i Boltinge til Per Brock, i 1500- tallet opbevarede i kronens arkiver, hvorfor denne gård også må være kommet i kongens eje. En syvende gård hørte i 1475 under Løgismose, hvorfor der i 1400-tallet må have været mindst 7 gårde i Boltinge. Endelig har Dalum Kloster i 1300-tallet ejt gods i Boltinge og Skt. Knuds Kloster på et tidspunkt før 1548, men sammenhængende mel-lem dette gods og de anførte 7 gårde kan ikke godtgøres. Kong Hans eje-de desuden Boltinge Mølle med en årlig skyld på 24 tdr. mel. I 1662 var der imidlertid kun 3 egaliserede gård i Boltinge by, der da benævnes "Nygårde", og i mellemtiden var Boltinggård oprettet. Boltinggård lig-ger ca. 1200 m i fugleflugt fra den nuværende Boltinge by, men ca. 300 m fra Boltinggård og 900 m fra byen ligger en mark kaldet Boltinge Tofter, hvor der som nævnt, endnu i 1826 kunne ses rester af gårdene. En arkæologisk rekonosering på stedet i 1975 godtgjorde, at der virke-lig er tale om en nedlagt middelalderbebyggelse. Mindst 4 gårde i Bol-tinge er altså blevet nedlagt ved Boltinggårds oprettelse, medens de resterende 3 gårde enten samtidig eller senere er flyttet til deres nu-værende plads. Betegnende er det også, at de 3 gårde i 1664 matriklen opføres under Bolteskov. Boltinggårds fæstegods bortsolgtes først i 1800-tallet. I forbindelse hermed eksploderede gårdtallet. De 4 gårde og 3 huse i 1774 var således i 1826 blevet til 13 brug med større eller mindre hartkorn.

Hustallet stagnerede imidlertid, hvorfor befolkningstallets stigning som helhed er beskedent. Gårdene var i 1684 af normal størrelse og byen havde et egaliseret præg. Selve bytomtens regulerede præg er formentlig opstået i forbindelse med flytningen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

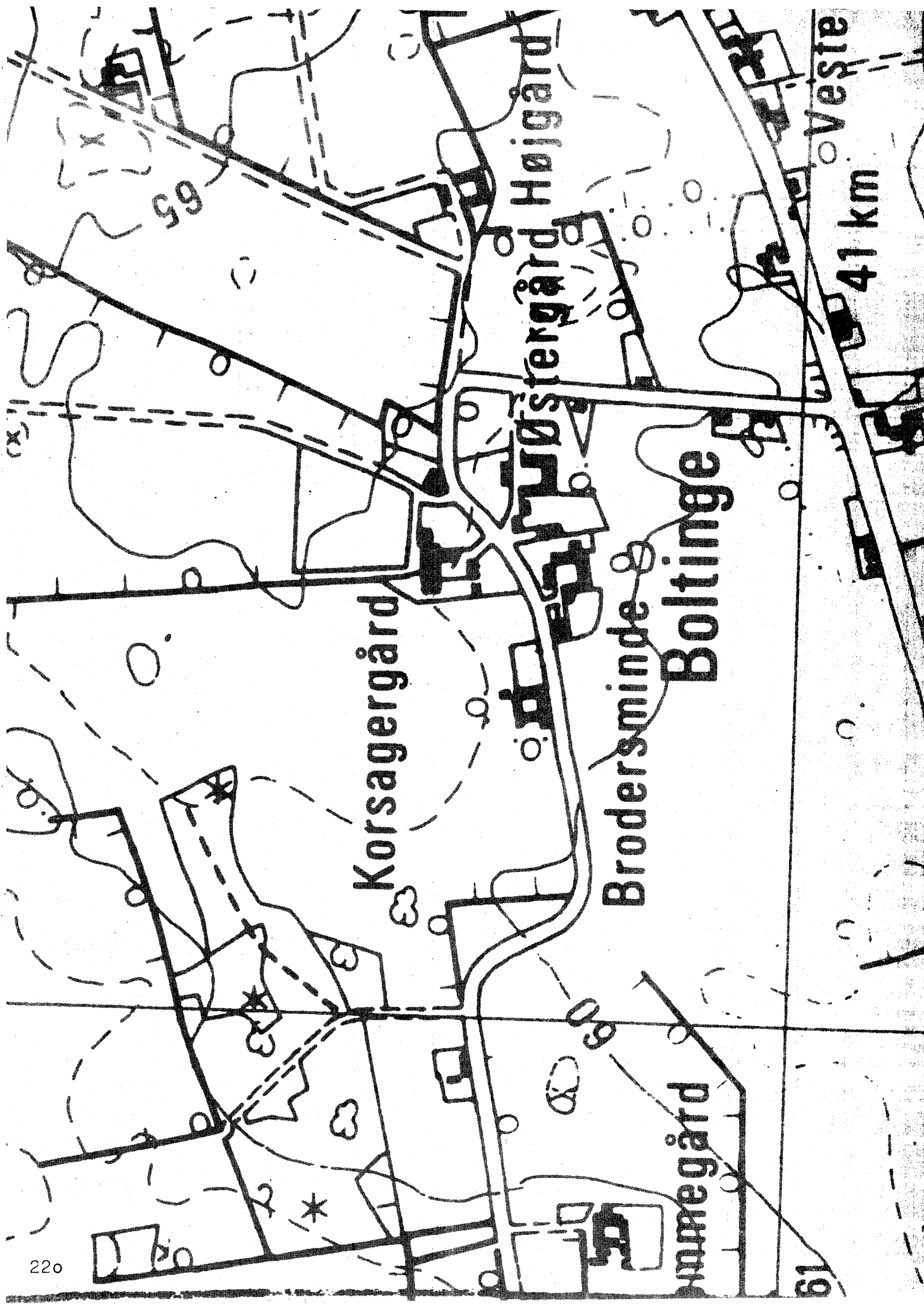
☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering:** Særlig interesse.

1. Anlægstype. Boltinge er centralplaceret i sit ejerlag og har agerorientering. Byformen er reguleret vejforteby. Byen er flyttet til sit nuværende sted omkring 1600 i forbindelse med hovedgården Boltinggårds anlæggelse. Boltinge er formentlig anlagt som en egaliseret reguleret vejforteby. Tomten af Gamle Boltinge ligger nu i Boltinggårds løkker.
2. Udviklingstype. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af en kraftig ekspansion i gårdtallet, medes hus- og befolkningstallet udviklede sig mere beskedent.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

1. Bytomten er velbevaret.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: (tomten af Gamle Boltinge).

Korsagergård

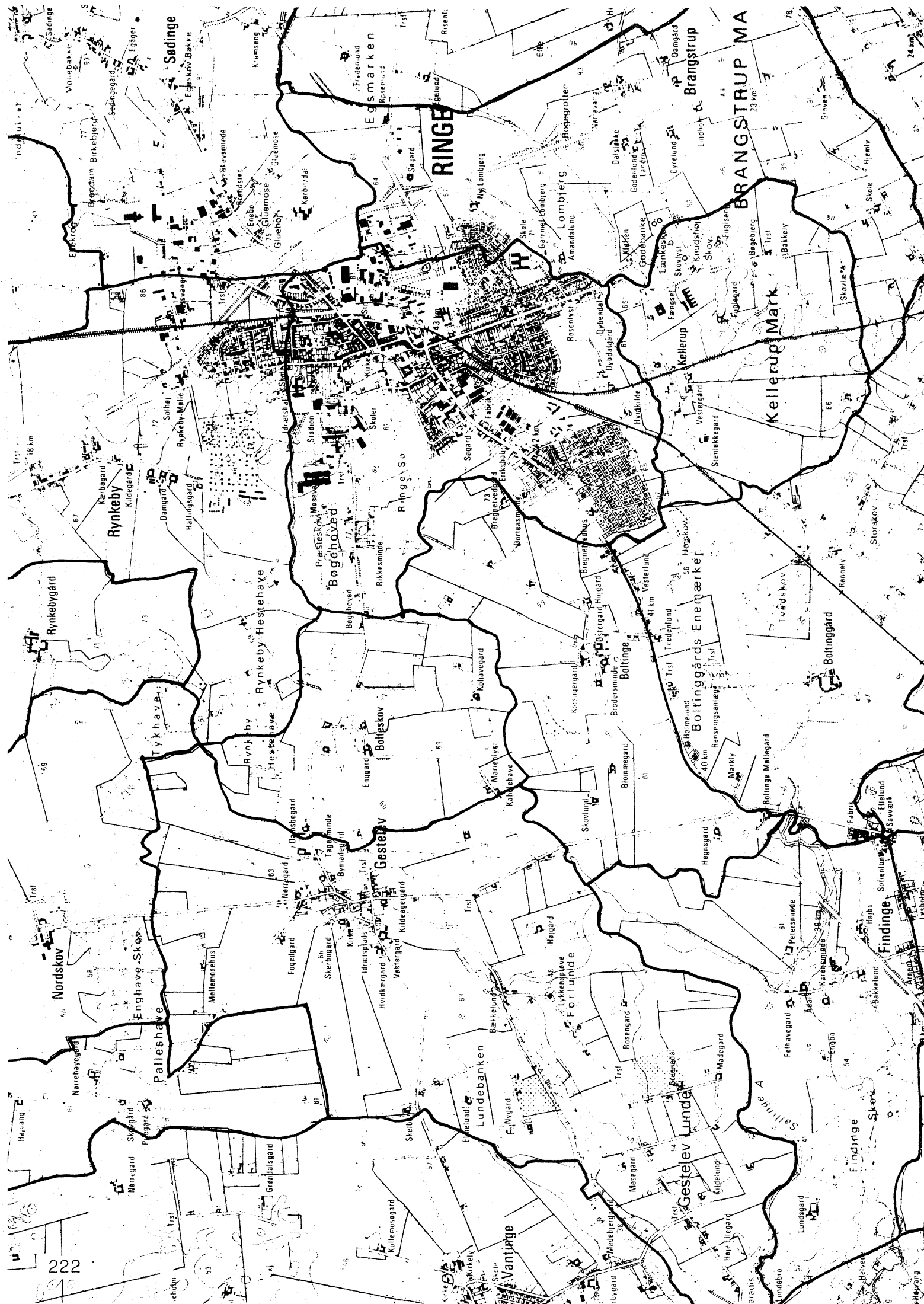
Brodersminde
Boltinge

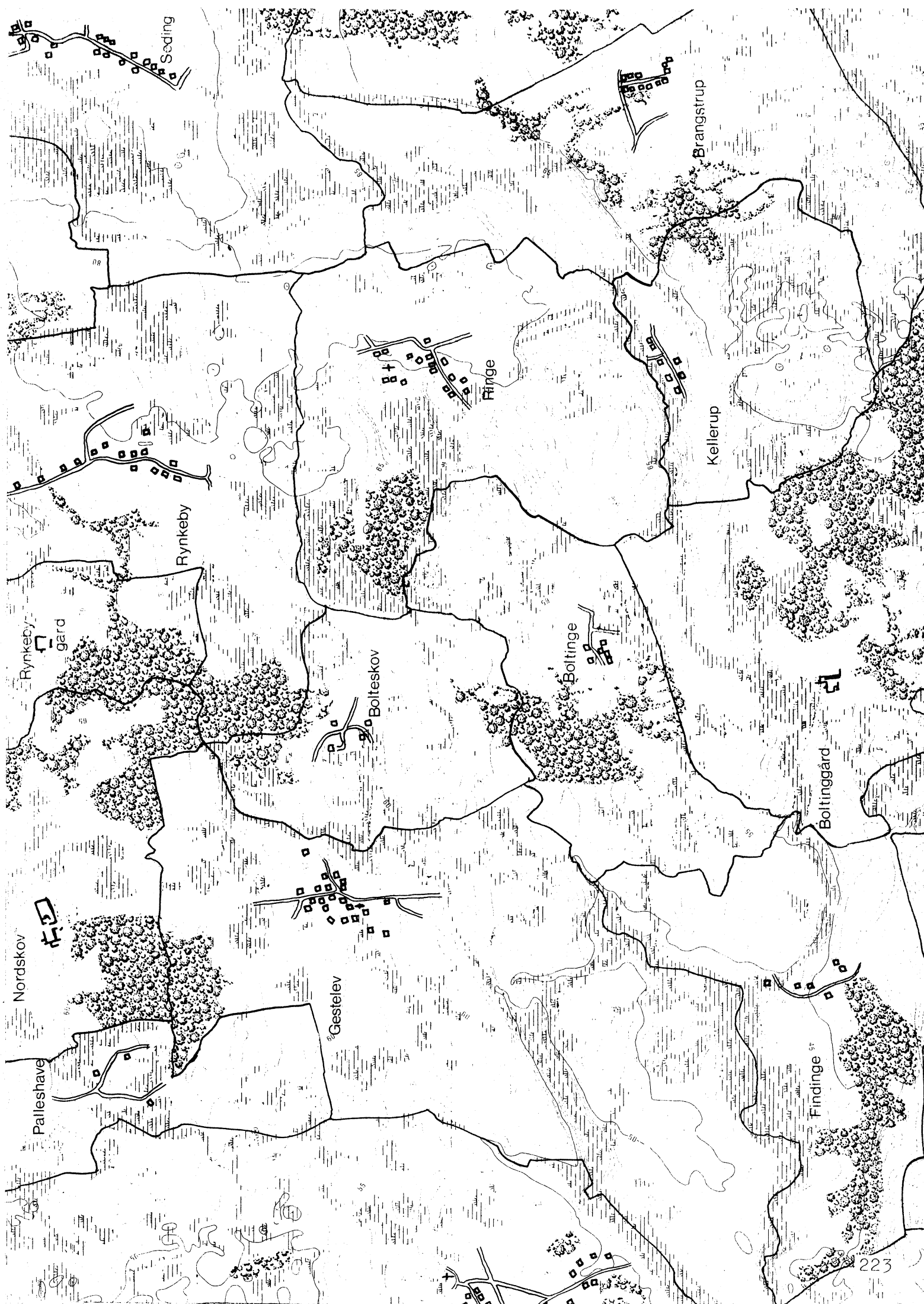
Østergård Højgård

Lemmegård

Veste

41 km

BRANGSTRUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Navn: Brangstrup	Navnetype: -Torp
---------------------	---------------------

Bemærkninger:

Brangstrup er nævnt første gang 1300-1350 i formen Bramsdrop. Forleddet er en form af mandsnavnet, glde. Bram. Efterleddet er torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er opstået ved udflytning fra en adelby (her: Ringe).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Reguleret vejforsteby.

Byens 6 gårde tæt op til vejforten, dannet omkring et aflangt gadekær. I den nordlige del af byen ligger 3 gårde vest for vejen med lige stor indbyrdes afstand. Husene ligger spredt langs bygaden, hvor der ingen bebyggelse er øst og vest for gadekæret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

I den NV del ligger Lombjerg bestående af 3 gårde.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet lige vest og nord for byen - flere nye gårde opstået i ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Alsædebrug

vangeantal: 5 (4+1) Dyrkningsfællesskab med Lombjerg + vangelag med Lørup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Centralfyn. Tunneldal mod SØ. Terrasseskrænter mod S.

jordbund: Glacialt moræneler med morænegrus.

naturlig afgrænsning: Mod syd og nord, men ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Engområder spredt i ejerlavet og langs syd og nordgrænserne - skov midt i ejerlavet langs nogle større skrænter.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 3 ud af 6 gårde tilbage i byen. Der er sket nybyggeri på de gamle tomter, men ellers ikke nybebyggelse. Der er ingen sammenhæng i bybebyggelsen længere, idet en række af husene er forsvundet. Vejsystemet er stort set uforandret. Toftesystemet er delvis bevaret, især i den nordlige del.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Der er opstået en del nye gårde og huse spredt rundt i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 355 ha, heraf opdyrket i 1688: 46%							
Tønder hartkorn	1664 ²	1688	1844	1903			
	59	56	56				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10 ²	1664 ²	1688 ¹	1774	1844 ¹	1903 ¹
Gårde:		7	8	9	6	16	17
Huse:		1	2		6		
Huse m/ jord:						13	21
Huse u/ jord:							2
I alt:			10	9	12	29	40
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(38%) 1664		2	3	3	7,4		
(50%) 1688		5	1	3	6,2		
(75%) 1844		14	2		3,3		
(82%) 1903		16	1		2,9		
Folketal:							
		1787	1845 ¹	1901 ¹			
Voksne:		60	114	139			
Børn:		28	54	51			
I alt:		88	168	190			

1. Incl. Lambjerg

2. Excl. Lambjerg: 2 gårde

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringø	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	2	1		4	
1844	16	9				4		
1903	17	23						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 355 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 46%. Byen havde da al-sædebrug i flere vange og takseredes i 1684 til 56 tdr.htk. og tilsvarende til 56 tdr.htk. i 1844. Byen synes at være udflyttet og udparcel-leret fra Ringe. Senere er Kellerup udparcelleret af Brangstrups ejer-lav og mod nordvest anlagdes en enkeltgård Lombjerg, der i løbet af 1700-tallet udviklede sig til en lille by med 3 gårde, formentlig ved udflytning fra Brangstrup. Brangstrup blokudskiftedes i 1796 og siden er 3 gårde flyttet ud. Først i 1300-tallet erhvervede Per Brock gods i Brangstrup. I 1537 var der 2 selvejergårde i byen. Endnu i 1664 havde kronen 3 gårde i byen, medens den indensogns hovedgård Boltinggård kun havde en enkelt gård. I 1766 var Boltinggård nået op på 5 gårde. Overgangen til selveje var stort set allerede fuldført i 1844. Antallet af gårde i byen lå i 1600-tallet på 7-8 foruden Lombjerggård. I 1774 opgives antallet til 6, men samtidig var antallet af gårde i Lombjerg vokset til 3 formentlig ved udflytning fra Brangstrup. Overgangen til selveje ledsagedes af en meget kraftig ekspansion i bebyggelses- og befolkningstallet. Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normalstørrelse. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er reguleret vejforteby. Af det oprindelige ejerlav er senere udparcelleret Kellerup. I ejerlavets nordlige del opstod den lille bebyggelse Lombjerg, der voksede til en lille by i løbet af 1700-tallet.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i 1700-tallet af Boltinggård, men der synes ikke at være foretaget nogen egaliseringer. Overgangen til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en ret sjælden forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

Bøgegrotten

Nørrevang

Højage
Trsf

Damgård

Brangstrup

dhom

A9

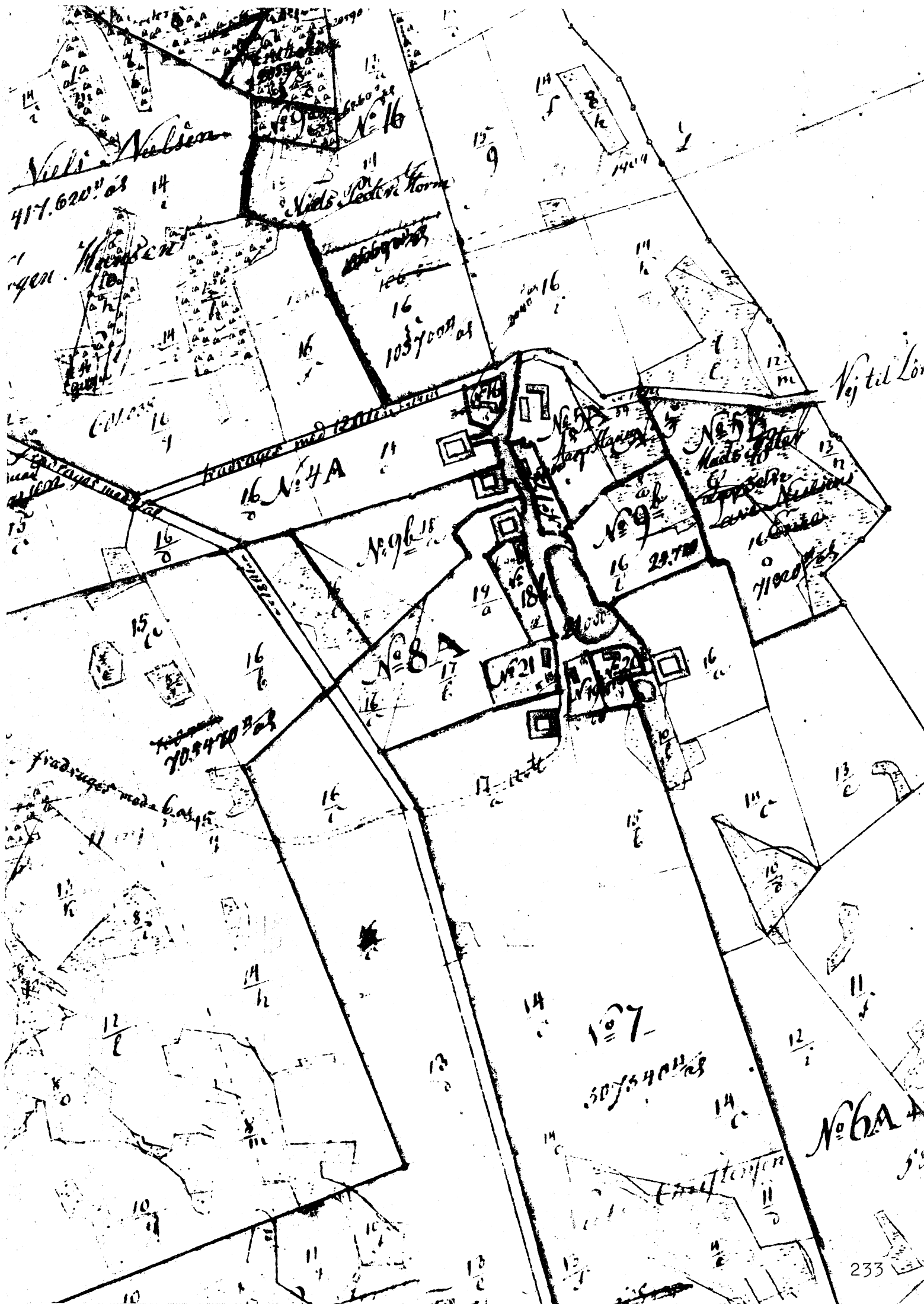
95

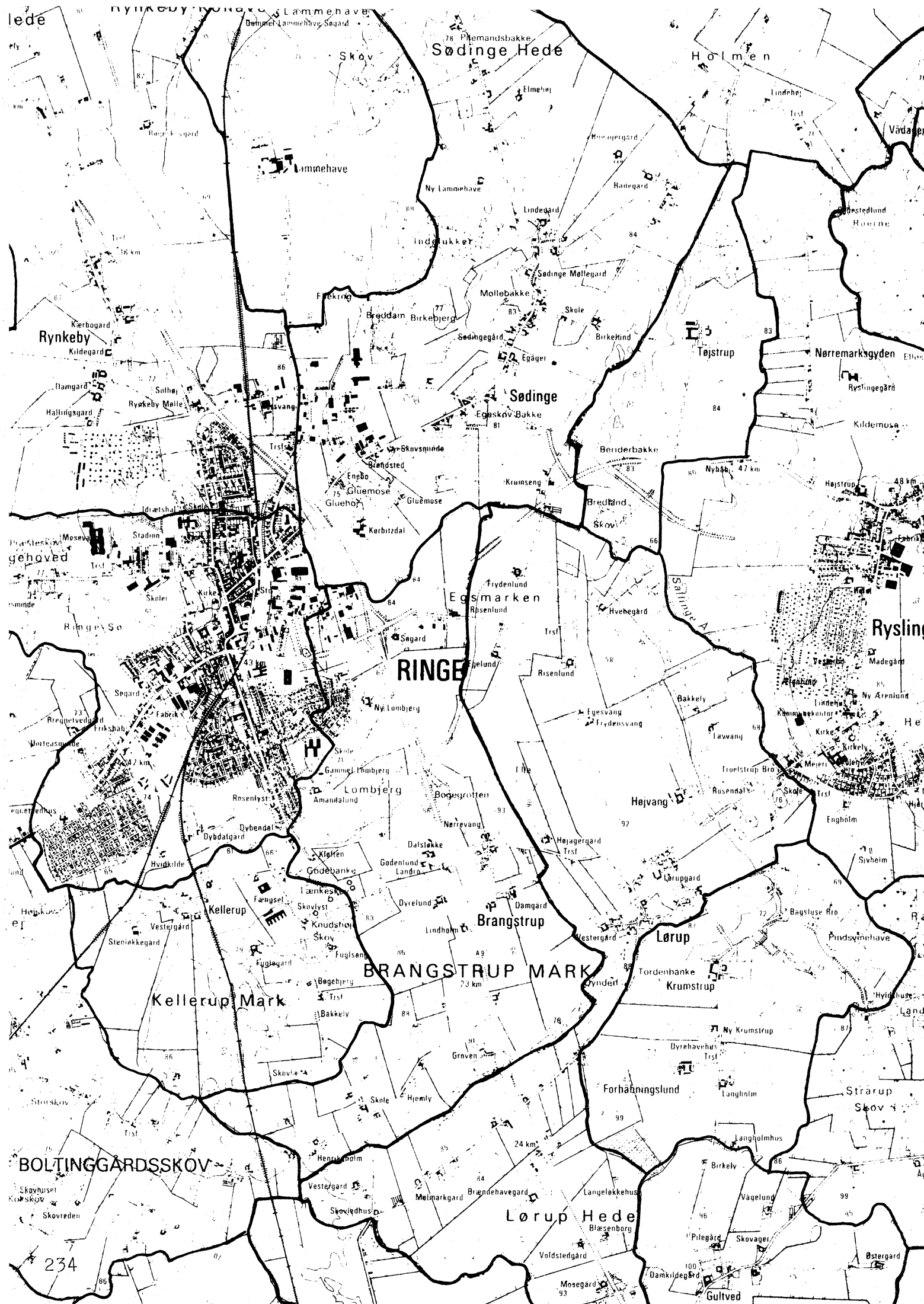
90

93

ISTRUP MAR

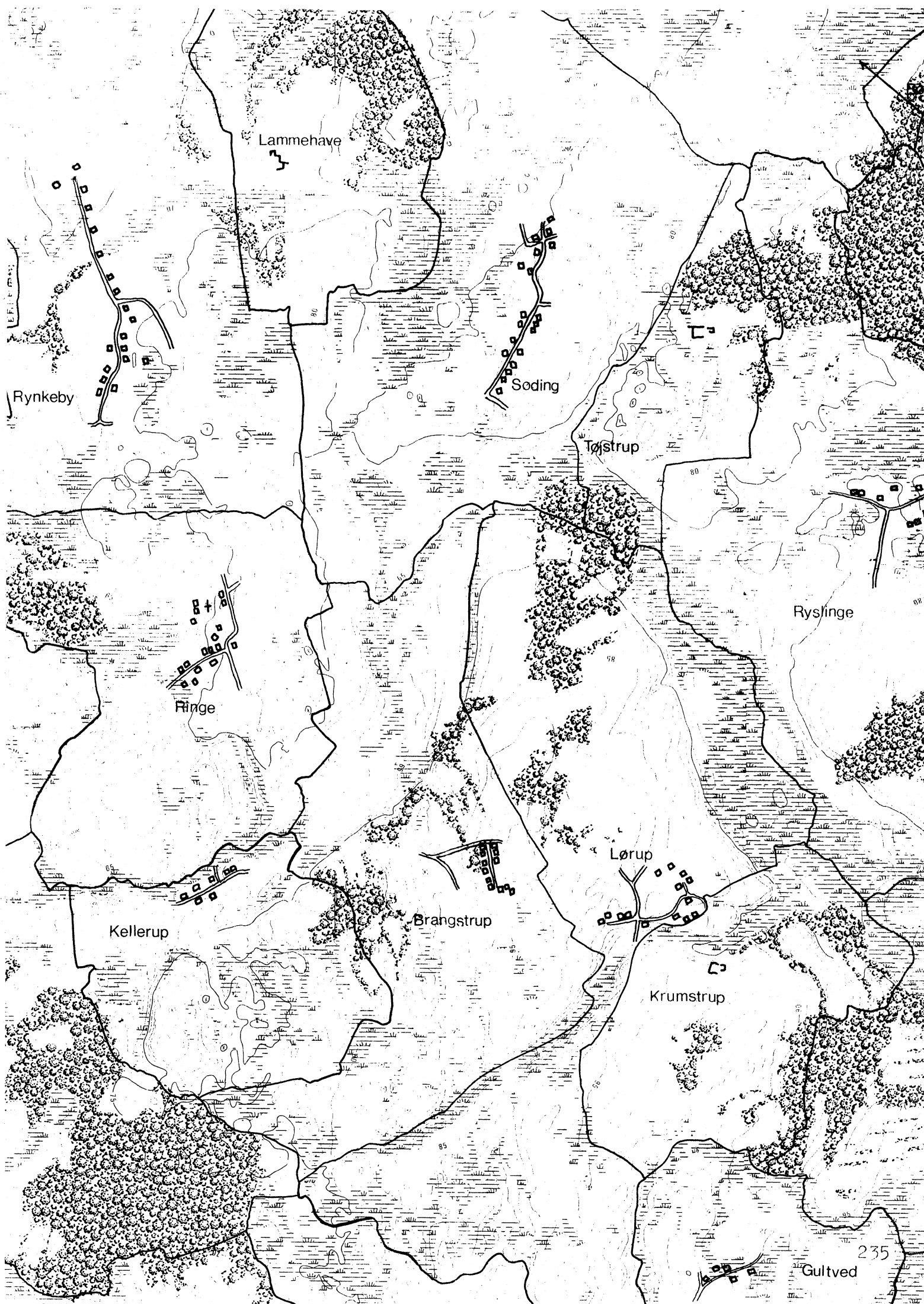
23 km

Map showing the Ringe, Brangstrup Mark, and Lørup Hede areas. Key locations include:

- Ringe**: Central urban area with Ringe Hede to the north.
- Brangstrup Mark**: Area south of Ringe, including Brangstrup and Lørup.
- Lørup Hede**: Area south of Brangstrup Mark.
- Sødunge**: Area north of Ringe, including Sødunge Hede.
- Kellerup Mark**: Area west of Ringe.
- Boltinggardsskov**: Area southwest of Ringe.
- Ryslinge**: Area east of Ringe.
- Nørremarksdyden**: Area northeast of Ringe.
- Strup**: Area east of Ryslinge.
- Lørup**: Area south of Brangstrup Mark.
- Forbåningslund**: Area south of Lørup.
- Gultved**: Area southeast of Lørup.
- Skov**: Various forested areas throughout the map.
- Sted**: Various small settlements and farms.
- Veje**: Roads.
- Jernbane**: Railway lines.
- Flod**: Rivers and streams.
- Ø**: Lakes.

Lammehave

Rynkeby

Soding

Tøstrup

Ryslinge

Ringe

Kellerup

Brangstrup

Lørup

Krumstrup

Gultved

235

ESKILSTRUP

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ringe	Sogn: Søllinge
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Navn: Eskilstrup	Navnetype: -torp
---------------------	---------------------

Bemærkninger:

Eskilstrup er nævnt første gang 1372 i formen Eskilstorp. Forleddet er mandsnavnet, glde. Æskil. Efterleddet er torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er dannet ved udflytning fra en adelby (her: Søllinge).

Historiske tildragelser:

I Eskilstrup er der et lille anlæg med mindemærke for politikeren Klaus Berntsen, rejst 1915 af beboere i Søllinge og Hellerup sogne på den jord, hvor hans barndomshjem lå. Den er 1,6 m høj og udført af billedhugger H.P. Hansen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Søllinge

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen er meget løst opbygget, idet gårdene ligger spredt langs øst-vestgående meget slyngede vej - i flere tilfælde langs afgreninger fra vejen. Husene ligger i byens midte.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområde op til byen mod sydøst.

c. Udskiftning

år: 1784 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen 6 gårde
☒ efter udskiftningen Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5

Dyrkningsfællesskab med Søllinge i vangelag med Pederstrup, Tarup, Havndrup, Sødinge og Ryslinge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Moræneflade med enkelte terrænskranter.

jordbund: Glacialt moræner.

naturlig afgrænsning: Mod sydøst og delvis mod nord.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov. Eng øst og vest for byen - skov isoleret mod sydøst.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Søllinge

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 10 gårde på udskiftningstiden er bevaret, men der er kun i ringe omfang sket nybebyggelse på de gamle tomter eller i resten af byen, som derved er blevet endnu mere løs i opbygningen. Vejnettet er stort set bevaret, bortset fra at der er sket visse udretninger på vejen mod vest er sløjfet. Toftesystemet er stort set opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En mindre del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovareal isoleret mod sydøst.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Søllinge

STATISTIK

Areal: 430 ha., heraf opdyrket 1688: 38%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	108	58	65	

Bebyggelsesenheder:

	¹ 1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	⁺ 24	9	12	13	²⁾ 8	11	11
Huse:	10	4	2				
Huse m/ jord:				1		22	22
Huse u/ jord:				2		4	14
I alt:	34	13	14	16	8	37	47

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
42 1664	2	5	5	9,0
38 1688	7	6		4,4
73 1844	3	7	1	4,8
55 1903	5	5	1	4,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	67	148	138
Børn:	44	67	80
I alt:	111	215	218

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Søllinge

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	2			6	
1844	4	17					7	9
1903	11	35						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 430 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 38%. Tallet skal dog tages med forbehold eftersom Eskilstrup havde integreret dyrkningsfællesskab (treårig rotation i 5 vange) med moderbyen Søllinge. Ejerlavsgrænsen fastlagdes derfor først ved udskiftningen. Eskilstrup takseredes i 1684 ret lavt til 58 tdr.htk. på grund af den ekstensive udnyttelse. I 1844 sattes takseringen op til 65 tdr. htk.

I 1664 takseredes byens skove for 30 svins olden. Af Eskilstrup er udparcelleret enkeltgården Stubbendrupgård, der omtales som hovedgård fra 1483-1556. I 1664 var den på 24 tdr.htk. Udover nogle indhegnede løkker havde Stubbendrupgård også jord i bymarken. I 1440 omtales en væbnergård i Eskilstrup. Eskilstrup blokudskiftedes i 1784 og siden er 6 gårde udflyttet.

Ved skiftet efter Hawbard Jønsen i 1372 optræder 2 gårde i Eskilstrup. Under Nyborg Len hørte i 1537 1 selvejergård og 1 fæstegård, hvortil kom 1 kirkegård. I 1664 ejede kronen halvdelen af byen, medens Hellerup og Tøjstrup hovedgårde havde henholdsvis 2 og 3 gårde. I 1780 havde Hellerup samlet 7 gårde i byen (foruden Stubbendrupgård), medens Boltinggård og Tøjstrup på denne tid havde hver en. Endnu i 1844 var Hellerups gods intakt, men inden 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde i byen ligger i perioden ret konstant mellem 11 og 13 (i 1610 mandtallet er enkelte smågårde formentlig regnet for huse, 1774 angivelsen kan ikke være korrekt).

Hustallet vokser imidlertid kraftigt igennem det 19. årh., og befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 har derfor som helhed normalt omfang. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Søllinge

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

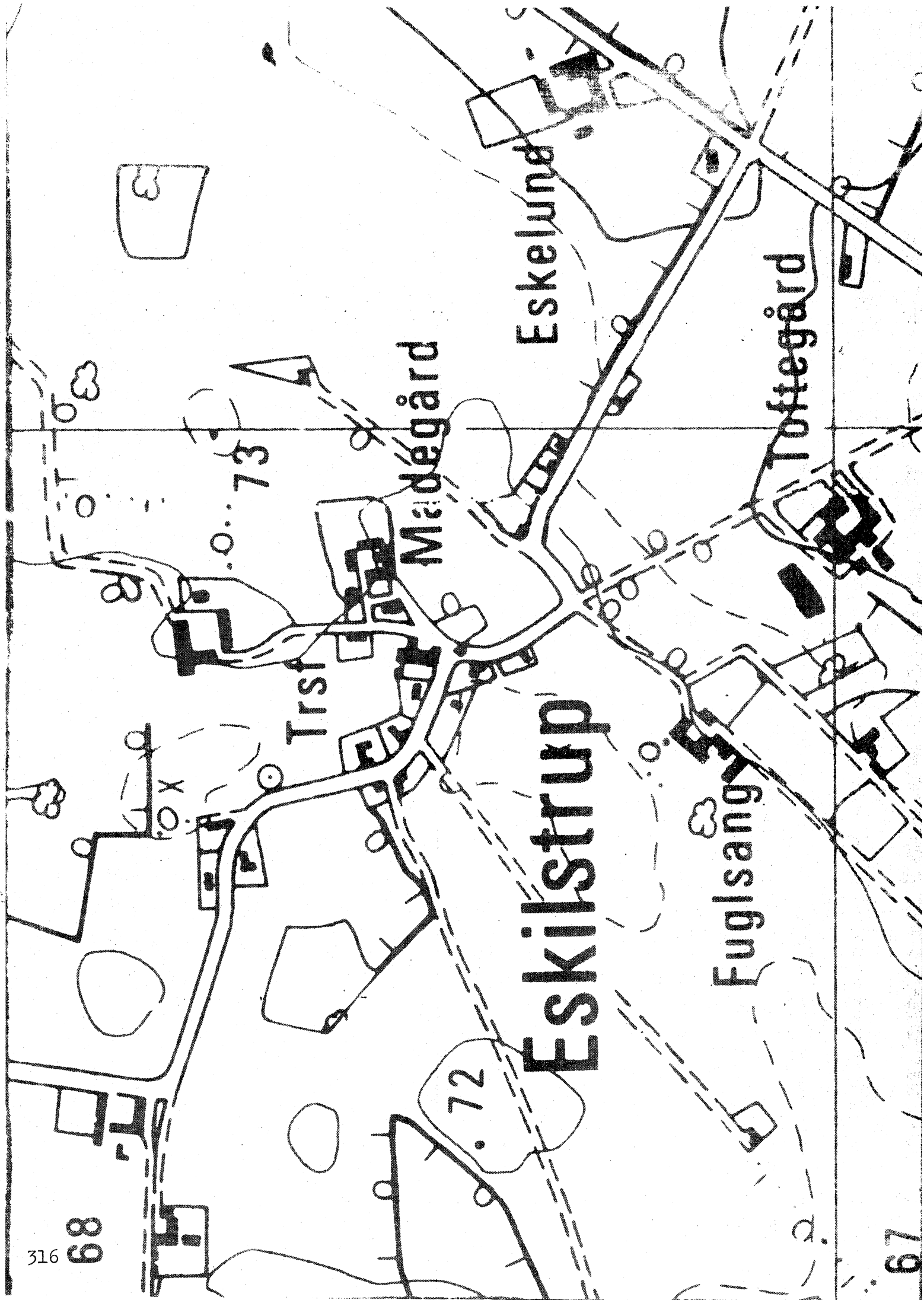
Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

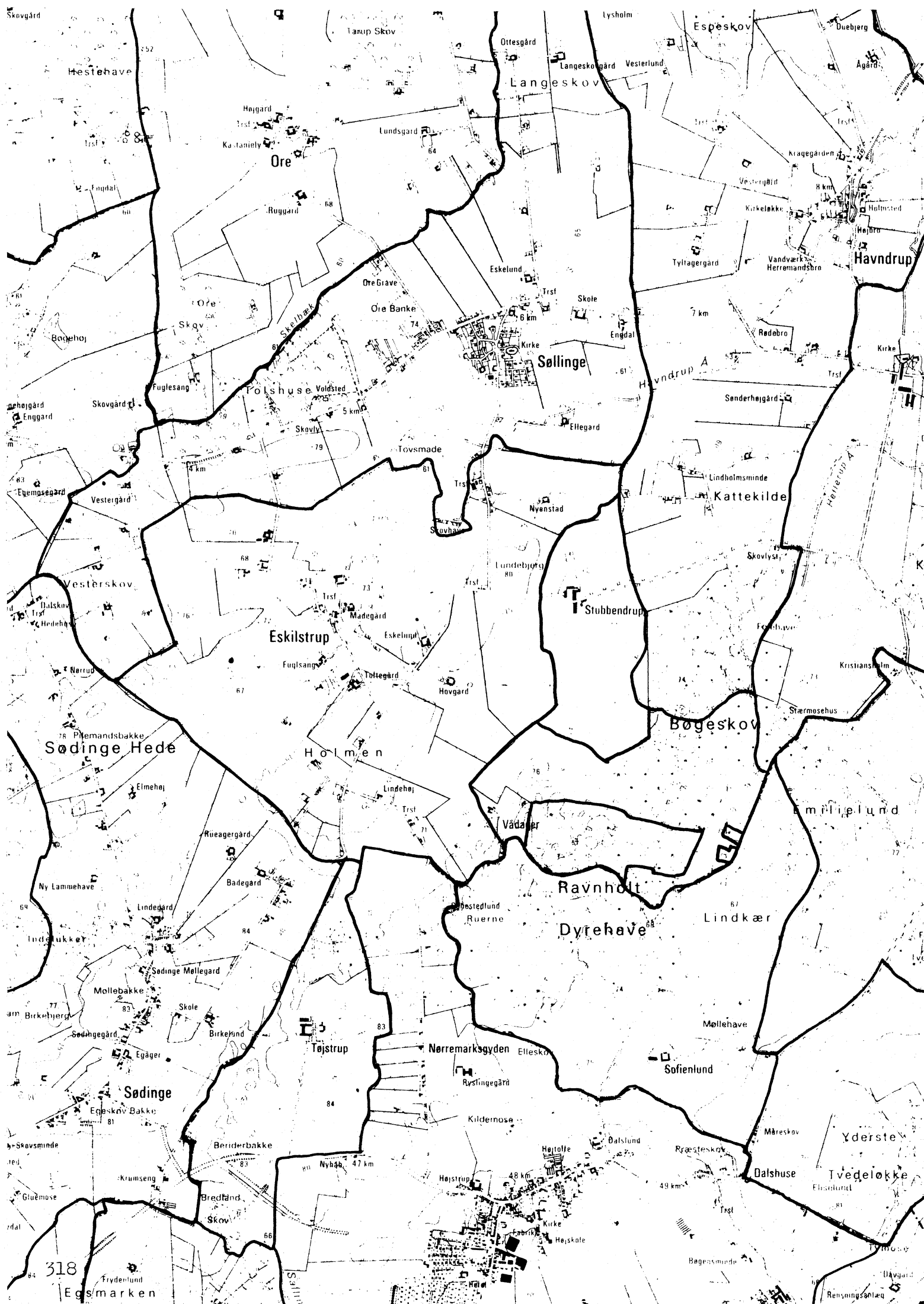
- 1) Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er en løst opbygget udgave af den slyngede vejby type. Eskilstrup havde integreret dyrkningsfællesskab med moderbyen Søllinge. Af det oprindelige ejerlav er senere udskilt enestegården Stubbendrup, der fra 1483-1556 omtales som hovedgård.
- 2) Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalder et væbnergods men havde i øvrigt ret spredte besiddelsesforhold. I løbet af 1700-tallet samledes hovedparten af byen under godset Hellerupgård i nabosognet. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

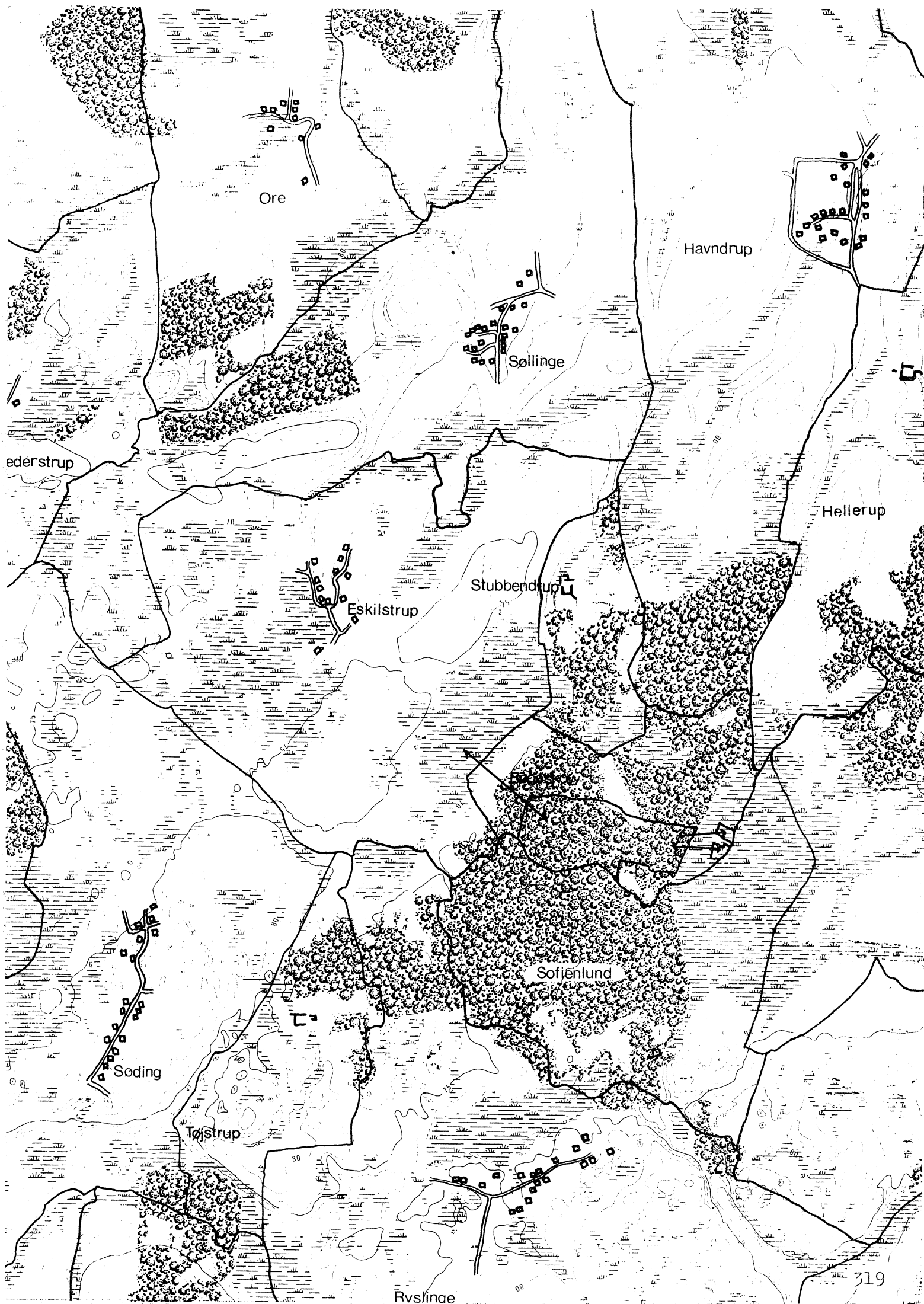
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en mindre del af udskiftningshegnene samt et større skovareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 5 frilagte gårdtomter.

ESPE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
-----------------	----------------------------	--------------------------	----------------------

Navn: Espe	Navnetype:
--------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Espe er første gang nævnt som Espe i 1386. Bynavnet kommer fra æspi der betyder en bevoksning af asp.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: I overgangsfasen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

Adelbyen er den første samlede bebyggelse i ejerlavet der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby. (!)

Gårdene placerer sig omkring 5 veje der løber sammen i området omkring kirken - her ligger også den største koncentration af gårde/huse. Mod vest er der stor afstand mellem gårdene og på det sted minder landsbyen meget om en slynget vejby.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Dog i umiddelbar nærhed af skov og eng.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 7 gårde.

☒ efter udskiftningen 6 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform:

jordbund:

naturlig afgrænsning: ja mod vest, syd og øst, men ikke mod nord.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med agerjord, skov og eng.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

6 gårde er blevet udflyttet siden udskiftningen. Den vestlige del af byen er stort set uændret, bortset fra at to gårde er udflyttet. Det er området nord for kirken, der er spoleret, her er kun 5 af de oprindelige 14 bebyggelsesenheder tilbage - hertil er kommet et stort antal nybebyggelser, som i antal udgør 4/5 af det samlede antal bebyggelsesenheder - størstedelen falder dog uden for den oprindelige bykernes område.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størstепартен opdyrket

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
-----------------	----------------------------	--------------------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 944 ha, heraf opdyrket 1688: 50%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	262	170	136	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		22 ⁺	27	27	21	32	33
Huse:		9	8		20		
Huse m/ jord:				2		52	56
Huse u/ jord:				13			16
I alt:		31	35	42	41	84	105

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	1	8	7	10,1
1688	6	16	5	6,3
1844	20	12	2	3,0
1903	18	12	3	4,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	206	336	373
Børn:	80	159	154
I alt:	286	495	527

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:							
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	2	19	6	7	
1844	32	41				4		7
1903	33	70						2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 944 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 50%. Byen havde da trevangsbrug i vangelag med Herringe og Nybølle og takseredes til 170 tdr.htk. mod 136 tdr.htk. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Byens skove takseredes da for ikke mindre end 98 svins olden. Af det oprindelige ejerlav er udparcelleret enestegården Stavlund (nævnt fra 1460) og landsbyen Agerup, der efterhånden lagdes under Fjellebros takst. Mod nord er udparcelleret enestegården Skovsgård, der var hovedgård omkring 1600, men siden kom under Fjellebros takst. Espe blokudskiftedes i 1798 og siden er 6 gårde flyttet ud.

Besiddelsesforholdene i senmiddelalderen synes ret spredte. Løgismose havde i 1475 2 gårde i Espe, medens Hvedholm havde en enkelt gård i 1505. Holme Kloster havde ved reformationen 5 gårde i byen. Kronen havde temmelig store besiddelser. I 1386 erhvervede dronning Margrethe 2 gårde i byen fra Kogsbøllegård (Holckenhavn) og hertil kom en række selvejergårde. I 1578 bortmageskiftede kronen imidlertid 3 fæstegårde, 1 kirke-gård og 4 selvejergårde i Espe til nabogodset Fjellebro, og kronen havde herefter i 1664 kun præstegården tilbage.

I 1661 lå der stadig 3 gårde under adelsgodset Rantzausholm (Brahetrolleborg - det tidligere Holme Kloster), men byen domineredes i 1664 af Fjellebro (herunder den indensogns hovedgård Skovsgård) med 19 gårde og 6 huse. I 1772 havde Fjellebro stadig 19 gårde, hvoraf de 14 var egaliserede på 8-1-3-²/₁₄ tdr.htk., hvortil kom 4 gårde a 6-8 tdr. og 17 huse. Byen havde således et egaliseret præg. Boltinggård havde på dette tidspunkt 1 enkelt gård.

Overgangen til selveje var næsten fuldført i 1844. Antallet af gårde var i 1600-tallet på 27 (i 1610 skattemandtallet mangler en række skattefri ugedagstjenere til Skovsgård). I 1690 bemærkes det imidlertid, at gårdtallet fornyligt er nedsat, idet en række brug er lagt sammen med andre. Formentlig står egaliseringen af Fjellebros gårde i forbindelse hermed. Fra 1774 til 1844 stiger gårdtallet voldsomt i forbindelse med overgangen til selveje. Hus- og befolkningstallet vokser i normalt omfang igennem det 19. årh. Espe har i det sidste hundrede år udviklet sig som stationsby.

Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse. Hovedparten af landsbyen egaliseredes af Fjellebro inden 1772. Der findes et voldsted i Espe.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er vejklungeby. Af det oprindelige ejerlav er udskilt enestegården Skovsgård, der var hovedgård omkring 1600, men senere kom under nabohovedgården Fjellebros takst. Enestegården Stavlund og torpen Agerup, der efter 1664 gradvist blev lagt under Fjellebros hovedgårdsmarker.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalder af Holme kloster og krongods. Det er ikke muligt at placere et voldsted i forhold til de kendte besiddelsesforhold. I løbet af 1500-1600-tallet blev nabohovedgården Fjellebro dominerende godsbesidder og hovedparten af byen egaliseredes i forbindelse med en nedsættelse af gårdtallet. En tidlig overgang til selveje ledsages af ekspansion i normalt omfang. Espe blev stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, med afgørende præget af nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: Kirke, voldsted.
- 4) Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

dehøjgård

50 52

Folmersgård

Espe

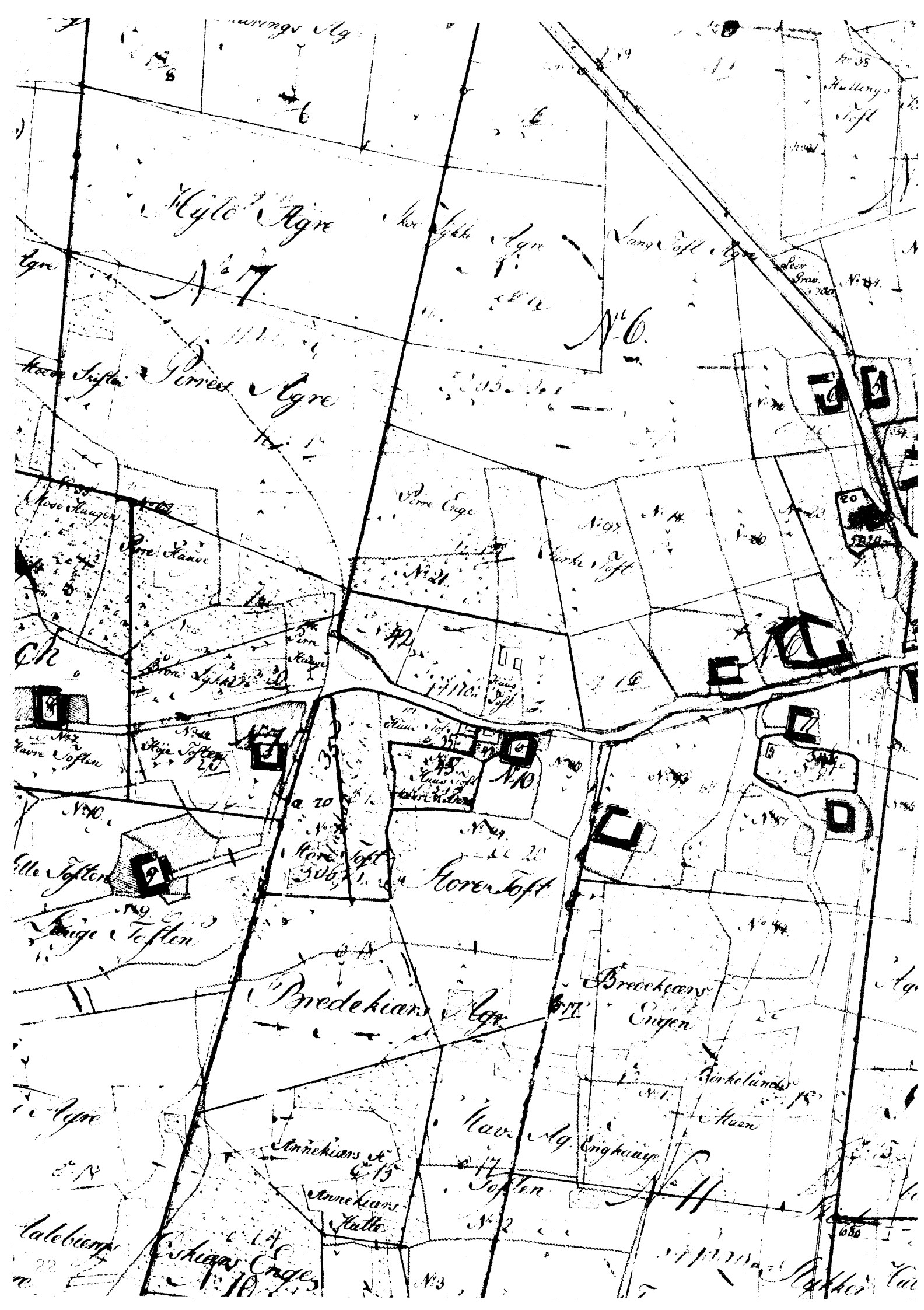
ghavegård

Rikkesminde

Grangård

Bredkærgård

Gydebækgård

dehøjgård

50 52

Folmersgård

Espe

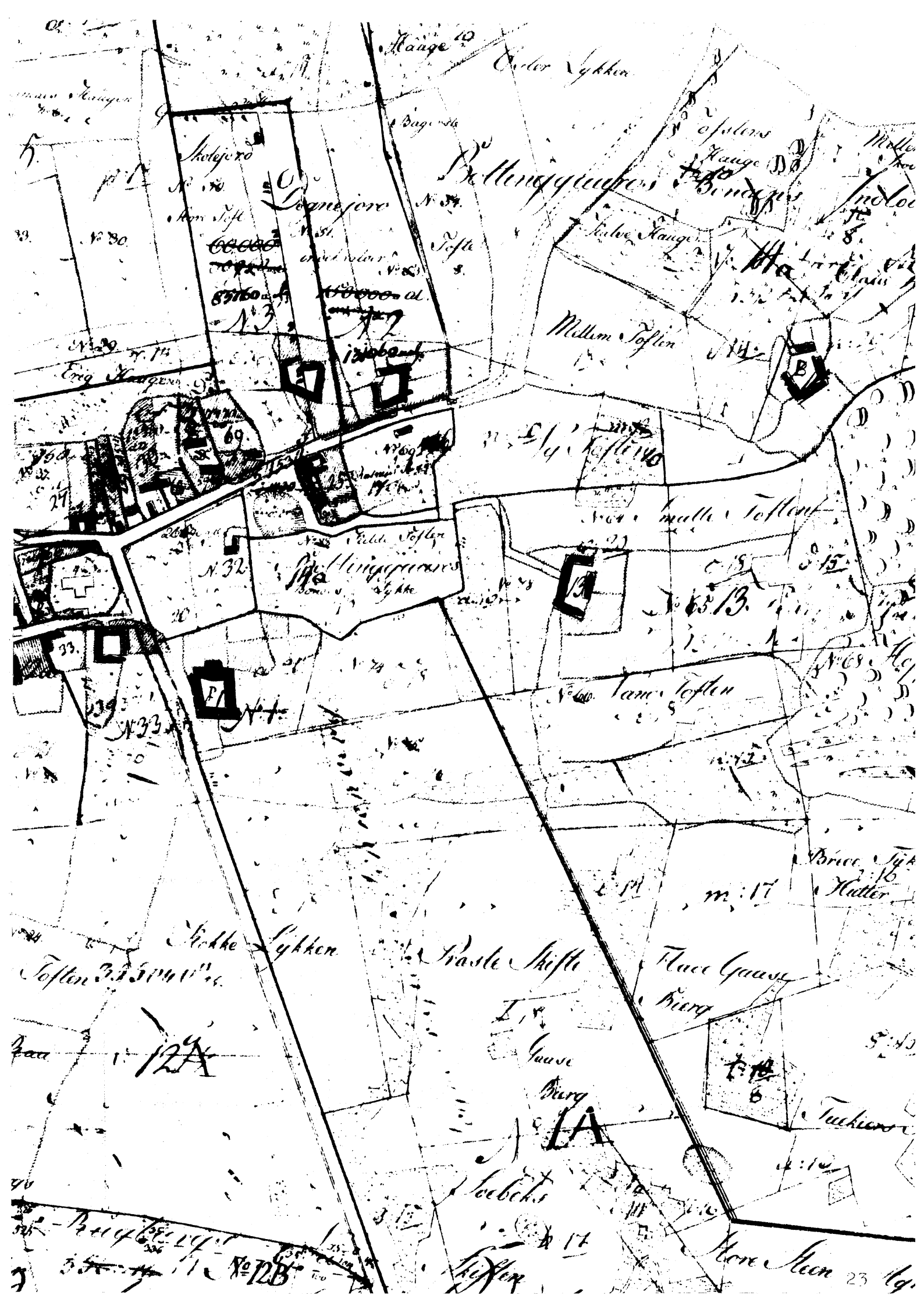
ghavegård

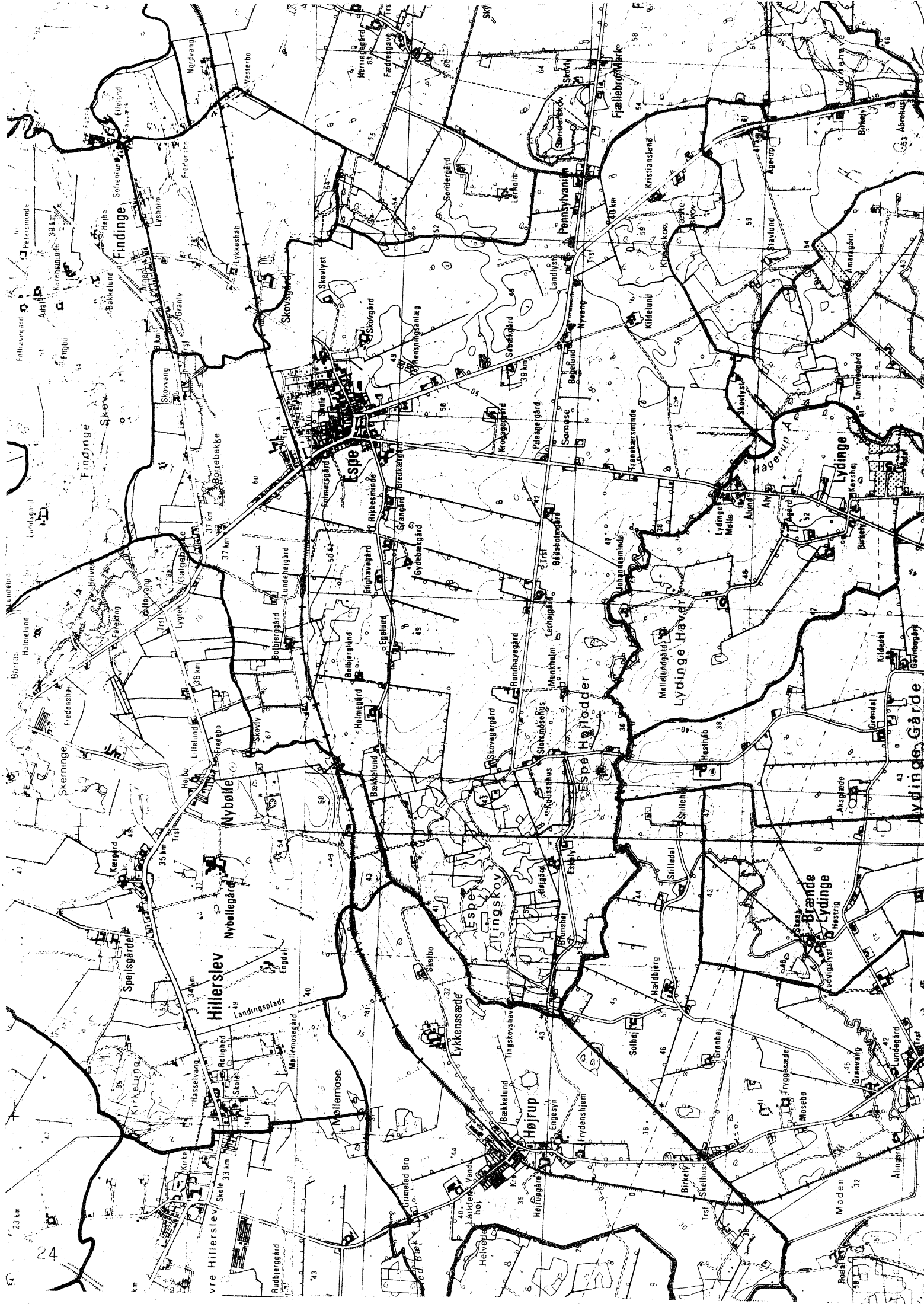
Rikkeminde

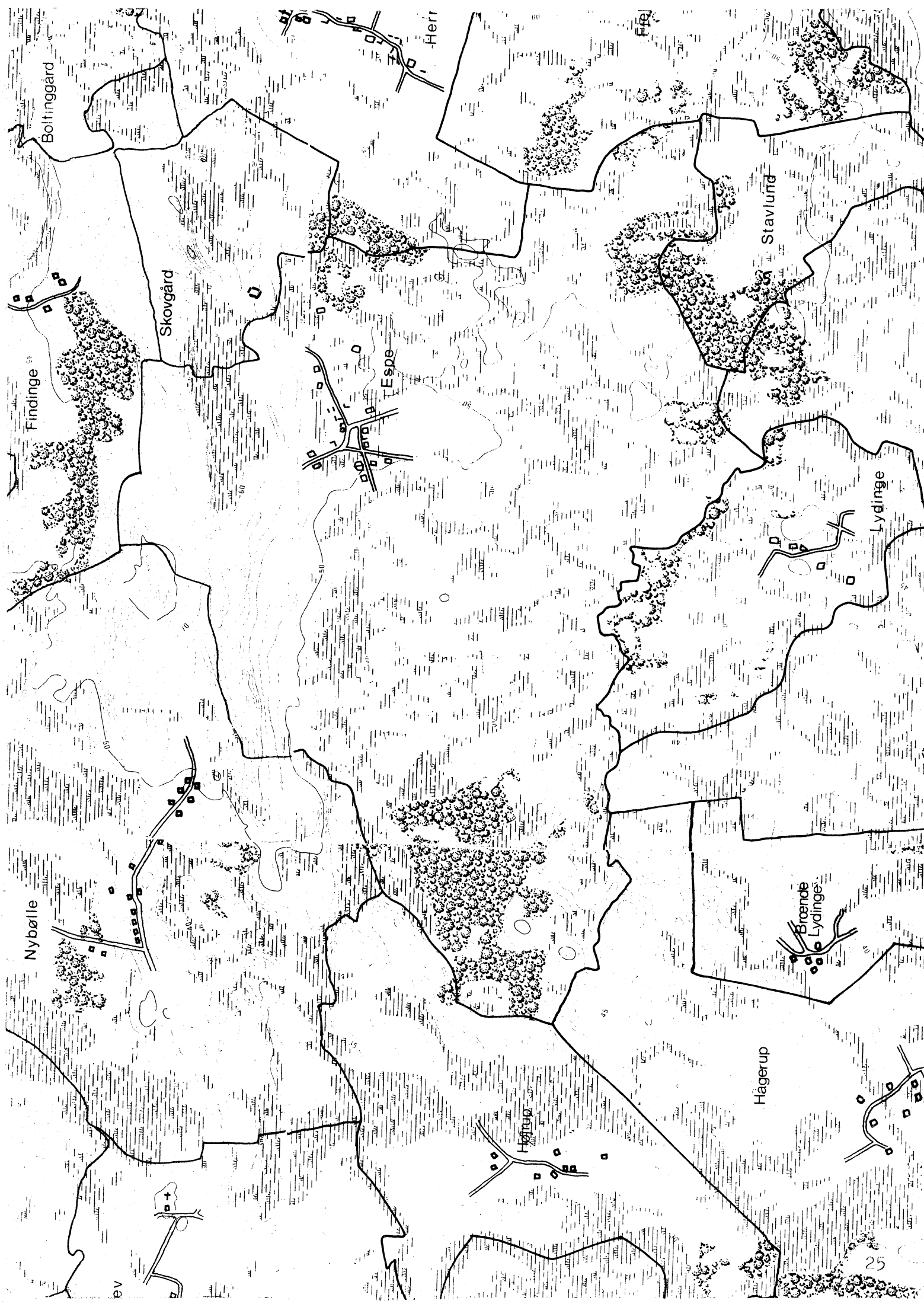
Grangård

Bredkærgård

Gydebækgård

FINDINGE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
-----------------	----------------------------	--------------------------	----------------------

Navn: Findinge	Navnetype: -inge
--------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Første gang nævnt som i 1386 som Tinninghæ. Forleddet er mandsnavnet Finn - som tidligere var et almindeligt fynsk navn. Efterleddet -inge er oprindeligt en stedsbetegnelse af en indbyggernavn. Stednavne på -inge er dannet før vikingetiden.

Anlægstype: udflytterby?	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	---

Bemærkninger:

Er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelbyen - her Espe.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Espe

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

De 9 gårde/huse placerer sig omkring den syd-nord-gående vej. De 4 af gårdene ligger lidt tættere sammen end de øvrige og placerer sig omkring 2 mindre veje der strækker sig ud fra den syd-nord-gående vej.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
 ☒ agerorientering
 ☒ skovorientering
 ☐ åorientering
☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Ca. 1/2 af arealer omkring landsbyen er henholdsvis skov og agerjord. Byen er placeret ned til en å.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen (3) De 3 gårde ligger i umiddelbar nærhed til landsbyen -
☐ efter udskiftningen men ikke på deres oprindelige tomter.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Gruslængdebakker og terranskrænter.

jordbund: Moræneler mod syd og smeltevandssand mod vest, spredte områder med smeltevandsgrus, ferskvandstørve og -ler.

naturlig afgrænsning: Kun mod nord (Sallinge Å)

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ca. 1/3 skov 1/3 agerjord 1/3 engarealer.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

tre af gårdene er flyttet fra deres oprindelige tomter - resten ligger som på udskiftningstiden, og der er ikke kommet nybebyggelse til. Vejforløbet er ikke ændret synligt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn er bevaret i det østlige hjørne af ejerlavet.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Et større skovareal, Findinge skov bevaret.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

STATISTIK

Areal: 271 ha. ¹⁾ heraf opdyrket i 1688: 48%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	59	38	42	

Bebyggelsesenheder:

			1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:			8	8	6	10	10
Huse:			7				
Huse m/ jord:					5	10	5
Huse u/ jord:				5			4
I alt:			15	13	11	20	19

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	1	5	2	7,4
1688	4	4		4,8
1844	8	2		3,6
1903	6	4		4,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	54	62	89
Børn:	20	36	37
I alt:	74	98	126

1) Incl. Lundsgård.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Espe
----------	---------------------	-------------------	---------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							8	7
1844	10					1		9
1903	10	9						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 271 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 48%. Byen havde da trevangsbrug i 4 vange og takseredes i 1688 til 38 tdr.htk. mod 42 tdr. i 1844. I 1664 takseredes byens skove for 52 svins olden. Trods navnet (-inge endelsen) synes Findinge at være en udflytterby i forhold til Espe. Senere er i ejerlavets vestlige del anlagt enestegården Lundsgård, der i 1664 regnedes under Fjællebros hovedgårdstakst. Fra 1679-87 omtales den som selvstændig hovedgård. Hartkornet var i 1688 kun 13 tdr. Mod syd har Skovsgård gjort indhug. Skovsgård var omkring 1600 adelig sædegård, men kom inden 1661 under Fjællebro og lagdes under Fjællebros hovedgårdstakst.

Findinge blokudskiftedes i 1796 og siden er 3 gårde flyttet.

I 1386 erhvervede dronning Margrethe 1 øde gård i byen. Måske den samme gård som kronen i 1576 afhændede til Boltinggård. Holme Kloster havde i 1541 1 gård. I 1475 havde Løgismose en enkelt gård, ligesom Ulfeldtsholm (Holckenhavn) var i besiddelse af 1 gård i 1588. I 1664 domineredes byen af nabohovedgården Boltinggård med 5 (egaliserede) gårde og 2 huse, medens Fjællebro (hvorunder Skovsgård og Lundsgård) havde 2 gårde og 5 huse. 100 år efter havde de to godser fortsat 2 og 5 gårde.

I 1844 var overgangen til selveje afsluttet for gårdenes vedkommende, medens husene fortsat var i fæste.

Antallet af gårde var i 1600-tallet 8 (tallet 6 i 1774 er for lavt) og i forbindelse med overgangen til selveje steg tallet til 10 inden 1844. Vel på grund af Skovsgård og Lundsgård var hustallet allerede påfaldende højt i 1664, men herefter daler det atter og ekspansionen i det 19. årh. er begrænset.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen egaliseredes aldrig i sin helhed, men kun lodsejervis.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Espe

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse

1) Anlægstype.

Trods den før- vikingetidige navnetype -inge synes Findinge at være en udflytterby i forhold til Espe. Byen er koblingsplacert ned til en bæk og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type. I ejerlavets vestlige del anlagdes enestegården Lundsgård, der en overgang i 1600-tallet regnedes for selvstændig hovedgård. Mod syd har hovedgården Skovsgård gjort indhug. Den regnedes i 1664 lige som Lundsgård under Fjellebros hovedgårdstakst.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i 1600-1700-tallet af nabogodserne Boltinggård og Fjellebro. Der synes kun at være foretaget lodsejerlige egaliseringer. En forholdsvis tidlig overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i begrænset omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

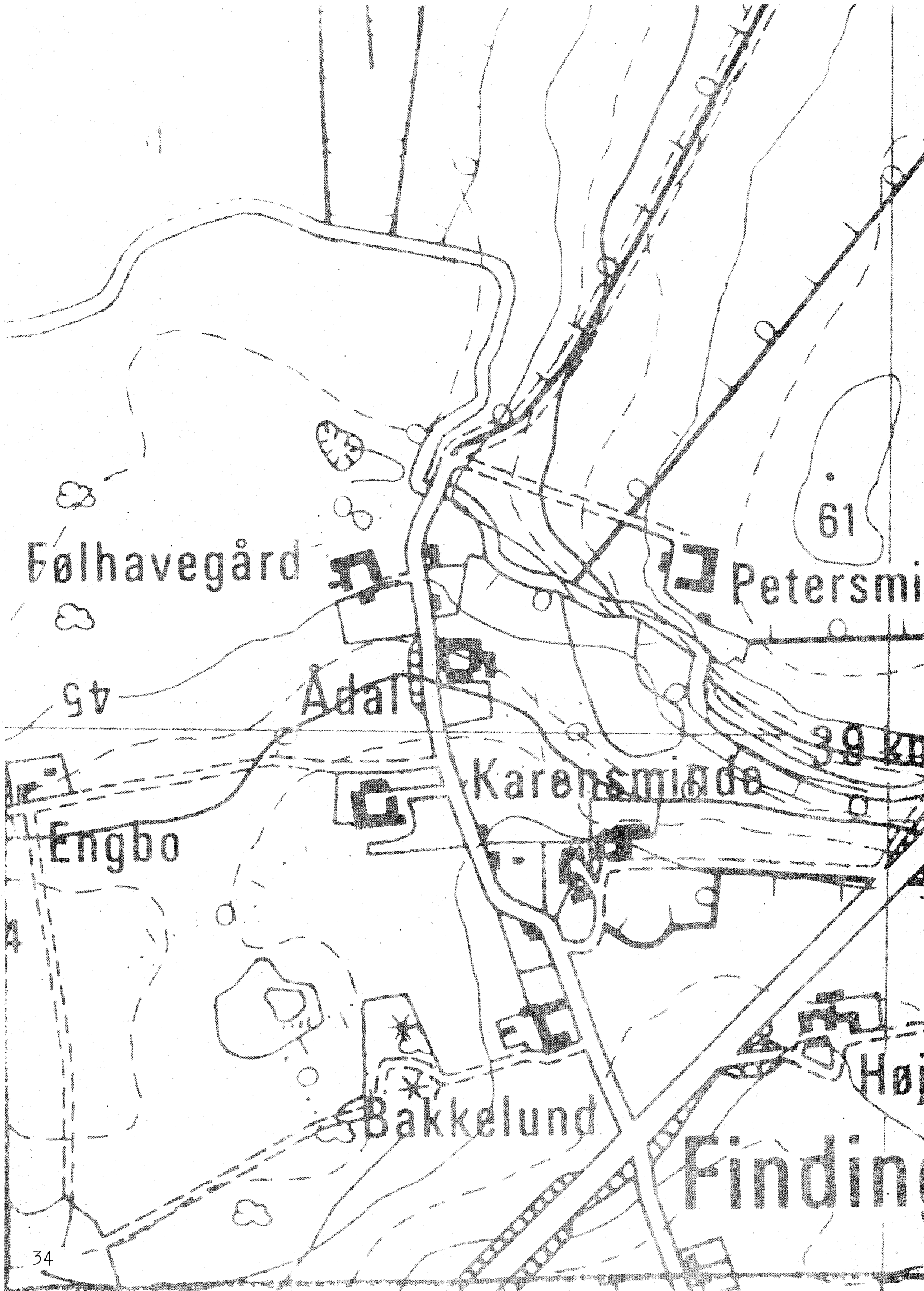
Relikt-vurdering: Interesse

1) Bytomten er kun delvis bevaret.

2) Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte udskiftningshegn, samt et større skovareal.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Følhavegård

Petersmi

Adal

Karensminde

Engbo

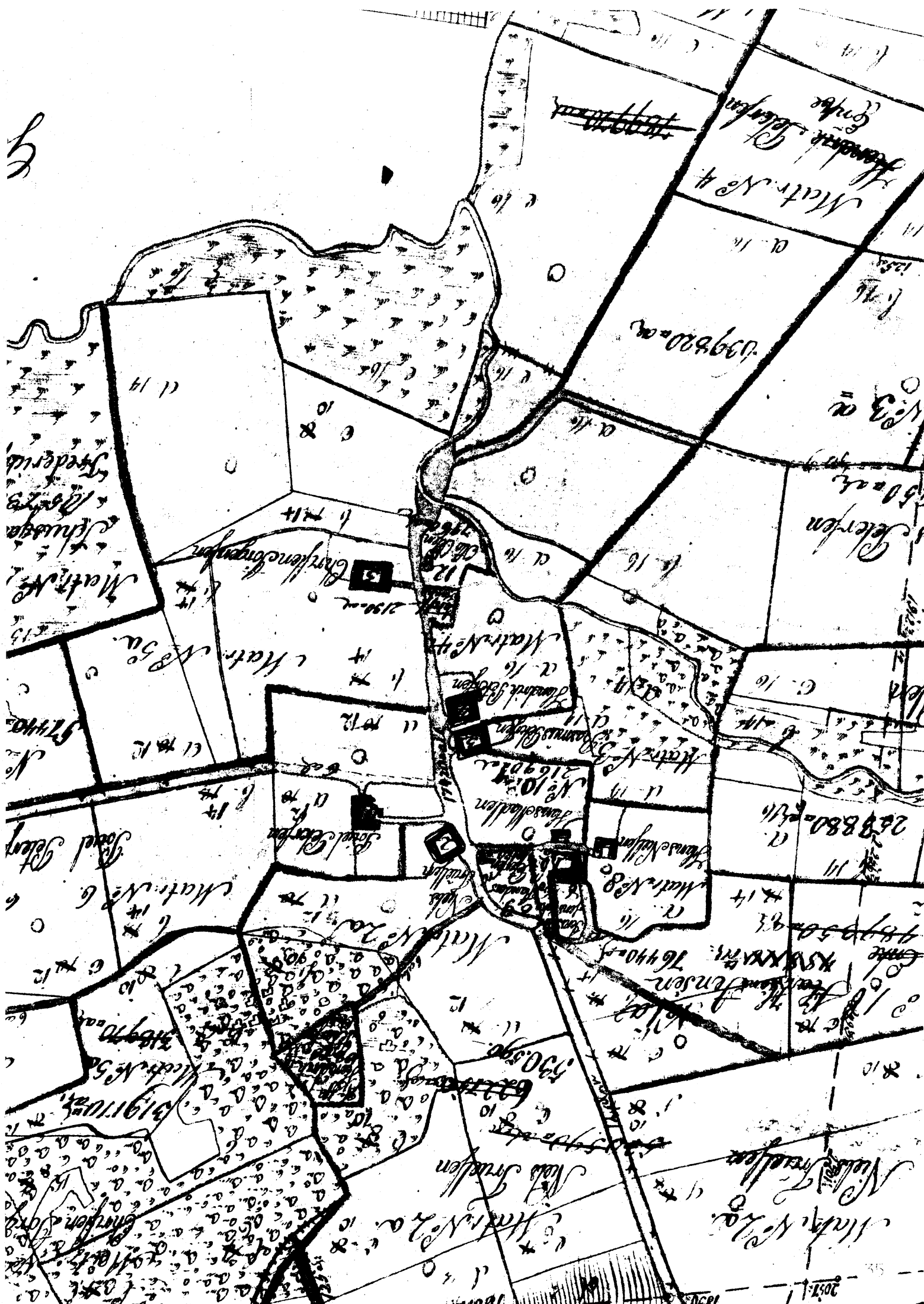
Bakkelund

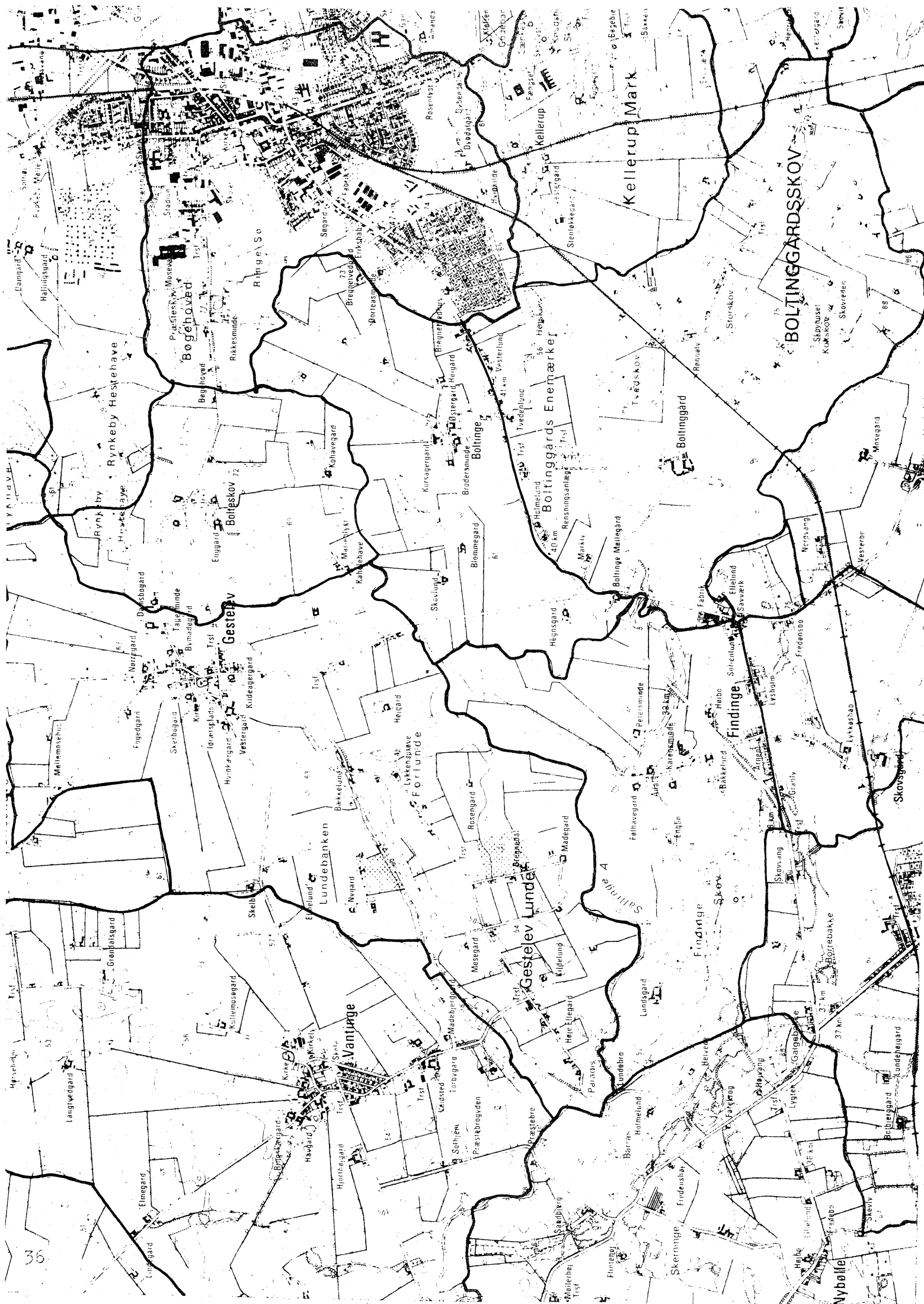
Findin

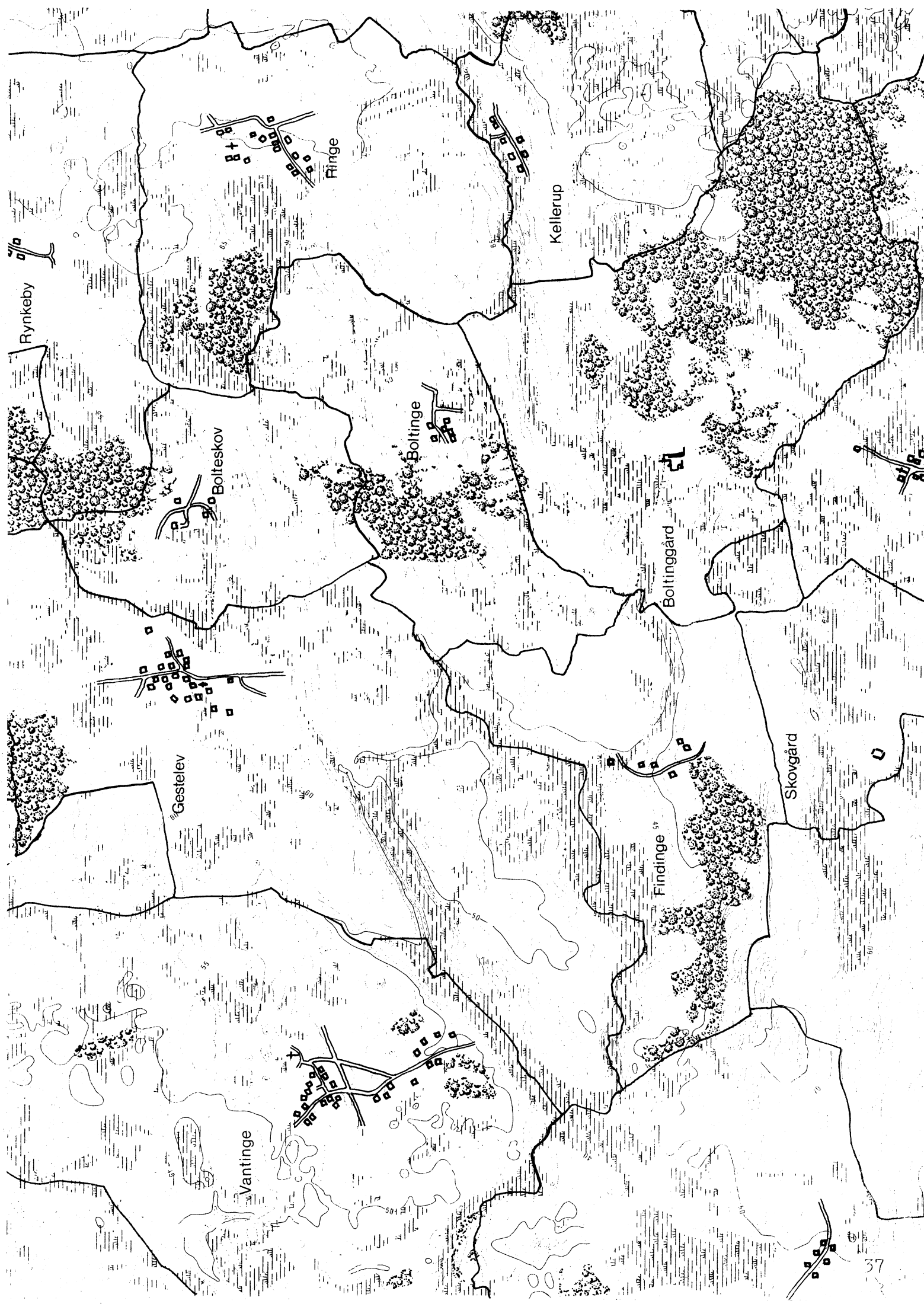
61

45

3.9 km

Rynkeby

Ringe

Kellerup

Bolteskov

Boltinge

Boltingård

Gestelev

Findinge

Skovgård

Vantinge

GESTELEV

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Navn: Gestelev	Navnetype: -lev
-------------------	--------------------

Bemærkninger:

Gestelev er første gang nævnt i 1386 som Gesterlene, Gesterlæffnæ, Gestelører. Forleddet er genitiv af mandsnavnet gæst. Efterleddet lev er afledt af rodet i verbet liban, blive tilbage - og kan forstås som arvegods. Stednavne på -lev anses for at være dannet før vikingetiden - ca. Folke vandringstiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem Vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Landsbyen er kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	-------------------------	-----------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby

De ca. 20 gårde/huse ligger i en klynge omkring de 5 veje som løber sammen her. Fra de 5 veje strækker der sig et netværk af mindre veje, hvor gårdene ligger placeret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Landsbyen ligger i det nordøstlige hjørne af ejerlavet - men har ikke en randlig placering.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning. Kun $\frac{1}{2}$ af ejerlavet er stjerneudskiftet, resten (den SV-lige del) er blokudskiftet.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 20 gårde.

☒ efter udskiftningen 5 gårde.

De udskiftede gårde/huse på udskiftningskortet kaldes Gestelev Lunde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3+1 i årlig brug.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K Centralfyn. Tunneldal og terrænskrænter syd for byen. Ås og terrænskrænter mod N.

jordbund: Moræneler med større områder med smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Mod S og Ø ved engarealer mod N ved skov. Mod V kun til dels ved højdedrag.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med agerjord og engarealer med mindre arealer med skov i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	---------------------	-------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Der er sket en ny vejgennemføring syd for kirken i V-Ø-lig retning. Flere gårde er blevet flyttet ud i bymarken. Den oprindelige bebyggelse udgør i antal under halvdelen af den samlede bebyggelse. Den nye bebyggelse er placeret på de udflyttede gårdes oprindelige tomter og imellem den gl. bebyggelse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Flere af stjerneudskiftningshegnene er bevaret, men også en del af blokudskiftningshegnene syd på er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Der er to mellemstore frugtplantager i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	---------------------	-------------------	-------------------

STATISTIK

1)

Areal: 541+179=720 ha, heraf oprdyrket 1688: 52%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	224	122	153	

Bebyggelsesenheder:

		1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		23	25	23	27	40	44
Huse:			10		4		
Huse m/ jord:				1		45	62
Huse u/ jord:				4		2	25
I alt:		23	35	28	31	87	131

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	6	4	15	9,2
1688	9	11	3	5,3
1844	33	7		2,5
1903	38	5	1	2,6

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	158	314	398
Børn:	80	180	154
I alt:	238	494	552

1) (-) De 179 ha stammer fra Palleshave.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8	2	6	8	11	
1844	36	35			4	9		3
1903	44	87						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 720 ha store ejerlav (incl. Palleshave) var i 1688 opdyrket 52%. Driftssystemet var da trevangsbrug (med en mark i årlig drift tilknyttet) og bebyggelsen takseredes i 1684 for 122 tdr.htk. mod 153 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornen fra 1664 påfaldende højt, hvilket delvis skyldes at ejerlavet mindskedes som følge af hovedgårdsekspansion mellem 1664 og 1684. I 1664 takseredes byens skove for 15 svins olden. Palleshave - i ejerlavets nordlige del - nævnes allerede fra 1453. I 1664 bestod bebyggelsen af 5 gårde, der imidlertid i 1682 (og senere) stadig opfattedes som en del af Gestelev ejerlav. Palleshave har en meget løs struktur og synes opstået som skovgårds-koloni (jfr. navnet). I ejerlavets nordlige del lå yderligere en række skovgårde, der efterhånden lagdes under Nordskov. Nordskov nævnes som hovedgård fra 1495. Omkring 1660 blev gårdene Kildemose og Tykkehøve (begge nævnt 1572) lagt under Nordskov, der i 1664 var på 44 tdr.htk. Senere blev også Grønnegård - øst for Nordskov - lagt under hovedgården.

Gestelev stjerneudskiftedes i 1796.

I 1386 skødte Erik Andersen til Kogsbølle (Holckenhavn) 4 gårde i Gestelev til kronen. De to af disse kaldtes Skovsgårde, og er formentlig hjemmehørende i Palleshave. I 1465 mageskiftede Sct. Hans Kloster i Odense sig til Grønnegård og 1 gård i Gestelev by fra Odense Provsti. I 1470 afhændedes Gestelev gården atter til Vor Frue Gilde i Odense. I 1509 afhændede kong Hans 1 gård i Gestelev til Fåborg Kloster. I 1578 afhændede kronen Grønnegård og 2 gårde i Palleshave til Fjellebro, og i 1579 afhændedes 1 kirkegård i Gestelev. På grund af nye erhvervelser var krongodset dog fortsat ret omfattende i 1664. Blandt adelsgodset kan nævnes, at Albrecht Nielsen i 1453 pantsatte 4 gårde i Gestelev. I midten af 1400-tallet hørte en gård til Lykkesholm. I 1548 havde Hesselagergård 3 gårde i Palleshave. I 1664 havde den indensogns hovedgård Nordskov samlet 6 gårde og 8 huse. Blandt den øvrige adel kan nævnes, at Fjellebro havde 6 gårde (heriblandt Palleshave). I 1772 havde Fjellebro 3 egaliserede gårde i Gestelev, medens Boltinggård i 1766 havde 1 enkelt gård. Nordskov havde i 1789 samlet 15 gårde (egaliseret på 5-7-1-2 tdr.) samt 18 huse. I 1844 var overgangen til selveje vidt fremskredet og i 1903 var den afsluttet.

Antallet af gårde synes på trods af Nordskovs ekspansion i 1600-tallet at være svagt stigende frem til 1774, hvorefter overgangen til selveje medførte en meget kraftig vækst i såvel bebyggelsen som befolkningstal.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret i sin helhed, men der er dog tale om lodsejervise egaliseringer i betydeligt omfang. I 1690 omtales det, at 3 gårde i Gestelev har været ubesåede i 16 år.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Gestelev
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering:

Interesse.

1. Anlægstype.

Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen -lev er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er vej-klyngeby. I den skovrige nordlige del af ejerlavet opstår en skov-gårdskoloni, Palleshave (1664: 5 gårde), samt en række skovenestegårde Nordskov, Grønnegård, Tykkehøve, Kildemose. De sidste 3 lagdes efterhånden under hovedgården Nordskov.

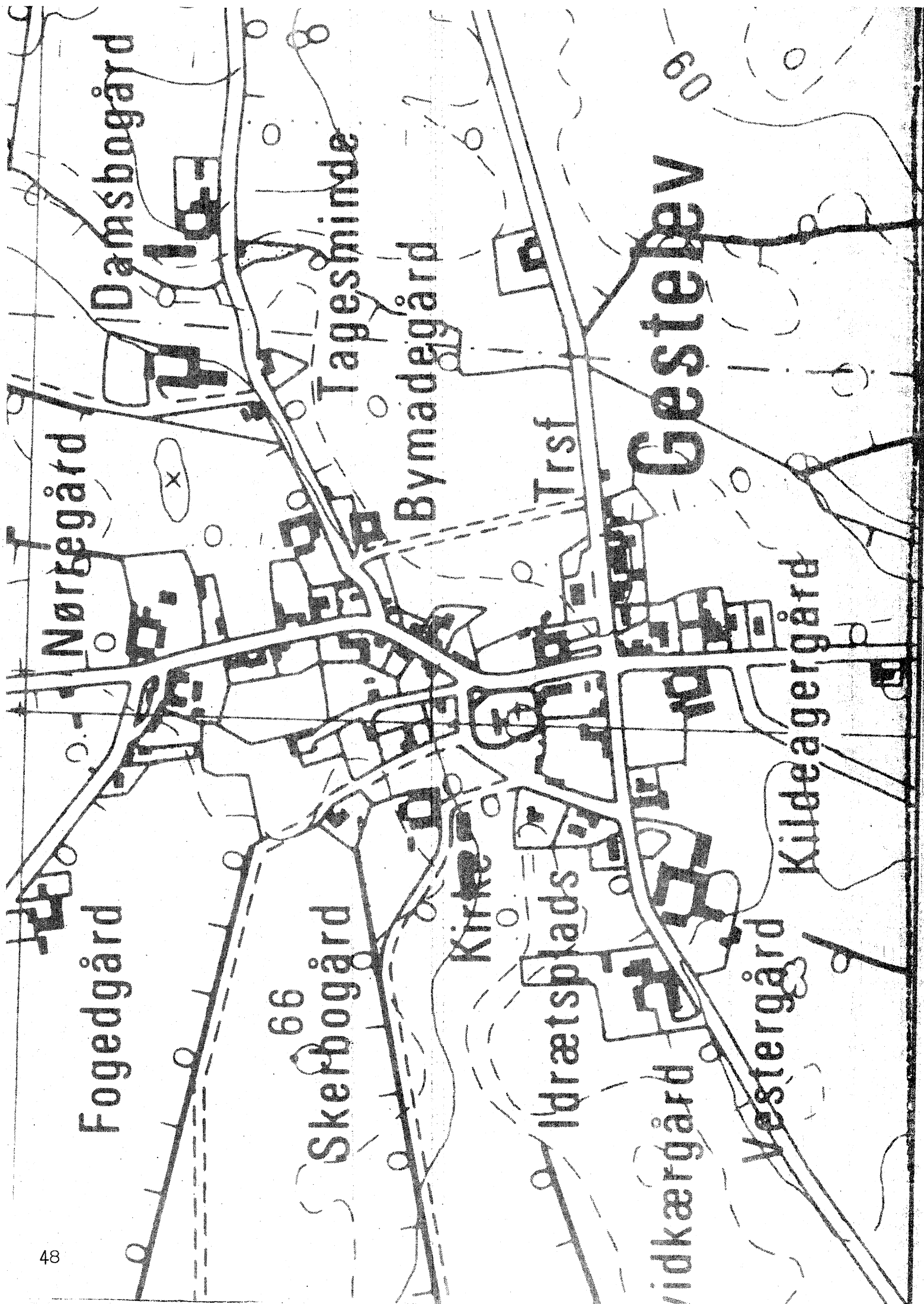
2. Udviklingstype.

Gestelev havde ret sammensatte besiddelsesforhold, omend størsteparten af byen i løbet af 1700-tallet blev samlet og egaliseret af den indensogns hovedgård Nordskov. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i betydeligt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret mange udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: Kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: -

N. 9a. Hans Rindberg

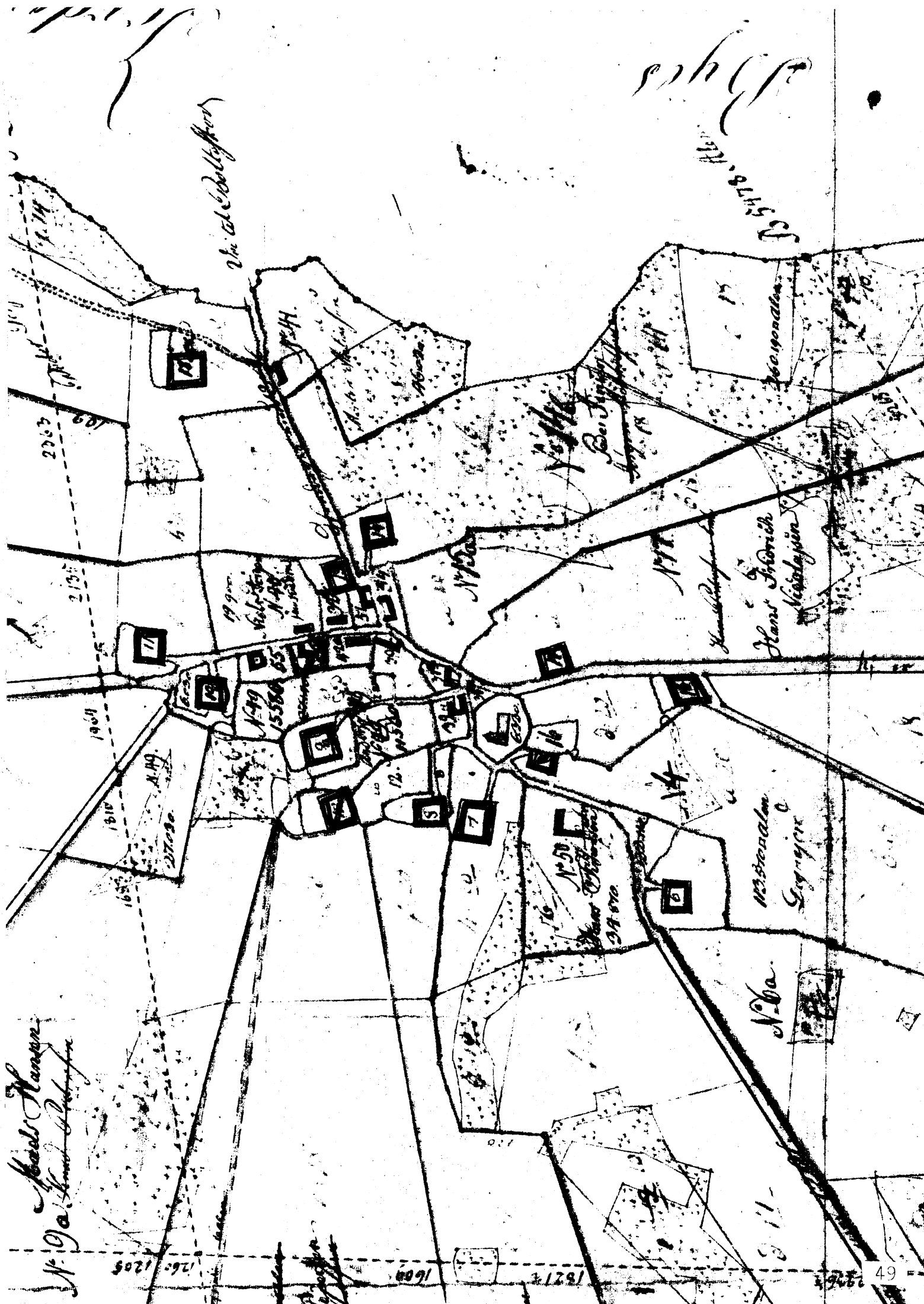

Fig. 1

HAVNDRUP

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Hellerup

Navn:	Navnetype:
Havndrup	-torp

Bemærkninger:

Havndrup er nævnt første gang 1486 i formen Haffndrup. Forleddet er mandsnavnet, gl'da. Hakun. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hellerup
----------	---------------------	-------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byens gårde ligger uregelmæssigt spredt omkring en stor nord-sydvendt forte og dennes udgreninger mod vest. Husene ligger spredt mellem gårdene. Rundt om bebyggelsen fører en vej der slutter sig til fortens mod øst. Derved bliver der en skarp afgrænsning mellem bebyggelse/tofter og marken.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger midt i det langstrakte ejerlav. Havndrup å løber midt gennem byen.

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Stjerneudskiftning. Stjernefigur vest og nord for byen - blokfigur i resten.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen ca. 13 gårde
☒ efter udskiftningen Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

Vangelag med Søllinge, ^{vangeantal: 3} Ferritslev og Hudevad.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Centralfyn/sletten. Ekstramarginal smeltevandsdal mod nord og enkelte terrænskrænter.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod syd, nord og nordøst.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov
☐ blandingsøkonomi med

Eng i et større område nordvest for byen samt i den sydlige ende - skov i den sydlige spids.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Hellerup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 17 gårde på udskiftningstiden bevaret i byen. Alle gårde på nær en er flyttet ud for området omkring vejforten, hvor der er sket en del nybyggeri. Gennem byen er anlagt en vej fra nordøst mod sydvest. Bortset herfra er vejnettet stort set uforandret - der er an-tydninger af vejfortens omrids mod øst. Toftesystemet er helt opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skov i den nordlige og sydlige del.

FYNS AMT	Herred: Vindinge	Kommune: Ringø	Sogn: Hellerup
----------	---------------------	-------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 560 ha., heraf opdyrket 1688: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	222	103	100				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		17	16 [*]	17	15	18	23
Huse:		3	9		15		
Huse m/ jord:						12	30
Huse u/ jord:				7		3	15
I alt:		20	25	24	30	33	68
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
47	1664			15	14,8		
65	1688	4	12	1	6,1		
94	1844	1	17		5,3		
70	1903	18	5		3,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	106	153	254			
	Børn:	44	71	135			
	I alt:	150	224	389			

* Mølle.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Hellerup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3		10	8	3	1
1844	1	1			17	14		
1903	23	42				3		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 560 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 51%. Det er dog muligt, at ejerlavet mindskedes i den mellemliggende periode, som følge af hovedgårdens Hellerups ekspansion, hvorved opdykningsprocenten bliver for højt beregnet. Byen havde i 1682 trevangsbrug i vangelag med flere nabobyer og takseredes i 1684 til 103 tdr.htk. og tilsvarende til 100 tdr.htk. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Byen betalte altså en meget høj landgilde. Af det oprindelige ejerlav er udskilt kirkebyen Hellerup, der senere opslugtes af hovedgården af samme navn. Hovedgården omtales fra 1419. Endvidere mod syd landsbyen Tårup, der atter nedlagdes men bevidnes af marknavne på Tårup Tofte (1682). I samme del af ejerlavet lå Gundes Mølle, der ligeledes kendes fra marknavne. Havndrup er koblingsplaceret over en bæk, og der er muligvis tale om en middelalderlig bebyggelsescentralisering. Byen havde i 1664 skov til 8 svins olden. Havndrup stjerneudskiftedes i 1792 og siden er 13 gårde udflyttet. Under Nyborg len hørte i 1537 3 selvejergårde, medens Odensebispens havde 1 gård, der ved reformationen ligeledes kom til kronen. Herforuden havde Hellerup kirke 1 gård, ligesom præsten i Søllinge havde en annexgård. Endnu i 1610 synes Hellerup ikke at have haft nævneværdige besiddelser i Havndrup (at dømme efter det store antal skattepligtige bønder i mandtallet 1610 - indensogns ugedagstjenere var skattefri), men i 1664 var hovedgården blevet dominerende besidder med 10 gårde og 8 huse. I 1780 var Hellerup blevet enebesidder med 15 gårde a 7-0-1-18 tdr.htk. Endnu i 1844 var hovedgården (stort set) enebesidder, men i 1903 var overgangen til selveje omtrent afsluttet. Antallet af gårde falder i 1700-tallet i forbindelse med en foretagen egalisering, men stiger herefter markant i det 19. årh. i forbindelse med overgangen til selveje. Antallet af huse var allerede højt i 1700-tallet som følge af hovedgårdens hoveribehov. I løbet af det 19. årh.s anden halvdel ekspanderer hus- og befolkningstal meget kraftig. Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes mellem 1682 og 1780. I midten af 1600-tallet opstod en stor selvejergård (1664: 39 tdr.htk.) i Havndrup, beboet af en godsfoged.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Ringe	Hellerup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

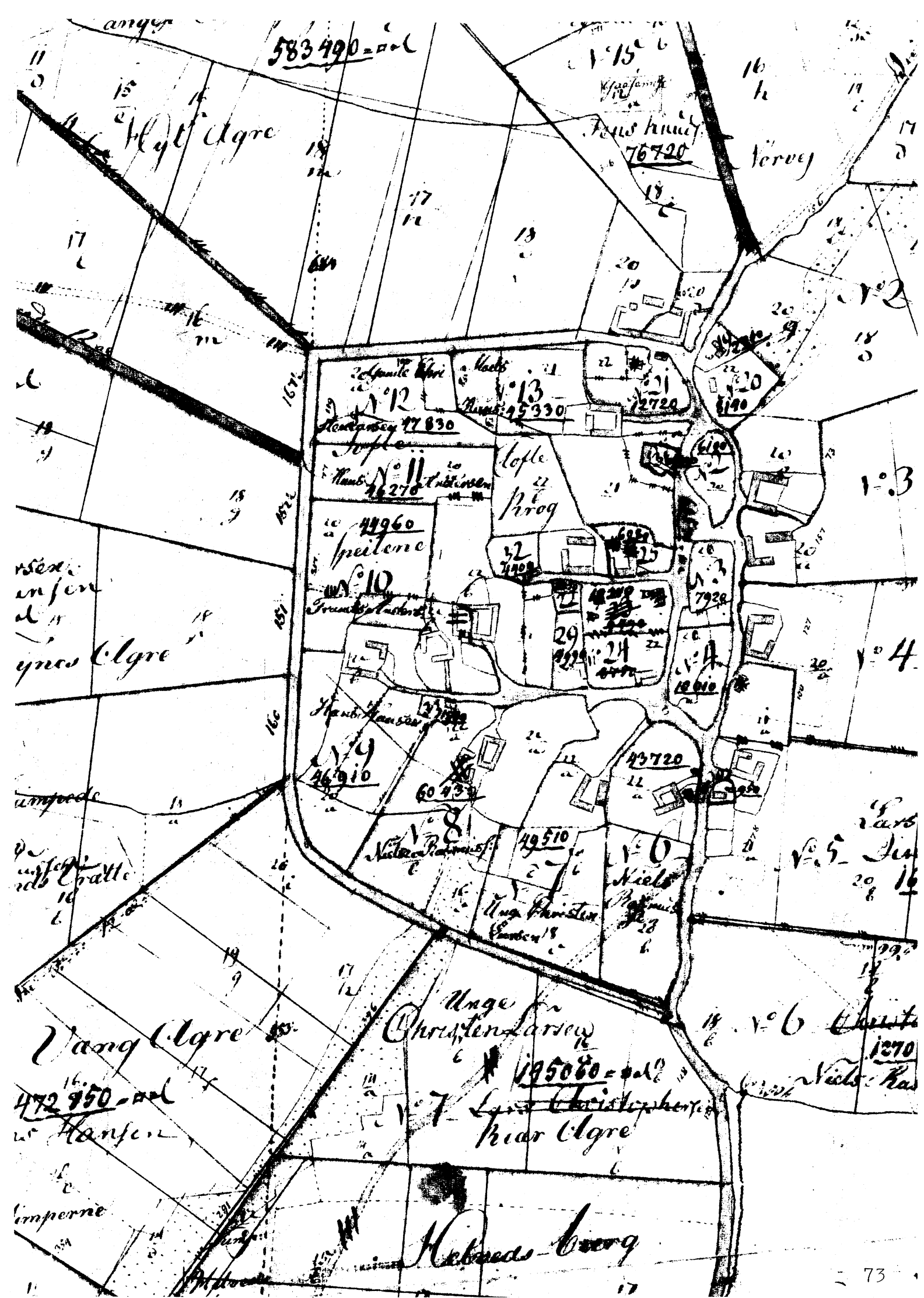
- 1) Anlægstype. Den store adelby af vikingetids-middelaldernavnety-
pen -torp er koblingsplaceret over en bæk, centralt i ejerlavet.
Byformen er uregelmæssig vejforteby. Af ejerlavet er udparcelle-
ret kirkebyen Hellerup, der senere opslugtes af hovedgården af
samme navn. Endvidere Tårup, og Gundes mølle, der begge atter
nedlagdes formentlig i senmiddelalder.
- 2) Udviklingstype. Byen havde i senmiddelalderen et betydeligt ind-
slag af selvejer - og kirkegods. I løbet af 1600-1700-tallet sam-
ledes landsbyen under nabohovedgården Hellerup, der egaliserede
den inden 1780 og forsynede landsbyen med et stort antal huse i
1700-tallet. Overgangen til selveje skete sent, men ledsagedes af
omfattende ekspansion.

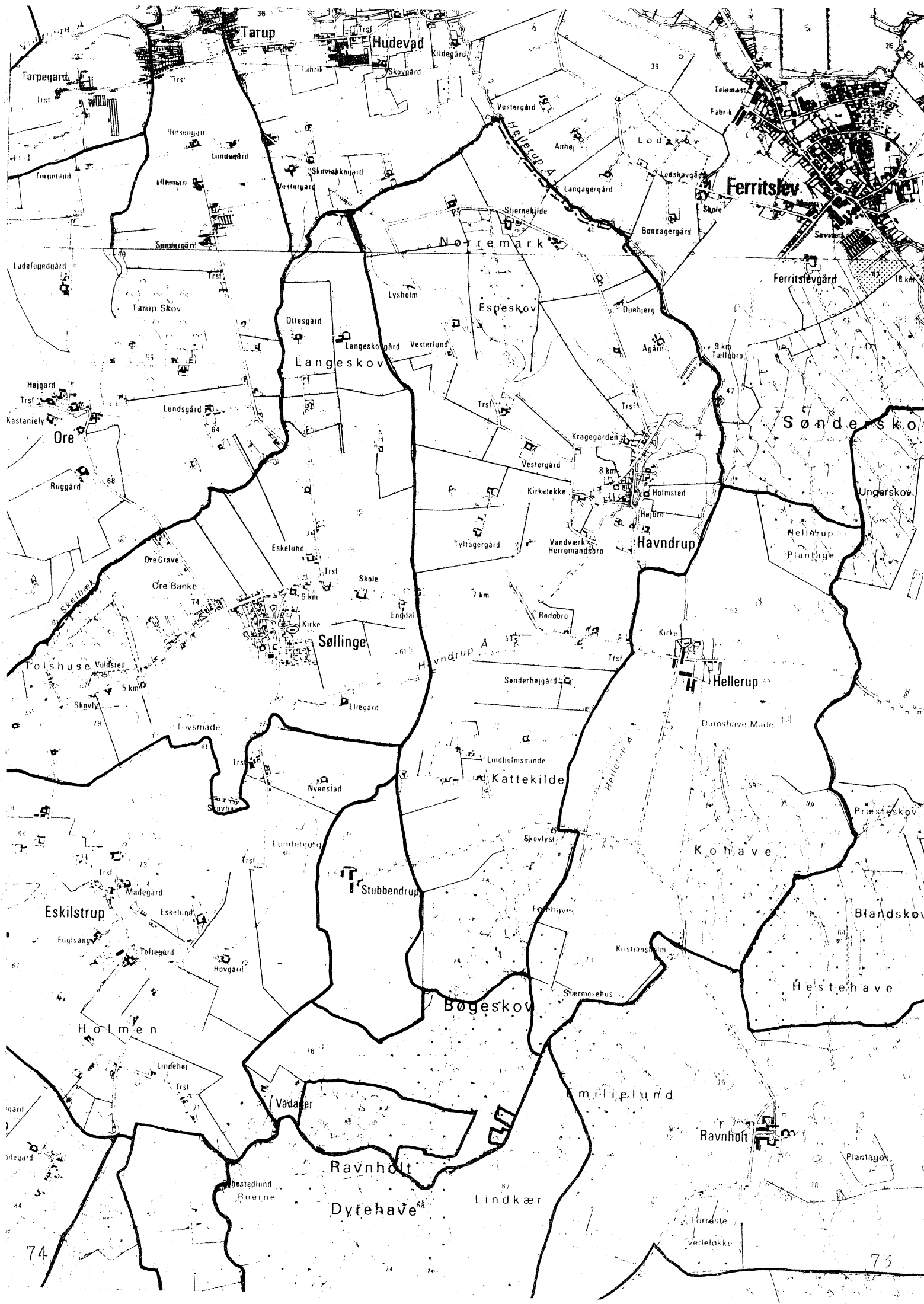
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren an-
lægstype med nogle udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene samt
større skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Tårup og Gundes mølle, 3 fri-
lagte gårdtomter.

36

Tarup

Hudevad

Kildegaard

Skovgaard

Vestergård

Hellerup A

Anhøj

Langagergård

Stjerneklide

Nørre mark

Lysholm

Espeskov

Trst

Vestergård

Kragegården

Vestergård

Kirkekløkke

Tytlagergård

Vandværk

Herremandsbro

Redebro

Trst

Senderhejgård

Lindholmssminde

Kattekilde

Skovlyst

Forsøghave

Kristiansholm

Størmosøhus

Amiljelund

Ravnholt

Lindkær

Dyrehave

Vadager

Hestelund

Ruerne

74

73

Ferritslev

Ferritslevgård

Sønder skov

Ungerskov

Hellerup Plantage

Hellerup

Konhave

Blandskov

Hestehave

Ravnholt

Plantagen

Første

Tvedeløkke

Torpegård

Hesengård

Lundsgård

Skovkløkkegård

Vestergård

Søndergård

Ladeløsegård

Tarup Skov

Trst

Lundsgård

Trst

Højgaard

Kastaniely

Ore

Ruggård

Ore Grave

Ore Banke

Skelbæk

Polshuse

Voldsted

Skovly

Tovsmiede

Trst

Skovhøj

Trst

Madegård

Eskelund

Fuglsang

Tottegård

Hovgaard

Holmen

Lindehøj

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

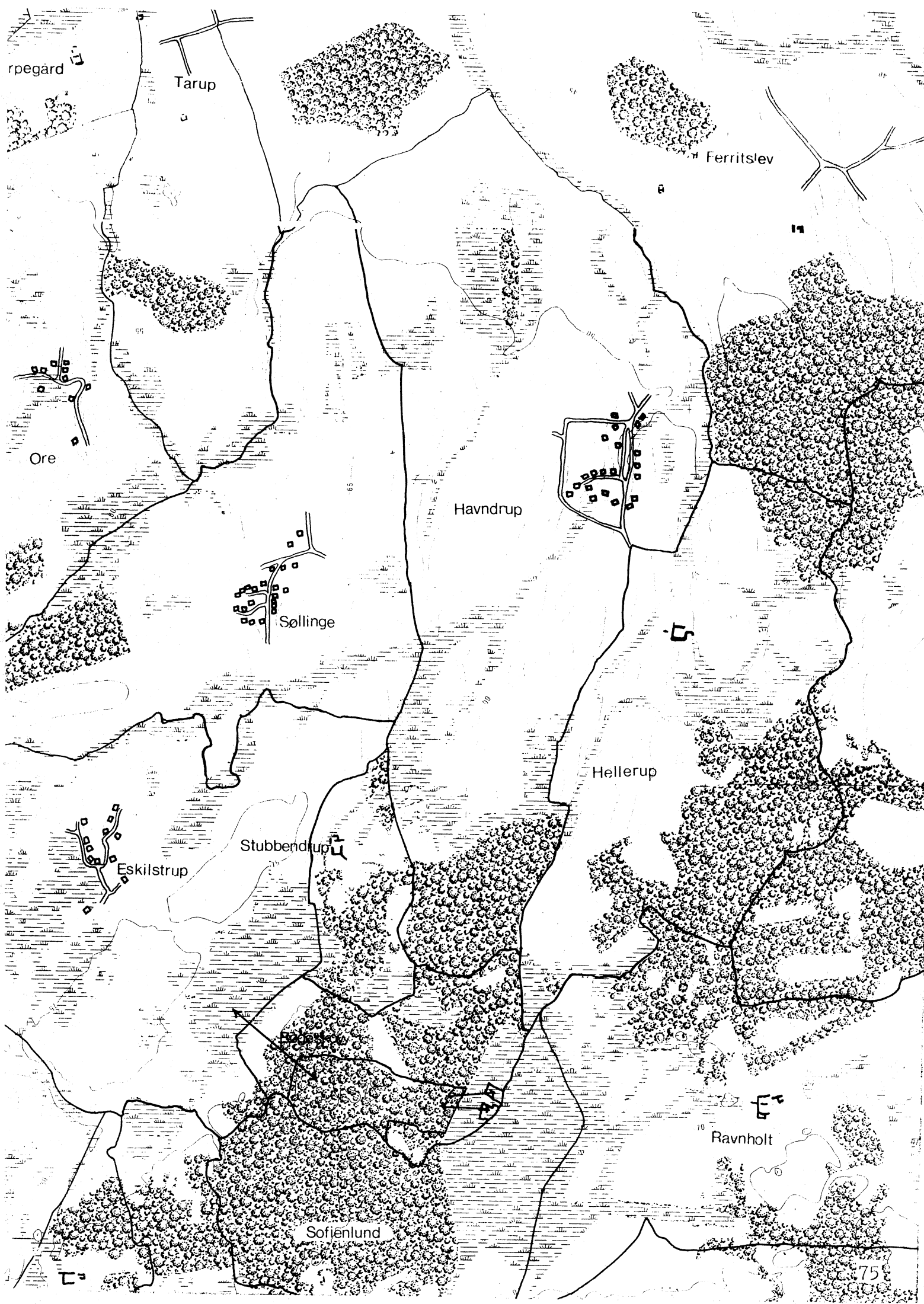
Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

HEDEN

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Heden
-----------------	----------------------------	--------------------------	-----------------------

Navn: Heden	Navnetype:
---------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Heden er nævnt første gang 1175 i formen "Hethy". Ordet er afledt af navneordet "hede" i betydningen fladt, skovløst terræn i almindelighed benyttet som græsningsareal. Efterleddet "-by" (landsby) er en sekundær tilføjelse, som også optræder i 1774 (D. ttl.), men siden er gået af brug.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Heden er kirkeby.

Historiske tildragelser:

1740 oprettedes et hospital i den gamle kirkelade.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Heden
----------	---------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byens gårde ligger uregelmæssigt spredt omkring den øst-vestgående vejforte og langs dennes vejudgreninger. Gårdene er koncentreret langs sydsiden af fortan i hele dens udstrækning. Midt i den østlige del af vejforten ligger kirken. Husene ligger især koncentreret øst for kirken op til fortan.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering
 Engarealer støder til byen især nordfra.

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Stjerneudskiftning, lidt uregelmæssig stjernefigur omkring byen. I den yderste periferi blokfigur.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen Ca. 7 gårde
☒ efter udskiftningen Flyttet ud fra byen til alle sider.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Centalfyn. K. Åse flere steder. Enkelte hatformede bakker og terrænskrænter. Gruslængdebakker mod nord.

jordbund: Moræner med diluvialt sand og små forekomster af ferskvands-tørv og -dynd.

naturlig afgrænsning: Mod vest og syd samt delvis nord og øst.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ Blandingsøkonomi med Engarealer lige nord og nordøst for byen, langs ejerlavets vest- og sydvestgrænse samt spredt rundt i bymarken, skovarealer i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Heden
----------	---------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Lige knap halvdelen af byens gårde er flyttet ud i bymarken, mens et par af de tilbageblevne flyttet ud i byområdets udkant. De fleste af de udflyttede gårdtomter er bebyggede, ligesom der er sket en del nybyggeri midt i byen nord for den ikke længere eksisterende vejforte, der tidligere var ubebygget. Et vejgennembrud i den vestlige byende har fundet sted, men ellers er vejnettet stort set intakt. Toftesystemet delvis ødelagt ved nybyggeriet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Mindre mose/eng i det sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Heden

STATISTIK

Areal: 772 ha., heraf opdyrket i 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	173	150	141	

Bebyggelsesenheder:

	1589-92	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	14	21	17	17	25	24
Huse:	5	10	4		4+?		
Huse m/ jord:				4		18	32
Huse u/ jord:				5		4	23
I alt:	19	24	25	26	21+?	47	79

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(33%)	1664	4	8	9	8,2
(41%)	1688	2	6	9	8,7
(56%)	1844	8	16	1	5,3
(46%)	1903	9	14	1	5,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	143	215	241
Børn:	78	82	112
I alt:	231	297	353

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Heden
----------	---------------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			9	1			12	3
1844	16	12					9	10
1903	17	49					7	6

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 772 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Byen havde da treårig rotation i 4 vange og takseredes til 150 tdr.htk. og tilsvarende til 141 tdr. i 1844. Der synes ikke at være tale om skelændringer. Heden stjerneudskiftedes i 1799 og siden er 7 gårde flyttet ud.

I 1175 skænkede Valdemar d. Store Heden by til Skt. Knuds Kloster i Odense. Der har dog næppe været tale om hele landsbyen. I 1664 lå kun 2 gårde under Skt. Knuds Klosterlen. Omkring 1500 samlede rigshofmester Poul Laxmand i alt 3 gårde i Heden. I 1502 beslaglagde kronen Laxmands godser. Dalum Kloster havde i 1533 en enkelt gård. I 1586 afhændede kronen herligheden til en kirke-gård til Finstrup (Holsteenshus).

Endnu i 1664 havde kronen 9 gårde tilbage fordelt på diverse institutioner. Også adelsgodset var utrolig spredt. I 1791 havde Vejlegård samlet 6 gårde, der da var egaliserede på 7-7-1-1½ tdr.htk. Steensgård og Ølstedgård havde hver 3 gårde, medens Brahetrolleborg, Fjellebro og Nordskov hver havde 1 gård på denne tid. Endnu i 1903 var 7 gårde og 6 huse i fæste.

Antallet af gårde stiger fra 14 til 17 i løbet af 1600-tallet. Blandt de 21 gårde i 1664 var 4 små-bol, der i 1688 regnedes for huse med jord. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gård-, hus- og befolkningstal i normalt omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis store. Der er kun foretaget beskedne lodsejervise egaliseringer i byen. Hedensgård er opstået midt i 1800-tallet ved sammenlægning af 2 gårde. Midt i Heden by er et velbevaret bystævne. Kirkeladen blev i 1740 oprettet som hospital. Der findes et voldsted, Voldhave, syd for Heden.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Heden
----------	---------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

1. Anlægstype.

Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav og har eng-orientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. I ejerlavet findes et voldsted, Voldhave.

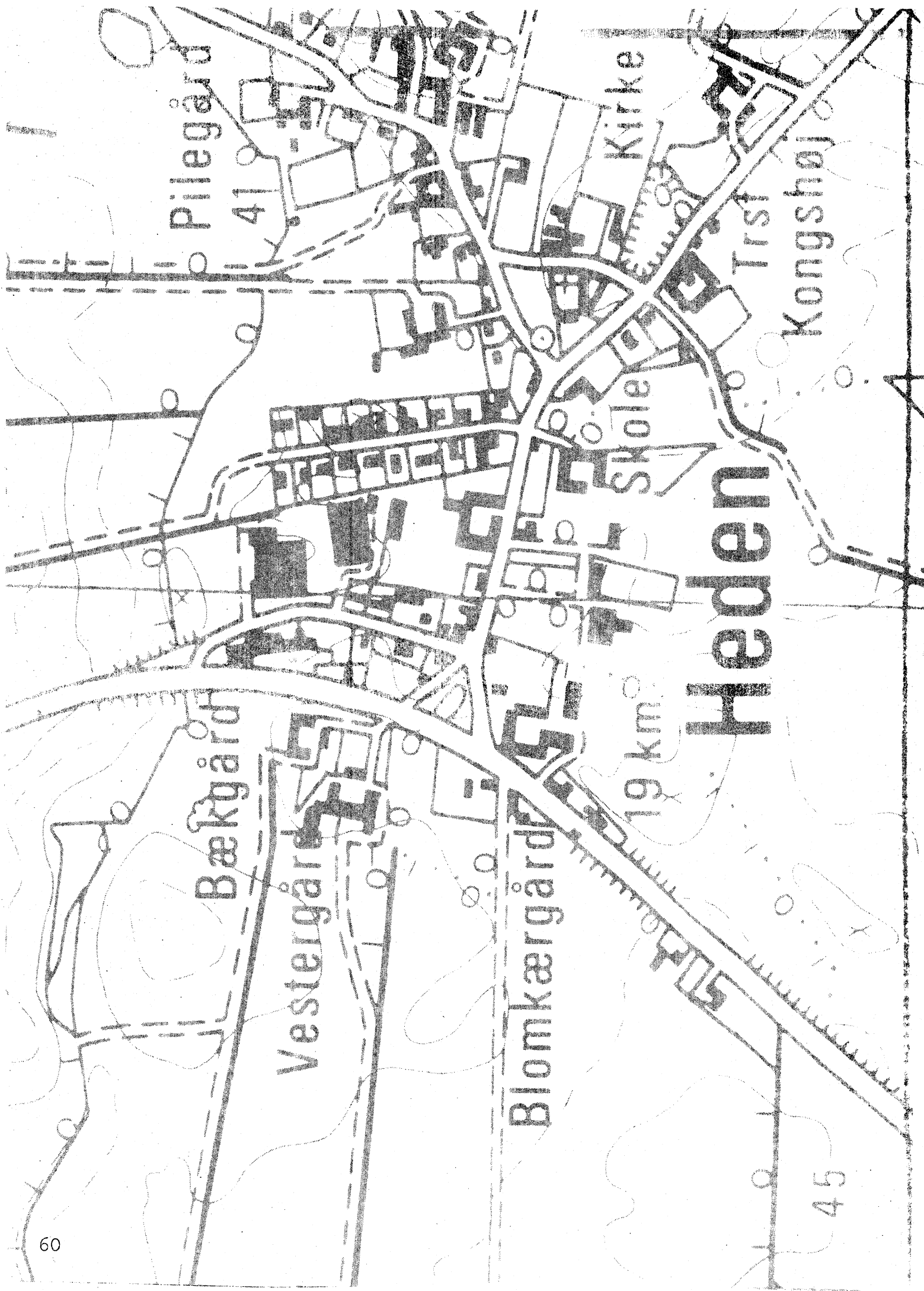
2. Udviklingstype.

(En del af) byen skænkedes i 1175 af kongen til Skt. Knuds Kloster i Odense. I 1600- og 1700-tallet var besiddelsesforholdene usædvanligt spredte. Overgangen til selveje skete trinvis og ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt skovarealer.
- 3) Særlige relikter: Voldsted, bystævne, hospital, kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Pilegård

41

Kirke

Trst

Kongshøj

Skole

Heden

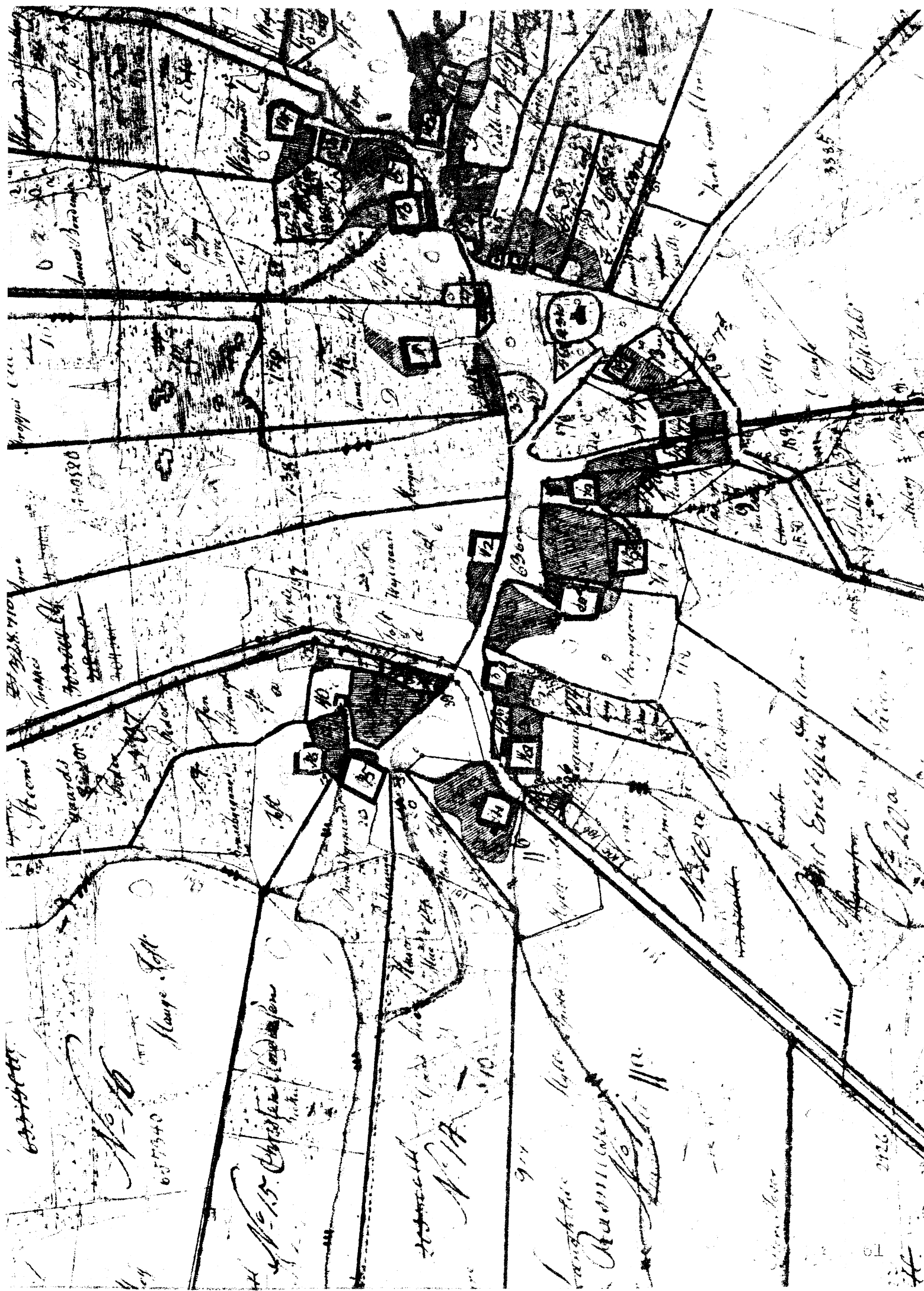
19 km

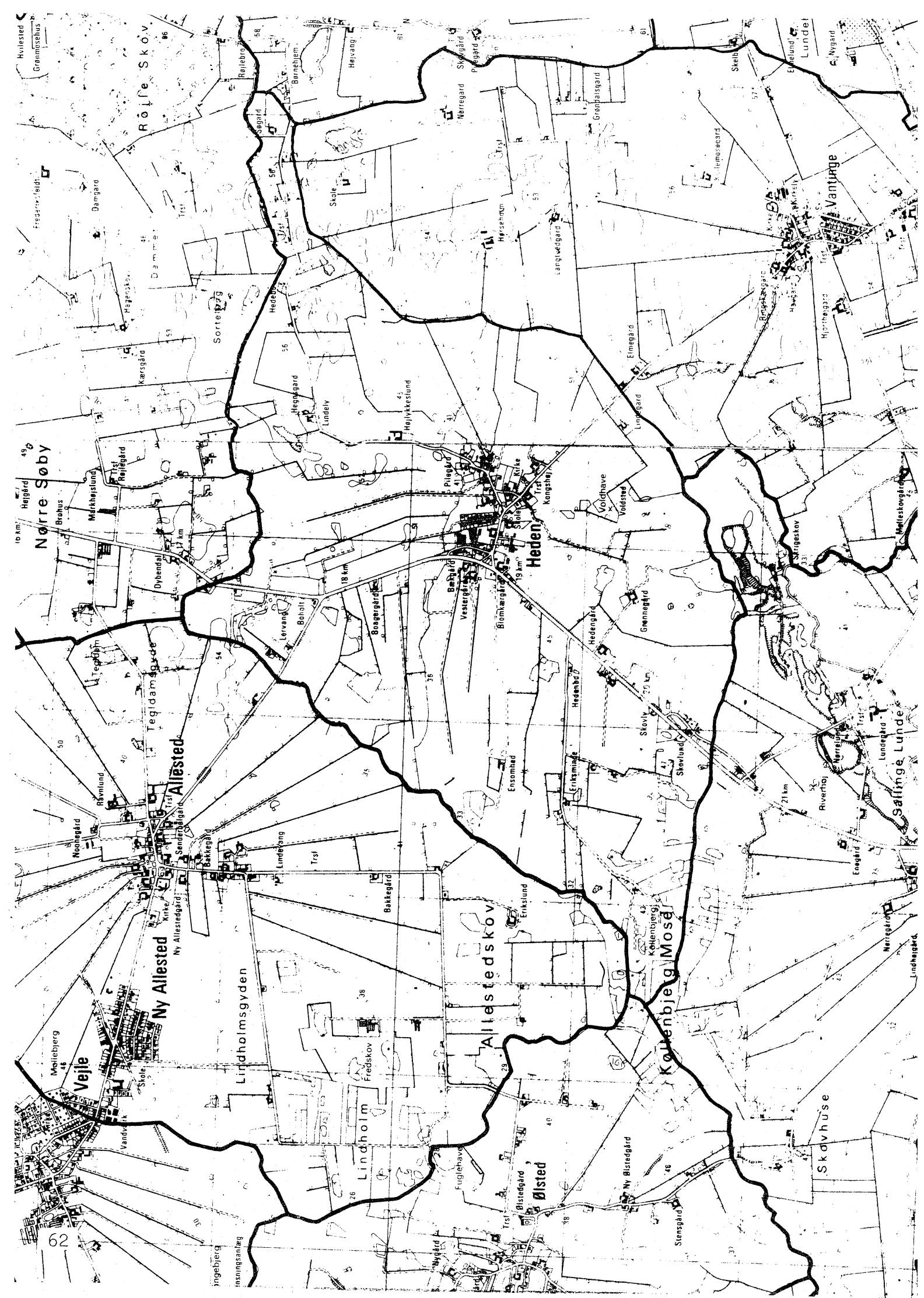
Bækgaard

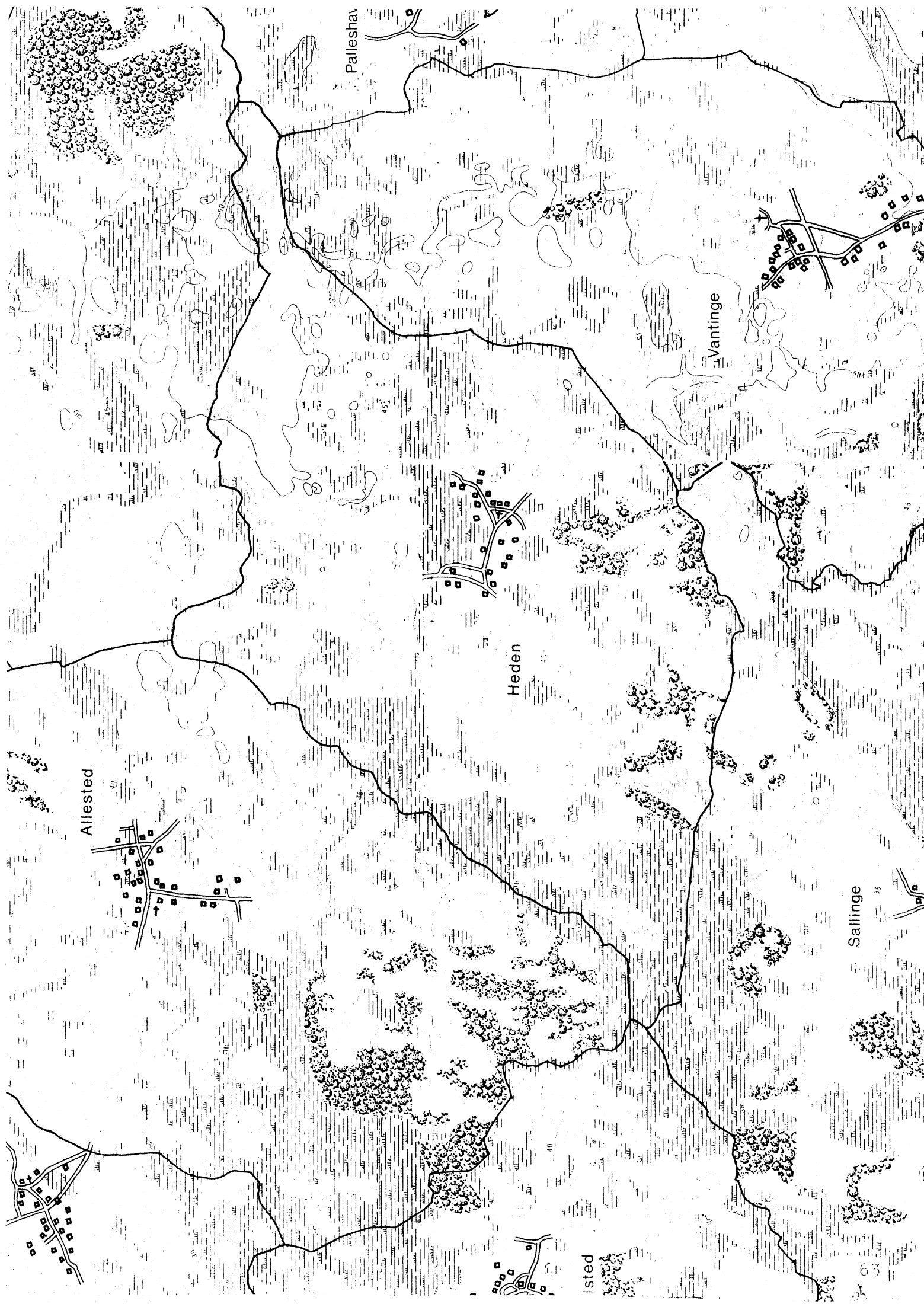
Vestergård

Blomkærgård

45

Palleshav

Vantinge

Heden

Allested

Sallinge

Isted

HERRINGE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Herringe
-----------------	----------------------------	--------------------------	--------------------------

Navn: Herringe	Navnetype: -inge.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Herring er første gang nævnt år 1348 i formen Hæringhæ. Forleddet er sikkert her der kan betyde "Stengrund". Herringes jorde er jævne og stenede (i hvert fald tidligere) -Inge er oprindelig stedsbetegnelse afledt af indbyggernavne efter slægtsnavne og viser at byen er dannet før vikingetiden.

Anlægstype: Kirke-adelby	Anlæggelsestidspunkt: I overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------------	--

Bemærkninger:

Adelbyen er modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

En forsvunden landsby Bjerte der i 1600 havde 3 gårde lå syd for Fjællebro - ifølge præsteindberetningen i 1623 fandtes der her en hellegkilde kaldet Røde kilde. Lige syd for kirken ligger en smuk Smedie foran hvilken to fredede lindetræer.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Herringe.
----------	---------------------	-------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngt vejby.

De 24 gårde/huse ligger jævnt placeret ved den N-S-gående vej. Omkring kirken er der en mindre koncentration af gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 4 Vangelag med Espe.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Hedeslette mod Herringe.

jordbund: Moræneler med større forekomster af morænegrus og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Mod nord og øst ved skov og eng - men mod Ø og S er der ikke naturlig afgrænsning.

- ☒ overvejende agerjord med større indhold af eng og mindre områder med skov.
☐ overvejende skov. med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Herringe

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Efter udskiftningen er der blevet udflyttet 2 gårde, således at ialt 7 af oprindelig 11 gårde ligger på dens gamle tomter - derudover ligger flere af husmandsstederne ofte udskiftningstiden stadig på dens oprindelige sted. Vejforløbet er uændret - langs vejen mod øst, altså nær for den gl. landsby er der kommet en del nybebyggelse til, hovedparten heraf er placeret helt mod øst i ejerlavet, omkring skolen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Herringe
----------	---------------------	-------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 344 ha, heraf opdyrket 1688: 61%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	109	78	72	

Bebyggelsesenheder:

		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		3	12	14	9	14	12
Huse:			3		16		
Huse m/ jord:				1		18	36
Huse u/ jord:				4			12
I alt:		3	15	19	25	32	60

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	1	5	6	9,1
1688	5	6	3	5,5
1844	9	4	1	4,2
1903	7	4	1	4,6

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	130	173	206
Børn:	38	85	121
I alt:	168	258	327

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Herringe
----------	---------------------	-------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		11	3		
1844	14	5				13		
1903	12	27						21

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 344 ha store ejerlav var i 1688 tilsyneladende opdyrket hele 61%. Tallet er dog misvisende eftersom Fjellebro i 1741 lagde 3 gårde under sin hovedgårdsmark. Landsbyen havde i 1688 trevangsbrug i vanglag med Espe og takseredes i 1684 til 78 tdr.htk. I 1844 nedsattes taksationen til 72 tdr.htk. I 1664 takseredes byens skove for 34 svins olden. Mod øst er rydningsbyen Rødme udskilt af det oprindelige ejerlav. Mod syd har hovedgården Fjellebro gjort flere indhug. Allerede i 1465 havde Fjellebro et frit enemærke på Herringe Mark. I løbet af 1600-tallets første halvdel blev hovedgården Skovsgård lagt under Fjellebro. Også Skovsgårds jorder synes udvidet på Herringes bekostning. Inden 1660 lagdes den lille landsby Bjerte syd for Fjellebro under gårdens marker tillige med en gård i Herringe. I 1741 nedlagdes yderligere 3 gårde fra Herringe.

Herringe blokudskiftedes i 1799 og siden er 4 gårde udflyttet.

Løgismose havde i 1532 ikke mindre end 10 gårde i byen. Hertil kom 3 selvejergårde som kronen i 1578 bortmageskiftede til Fjellebro sammen med 2 selvejergårde i Bjerte. Når tages hensyn til annexpræstegården har Herringe altså mindst talt 14 gårde i 1500-tallet. Endnu i 1610 var 3 af gårdene i byen skattepligtige og tilhørte således ikke den indensogns hovedgård Fjellebro. I 1664 ejede Fjellebro hele byen på nær annexpræstegården.

Denne situation holdt sig frem til 1805, hvor frasalget af fæstegodset og overgangen til selveje indledtes. Denne var for gårdenes vedkomme afsluttet i 1844. Antallet af gårde falder støt fra min. 14 i 1500-tallet til 9 i 1774 som følge af hovedgårdseksponering. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens hus- og befolkningstallets stigning i det 19. årh. ligger i overkanten af det normale.

Gårdene var i 1684 i gennemsnit lidt under normalstørrelse. I 1772 var byens gårde egaliserede på 7-0-2-1 tdr.htk. I Herringe by ligger en smuk gammel smedie foran hvilket to fredede lindetrær.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Herringe

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1. Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af før-vikingetids navnetypen -inge er centralplaceret og har agerorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby type. Af det oprindelige større ejerlav er udflytter-rydningsbyen Rødme udskilt. Hovedgården Fjellebro med aflæggerhovedgården Skovsgård har gjort gentagne indhug i ejerlavet.

2. Udviklingstype.

Hovedparten af byen hørte i senmiddelalderen ejendommeligt nok under Løgismose gods. I løbet af 1500-1600-tallet samledes byen under Fjellebro og egaliseredes inden 1772. Hustallet var højt på et tidligt tidspunkt som følge af hovedgårdens nærhed. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af en forholdsvis kraftig vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret udskiftningshegnene, men rummer en del ny bebyggelse omkring skolen.
- 3) Særlige relikter: Kirke, smedie, lindetrær.
- 4) Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Mosegård

Idrætspl

Herringegård

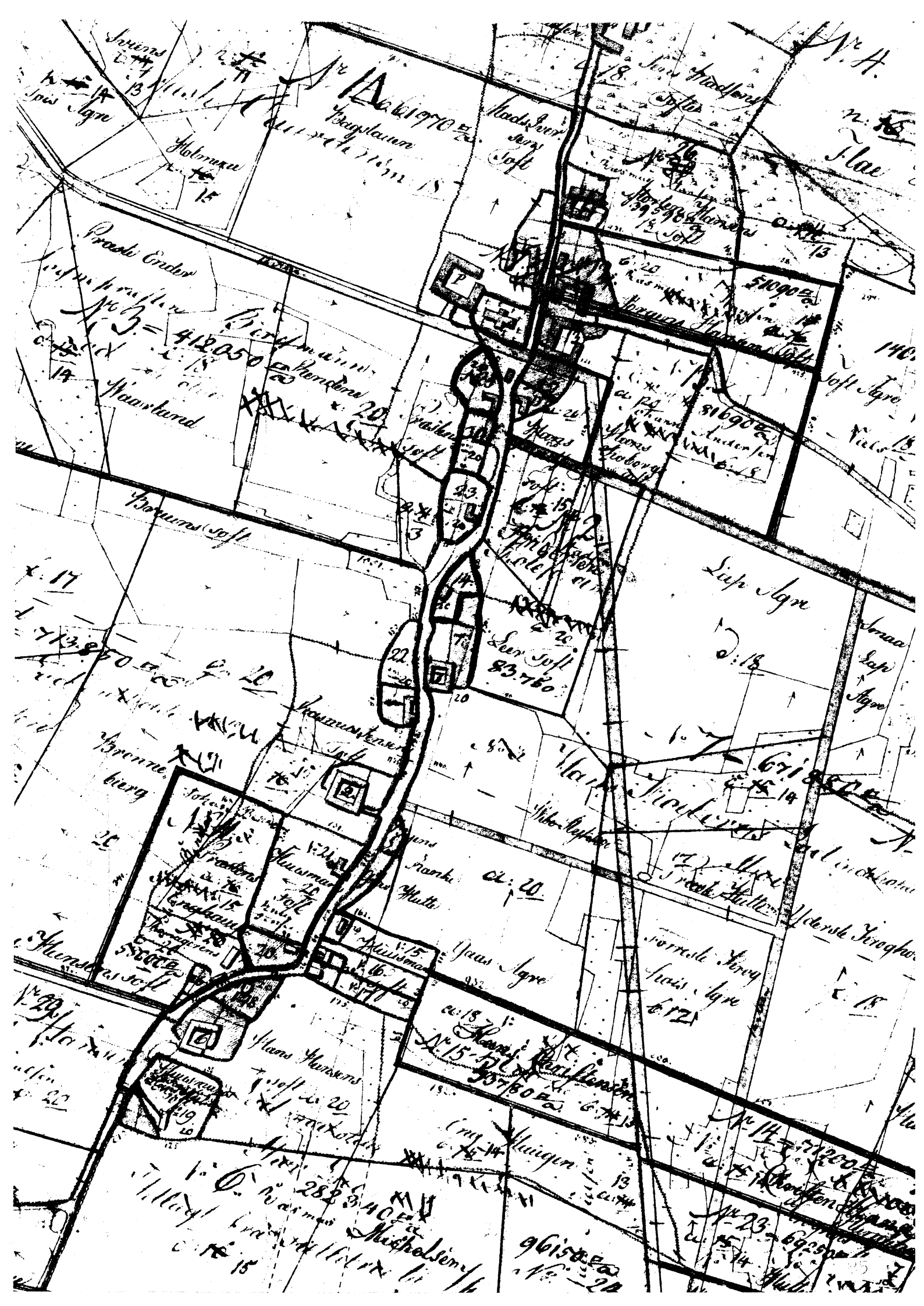
63

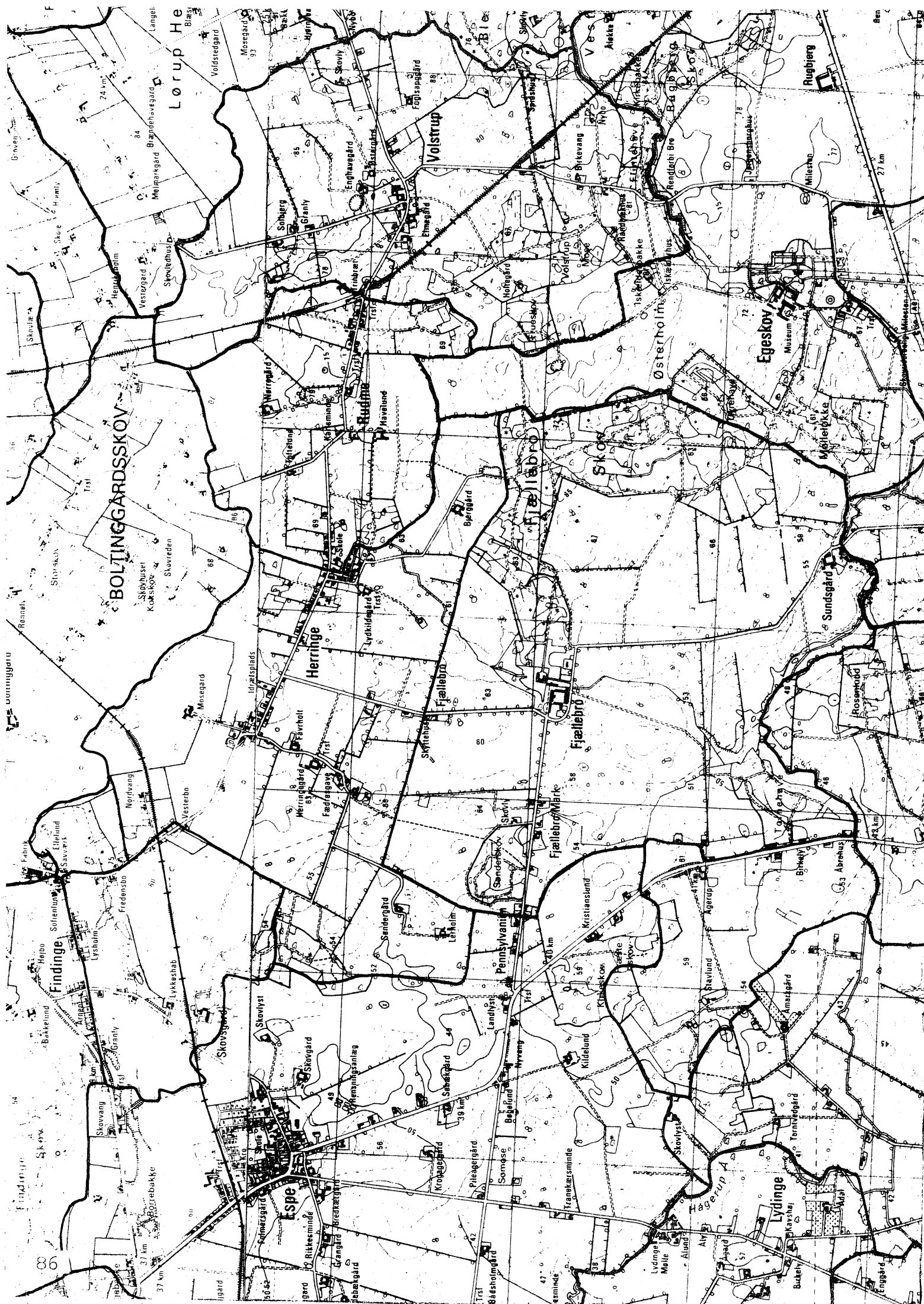
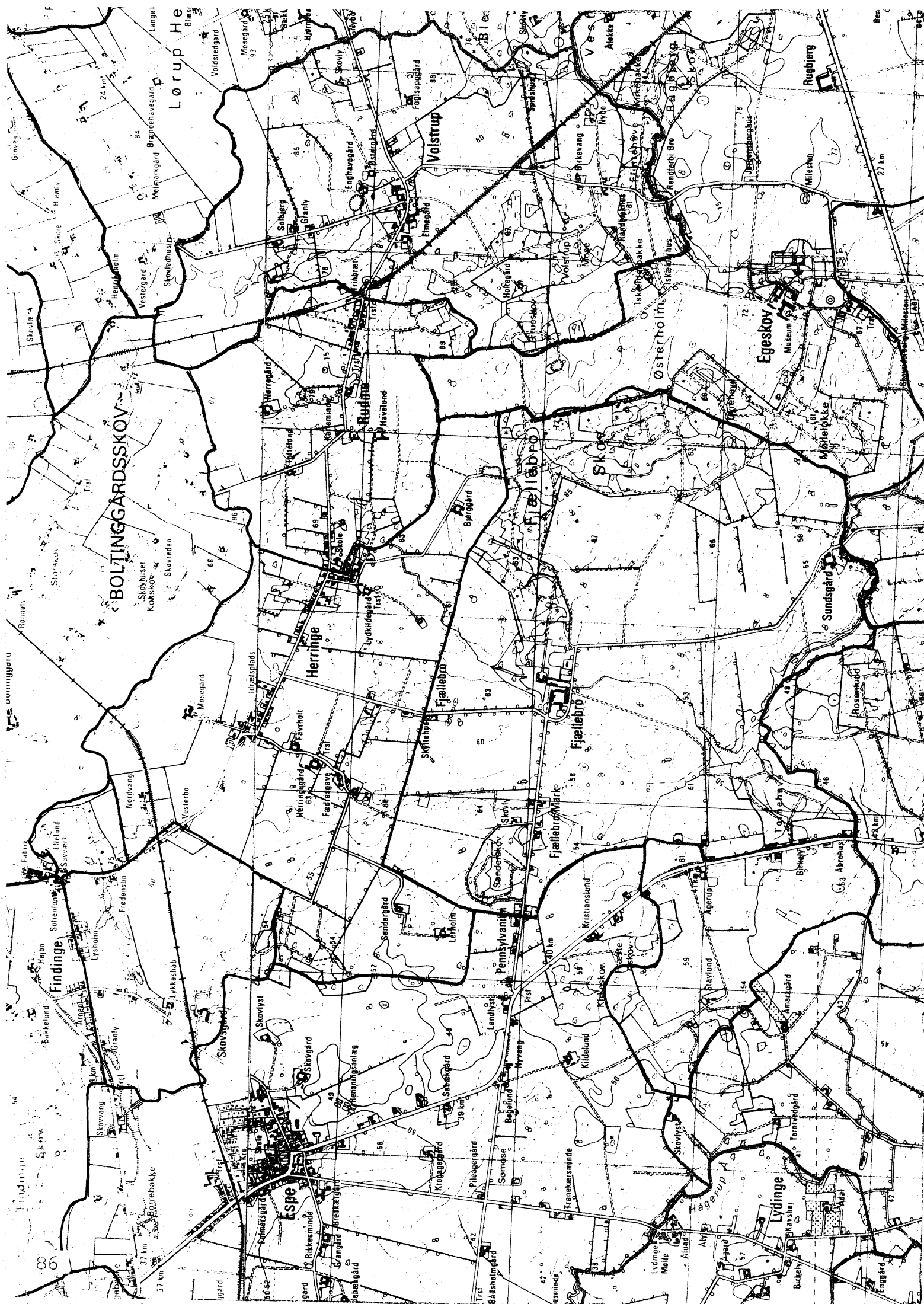
Favrholt

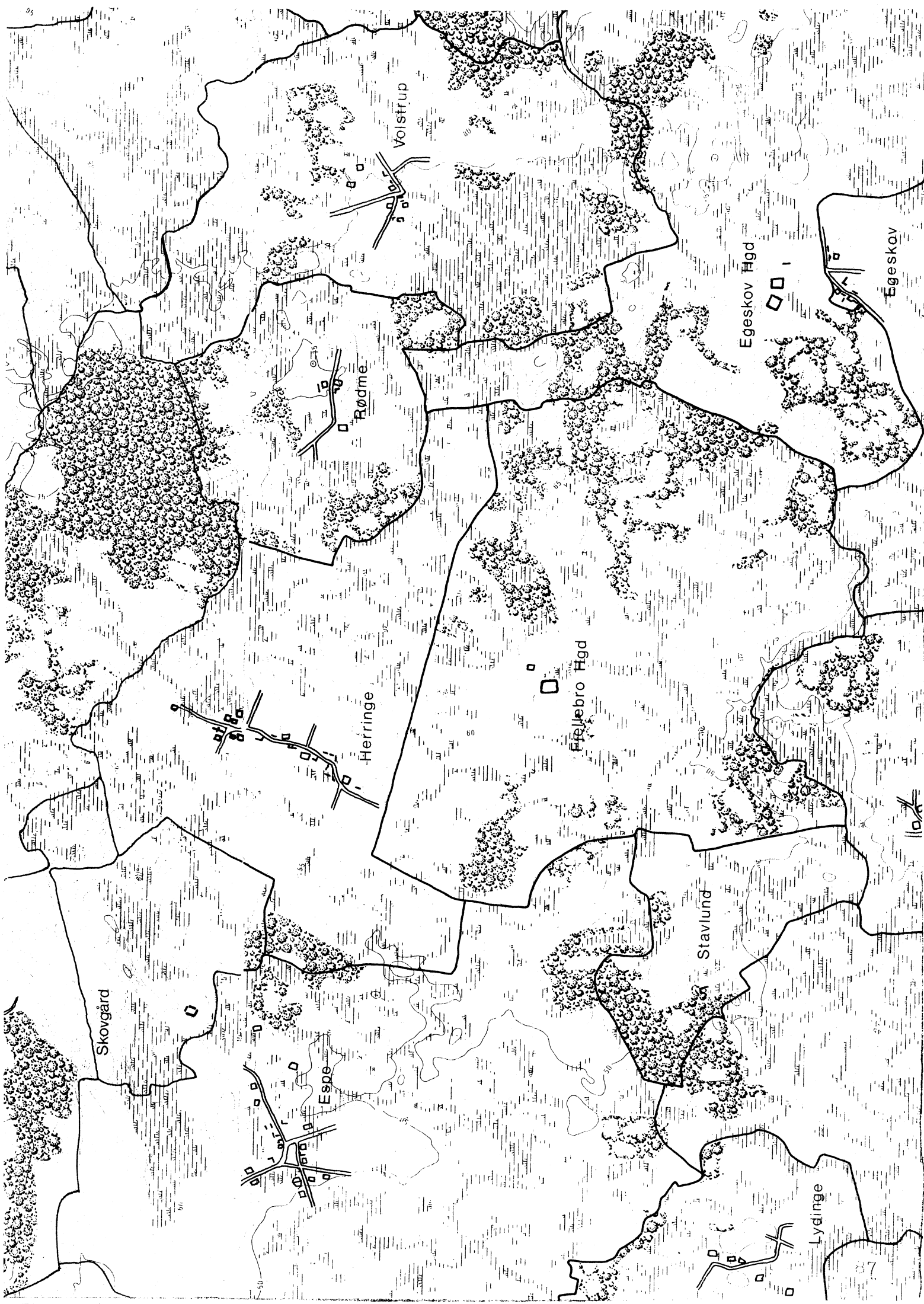
H

Fædresgave

Trsf

Skovgård

Espe

Herringe

Rødme

Volstrup

Frellebro Hgd

Stavlund

Egeskov Hgd

Egeskov

Lydinge

HILLERSLEV

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
-----------------	----------------------------	--------------------------	----------------------------

Navn: Hillerslev	Navnetype: -lev.
--------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Hillerslev er nævnt første gang i forbindelse med en kong Valdemar (1326-30 eller 1340-76). Forleddet er afledt af mandsnavnet gl'da. "Hildir". Efterleddet er "-lev", afledt af verbet "liban" blive tilbage, og betyder arvegods.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Hillerslev er kirkeby.

Historiske tildragelser:

Herredstinget holdtes fra 1552 ved Hillerslev kirkegård, flyttedes så, men i 1700-tallet (indtil 1783) igen i Hillerslev. På den østlige side af mosen Kirkelung en hellig kilde.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen består af to adskilte bydele. En nordlig del, hvor 5 gårde og et par huse ligger omkring en nord-syd-gående vej. To af gårdene ligger et stykke syd for de øvrige, der ligger tæt samlet. En sydlig del, hvor 4 gårde og 3 huse ligger ret tæt samlet omkring en øst-vest-gående vej. 600 m øst for den nordlige bydel ligger kirken og en gård (præstegården) ret isoleret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byens 2 dele placeret midt i den nordlige og sydlige halvdel.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 1 gård

☒ efter udskiftningen 2 gårde.

1 gård flyttet midt mellem de to bydele ved udskiftningen. 1 gård flyttede fra den N bydel (S-ende) vest for bydelen, 1 gård flyttet ud ø for ØKONOMI den S bydel.

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3+1 sås årligt.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K Centralfyn. Terrasseskrænter mod S og SØ. Terrænskrænter og gruslængdebakker mod N.

jordbund: Moræneler og diluvialt sand.

naturlig afgrænsning: Mod SV, S og Ø, men ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Eng langs ejerlavets grænser mod SV, S og Ø, Skov i den vestlige del.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

I den nordlige bydel er de to gårde i den sydlige ende flyttet/nedlagt mens de tre inde i selve "bykernen" er bevaret. I den sydlige bydel er 1 gård flyttet ud i bymarken og 2 af de øvrige 3 er flyttet lige uden for byen, således at kun en gård og 3-4 huse er tilbage. Der er ikke sket nybebyggelse af betydning i de to bydele, hvor toftestrukturen delvis er bevaret. Kirken og en gård er bevaret øst for den nordlige bydel, men nu er der kommet en del nybyggeri omkring den. Vejnettet er forandret med vejudretning, nye veje og sløjfning af gamle veje både i den nordlige og sydlige halvdel.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovparti i den vestlige del, nybyggeri i området NV for kirken.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
-----------------	----------------------------	--------------------------	----------------------------

STATISTIK

Areal: 342 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	133	79	70	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1802	1844	1903
Gårde:		1	14	14	9	9	9
Huse:			3				
Huse m/ jord:				1	12	11	11
Huse u/ jord:				2		4	1
I alt:		1	17	17	21	24	21

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(36)	1664	1	5	8	9,5
(43)	1688	7	4	3	5,6
(100)	1844		9		7,4
(100)	1903		9		6,9

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	86	142	126
Børn:	43	70	53
I alt:	129	212	179

FYNS AMT	Herrød: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					12	1	2	2
1844					5	14	4	1
1903		2			9	10		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 342 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 59%. Byen havde da trevangsbrug i vangelag med Sallinge og takseredes for 79 tdr.htk. mod 70 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, hvilket delvis skyldes, at der i 1673 blev lagt jord fra ejerlavet til Gelskov hovedgårdsmark. Byens skov takseredes i 1664 for 6 svins olden. Af det oprindelige større ejerlav er Højrup udflyttet og udparcelleret. Ejendommeligt nok rummer ejerlavet to separate bebyggelser Øvre og Nedre Hillerslev. Midt imellem de to bebyggelser findes Gammeltofte agre (1682), hvor det oprindelige Hillerslev formentlig har ligget. Kirken ligger isoleret østligst i ejerlavet.

Hillerslev blokudskiftedes i 1793 og siden er 3 gårde flyttet ud.

I 1300-tallet bortmageskiftede Skt. Knuds Kloster i Odense sit gods i Hillerslev. Kronen havde en enkelt gård, der i 1584 bortmageskiftedes til Arreskov. Gelskov omtales allerede som hovedgård i 1480. At dømme efter de manglende skattefri ugedagstjenere i 1610 skattemandtallet ejede Gelskov allerede på dette tidspunkt stort set hele byen. I 1664 ejede Gelskov 12 af byens 14 gårde. Gelskov selv havde da en hovedgårdsmark på 69 tdr.htk. Senere kom Gelskov også i besiddelse af de resterende enheder.

I 1783 indgik Gelskov i grevskabet Muckadell og først fra 1916 bortsolgtes bøndergodset.

Antallet af gårde var i 1600-tallet 14, men i forbindelse med en egalisering nedsattes gårdtallet inden 1774 til 9 gårde a 8-6-0-2 $\frac{2}{3}$ tdr. htk. Dette gårdtal og den egaliserede struktur holdt sig endnu i 1903. Inden 1802 var anlagt 12 husmandsbrug, men herefter stagnerede udviklingen. Befolkningstallet lå derfor i 1901 betydeligt lavere end i 1845.

I perioder er Sallinge herredsting blevet afholdt ved Hillerslev kirkegård. Ved mosen Kirkelung har der været en hellig kilde.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

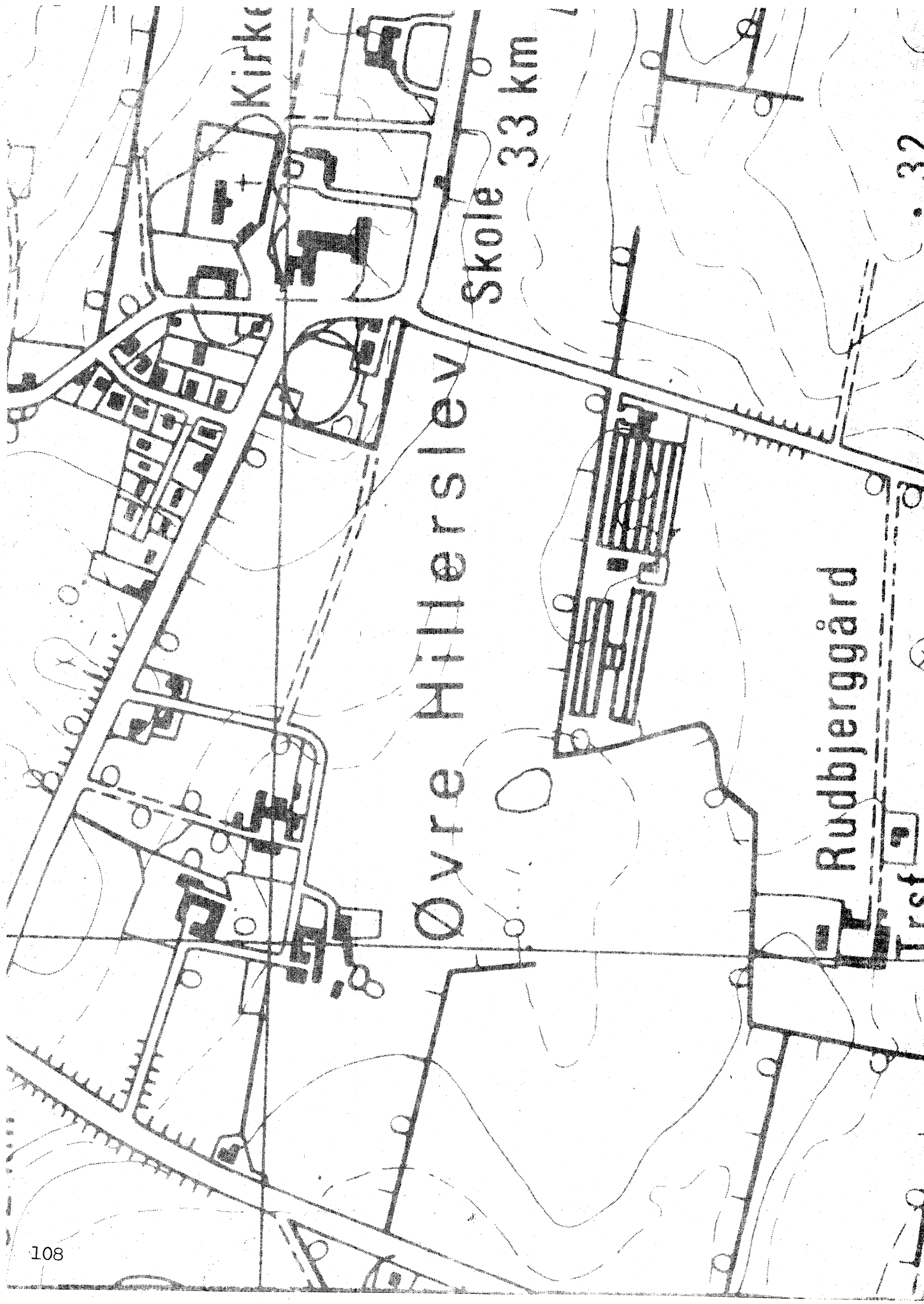
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

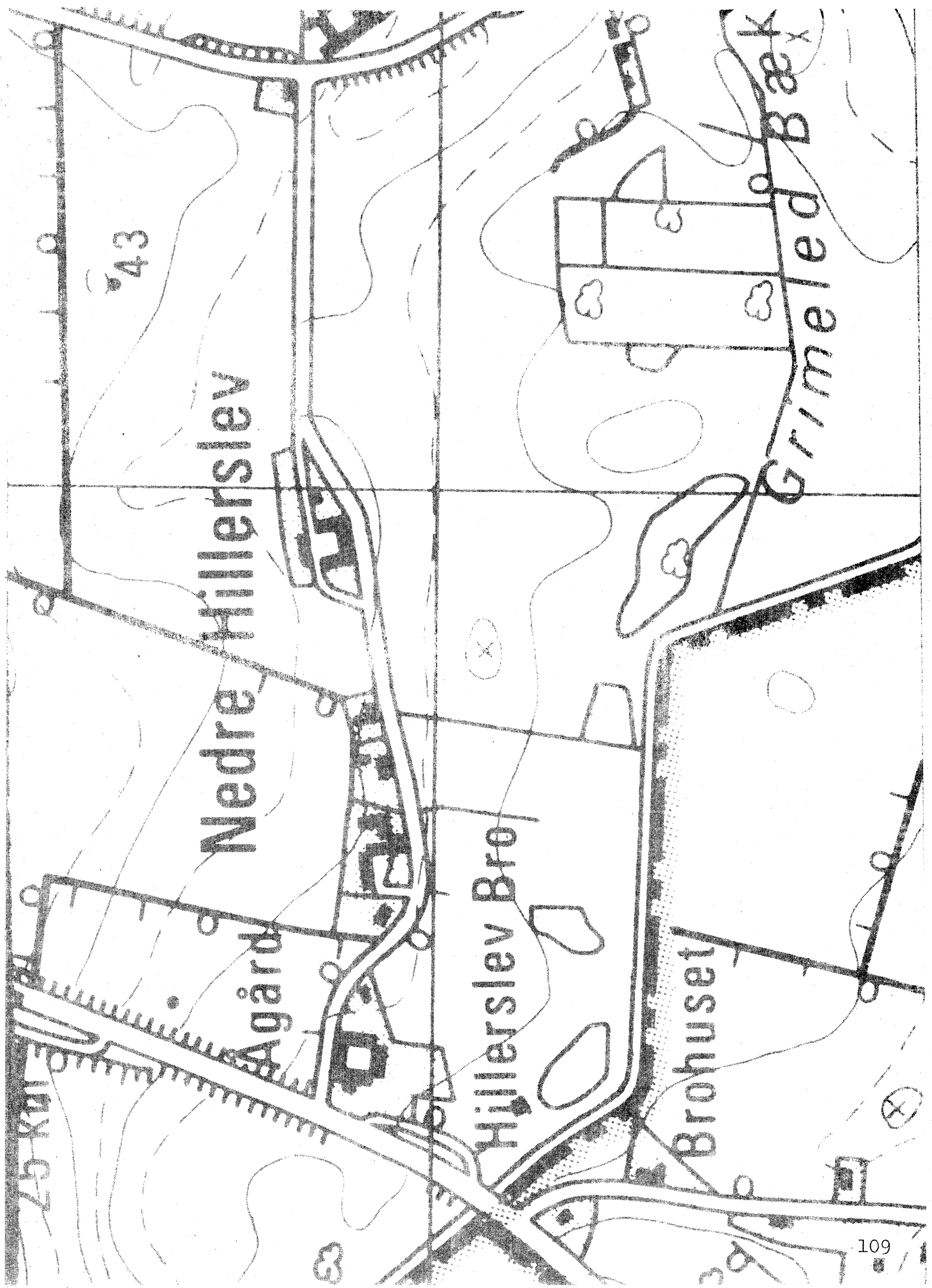
- 1) Anlægstype.
Hillerslev ejerlav rummer en delt adelby Øvre og Nedre Hillerslev, medens kirken ligger isoleret i den østlige del. De to bydele er omtrent lige store og byformen er i begge tilfælde slynget vejby. I 1700-tallet egaliseredes gårdene under ét. Mellem de to bydele vidner en gammeltofte om forgængerens placering. Af det oprindelige ejerlav er Højrup udparcelleret.
- 2) Udviklingstype.
Allerede omkring 1600 var ejerlavet (stort set) samlet under nabo-hovedgården Gelskov, der i 1673 inddrog en del af ejerlavets jord til hovedgårdsmarken. Inden 1774 egaliseredes byen og i forbindelse hermed nedsattes gårdtallet fra 14 til 9. Hillerslev var endnu fæstegods i det 19. århundrede.
- 3) Historiske begivenheder:
I perioder afholdtes herredsting ved Hillerslev kirkegård.

Sammenfattende drejer det sig om en speciel anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) De to bytomter er henholdsvis delvis bevaret (Øvre Hillerslev) og opløst (Nedre Hillerslev).
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del af udskiftningshegnene samt et større skovareal. En ny bydel er opstået ved kirken.
- 3) Særlige relikter: Kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter i Øvre Hillerslev og 3 frilagte gårdtomter i Nedre Hillerslev. 1 gammeltofte.

43

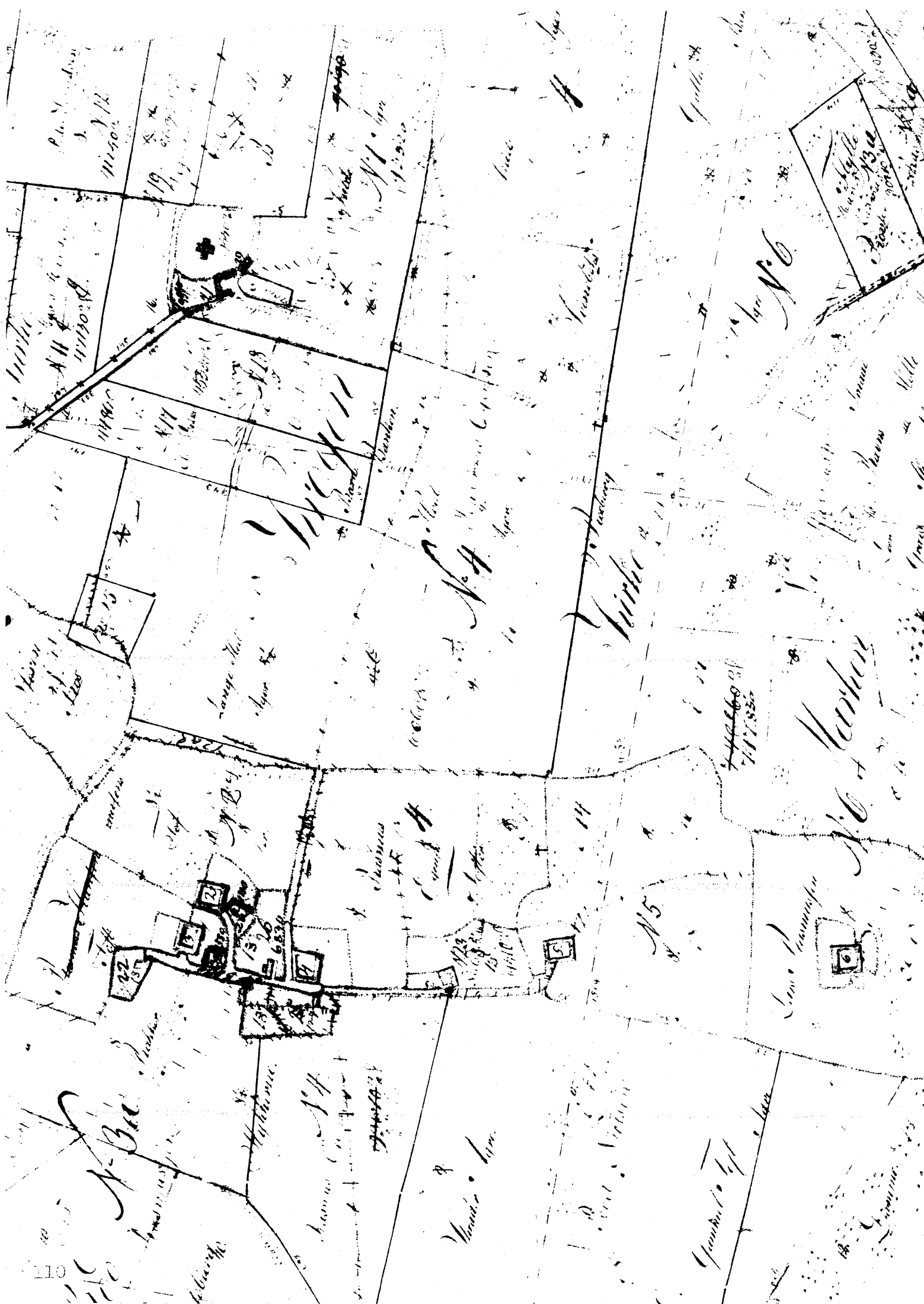
Nedre Hillerslev

Agård

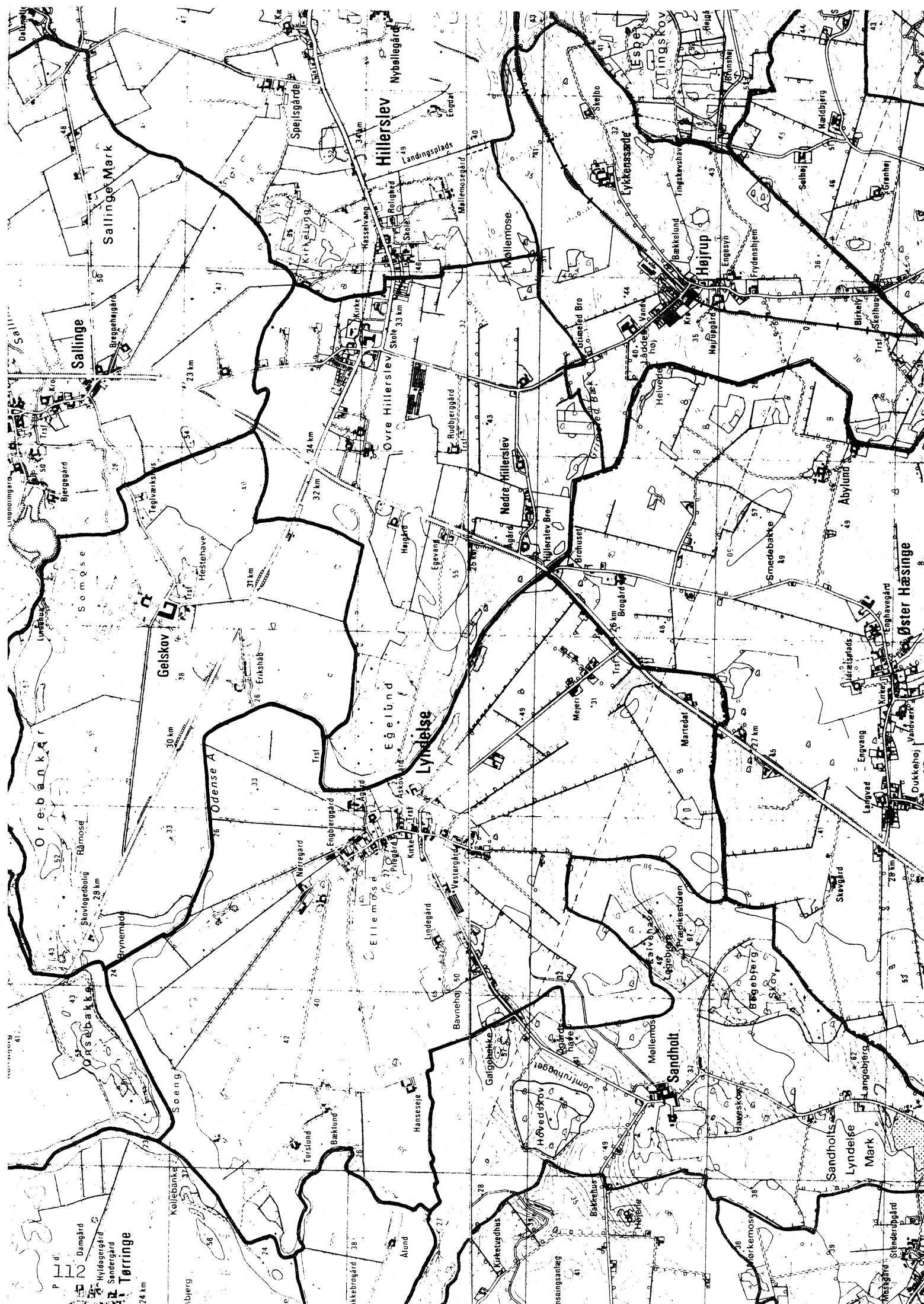
Hillerslev Bro

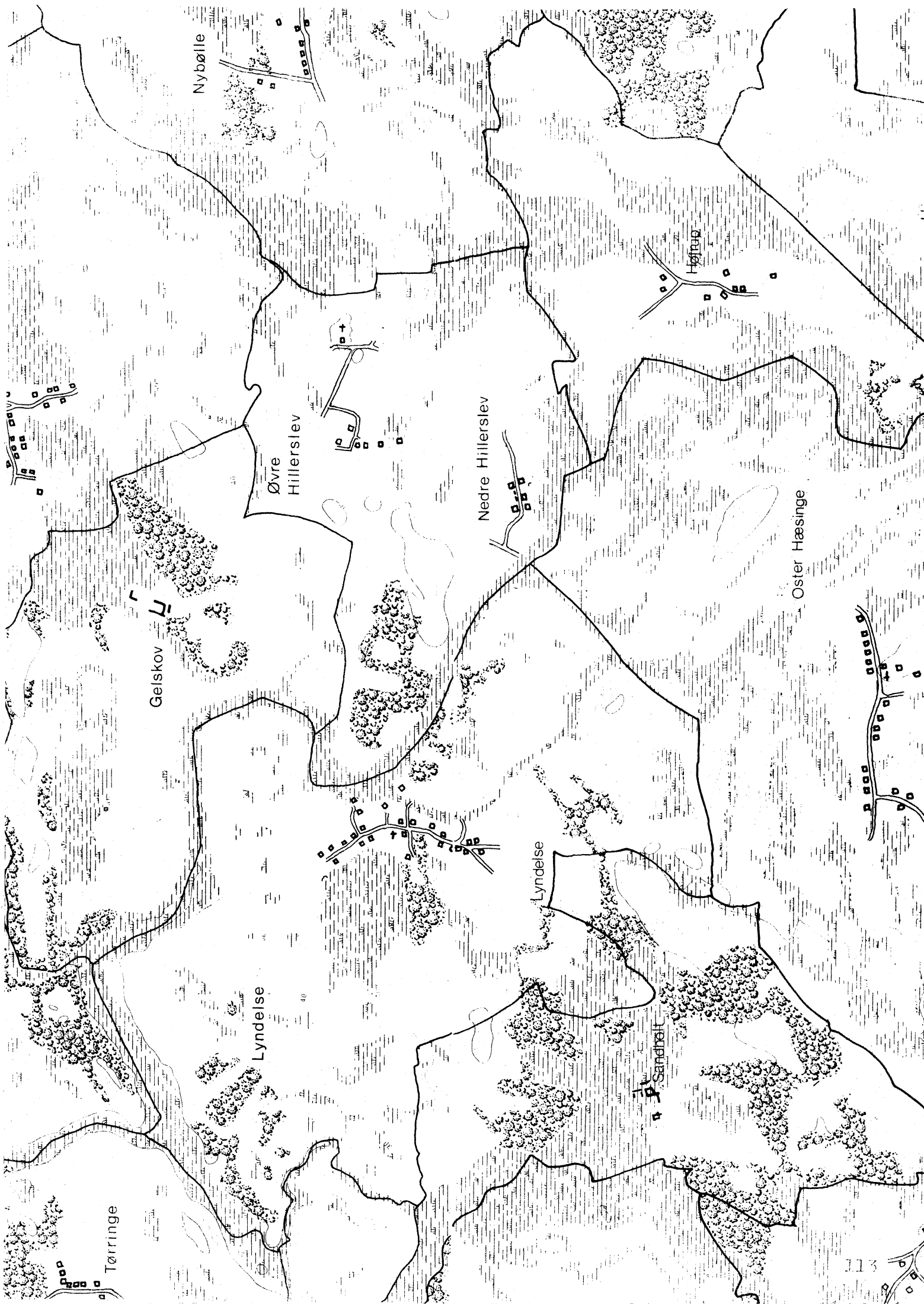
Brohuset

Grimeled Bæk

Nybølle

Højrup

Øvre
Hillerslev

Nedre Hillerslev

Oster Hæsing

Gelskov

Lyndelse

Lyndelse

Sandholt

Tørringe

HØJRUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Navn: Højrup	Navnetype: -torp
---------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Højrup er nævnt første gang 1418 i formen "Hødrup". Forleddet er afledt af enten navneordet eller tillægsordet gl'da. "høgh", høj. Efterleddet er "-torp", der betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------	--

Bemærkninger:

Middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelbyen (Hillerslev).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Hillerslev

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slyngget Vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt langs den nord-sydgående bygade, der mod nord deler sig i to uden om et højdedrag. Gårdene grupperer sig i to, en nordlig gruppe med 2 og en sydlig med 5 gårde., hvoraf den ene ligger et stykke syd for de andre. Husene ligger fordelt i begge grupper.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområde øst for byen.

c. Udskiftning

år: 1787 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 3 gårde
☐ efter udskiftningen Flyttet i det nordøstlige hjørne.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 4 + 1 sås årligt

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Centalfyn. K. Ekstramarginal smeltevandsdal mod syd og øst
 Enkelte hatformede bakker og terrænskrænter.

jordbund: Moræner med større forekomster af diluvialt sand, ferskvandstørv, -dynd.

naturlig afgrænsning: Til alle sider undtagen mod sydøst (Hågerup)

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov

☐ blandingsøkonomi med store engarealer i et bælte øst for byen samt i ejerlavets sydvestlige hjørne. Skov i det sydlige og østlige hjørne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Hillerslev

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

3 af de på udskiftningstiden værende 7 gårde er flyttet ud (1 måske nedlagt senere), og yderligere 1 gård er flyttet et stykke nord for byområdet for at give plads til stationen og det byggeri, der er omkring denne. Jernbanen løber langs bygaden på dens nord-vestlige side. De to gårdtomter i den sydlige ende er ikke bebygget. Toftestrukturen er godt bevaret i den sydlige ende, mens vejnettet stort set også er intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En lille del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Eng/mose nord for byen. Skov i det sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 285 ha., heraf opdyrket i 1688: 41%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	83	44	56	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1802	1844	1903
Gårde:		1	7	7	7	7	5
Huse:		1	1				
Huse m/ jord:					6	11	13
Huse u/ jord:					5		25
I alt:		2	8	7	18	18	43

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(57%)	1664		1	6	11,9
(71%)	1688	1	5	1	6,3
(57%)	1844	2	4	1	6,9
(60%)	1903	1	4		6,5

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		74	84	165
Børn:		30	35	103
I alt:		104	119	268

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					5	1	2	
1844	1	3					6	8
1903	1	10					4	28

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 285 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 41%, hvilket er i overensstemmelse med de store eng- og mosepartier. Ejerlavet skove takseredes i 1664 for 28 svins olden. Byen havde i 1688 treårig rotation i 4 vange, hvortil kom en femte mark i årlig drift. Den takseredes i 1684 ret lavt på grund af den ekstensive udnyttelse til 44 tdr.htk. mod 56 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, hvilket formentlig hænger sammen med, at landsbyen husede en mindre hovedgård. Grænsen mod Hågerup er reguleret.

Højrup blokudskiftedes i 1787 og siden er 3 gårde flyttet ud.

Byen domineredes i senmiddelalder af 5 selvejergårde. I 1578 afhændedes den første fra kronen til Fjellebro og i 1583 afhændedes de 4 resterende til den nyoprettede landsbyhovedgård, Højrupgård. Højrupgård kan senere under Gelskov, i hvis jordebog fra 1661, der følger optræder 5 gårde i Højrup. Fra 1637 beboedes Højrupgård af Gelskows ridefoged Palle Kristensen, der inden 1664 erhvervede gården (1664: 20 tdr.htk.) og godset til ejendom. Efter hans død tilfaldt gården kronen i 1679. I 1762 var dette gods overgået til Brahetrolleborg, der da havde 6 egaliserede gårde a 8-4-1-2 $\frac{1}{3}$ tdr.htk. samt 11 huse. Kort tid herefter fik gårdene arvefæstestatus. I 1790'erne lagdes 2 af gårdene sammen til selvejergården Lykkenssæde, hvorpå der blev drevet et høravlingsinstitut med i alt 8 lærlinge i 1802. Endnu i 1903 var langt hovedparten af byen i fæste.

Antallet af gårde (incl. Højrupgård) var fra 1600-tallet til 1844 på 7, men faldt herefter til 5. I 1610 skattemandtallet mangler Højrupgård og gods (skattefri). Hustallet er ligeledes stabilt fra 1762 til 1844, men stiger herefter voldsomt ligesom befolkningstallet i forbindelse med en stationsbydels fremvækst.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes inden 1762.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har engorientering. Byformen er slynget vejby.

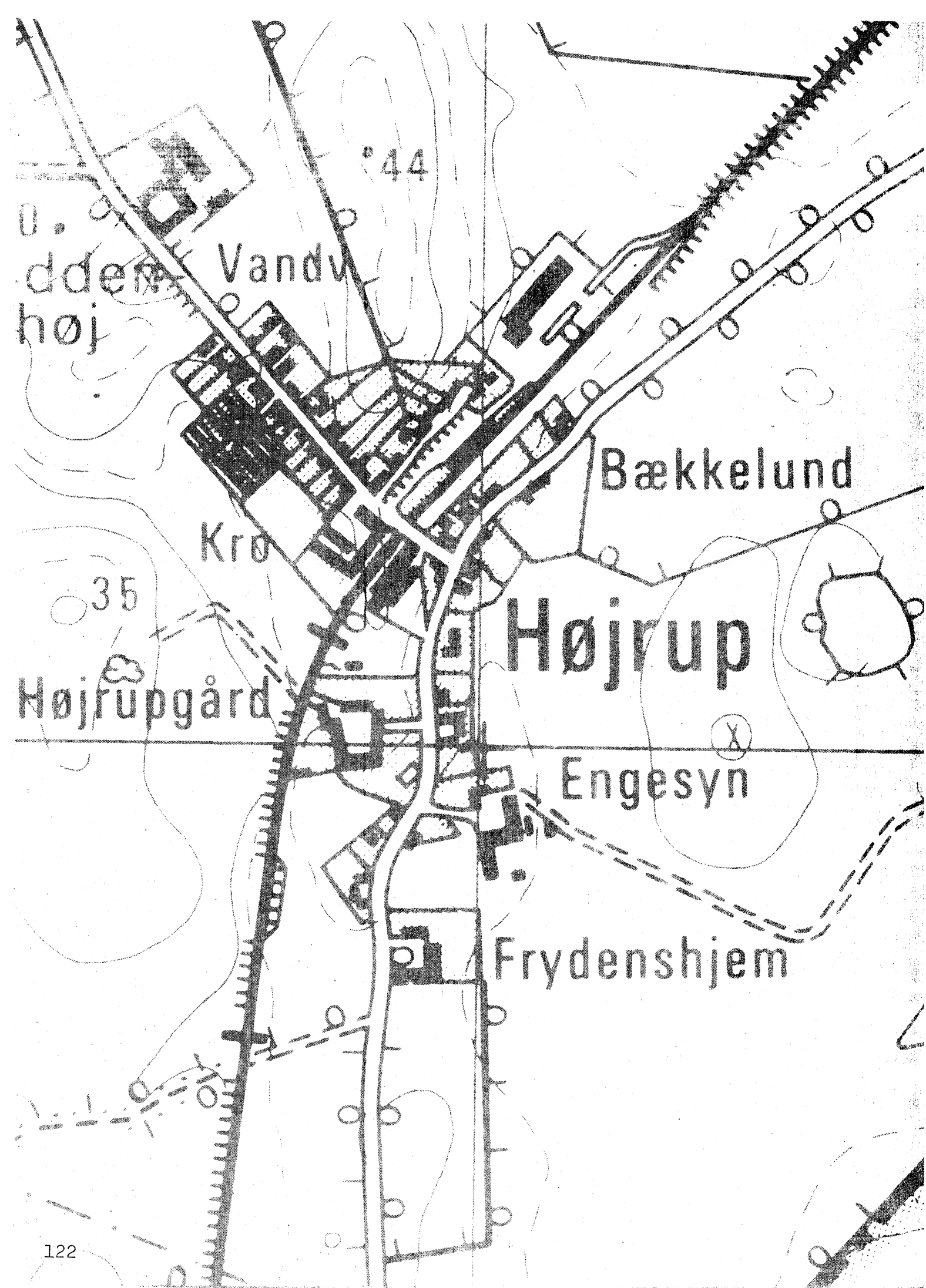
2) Udviklingstype.

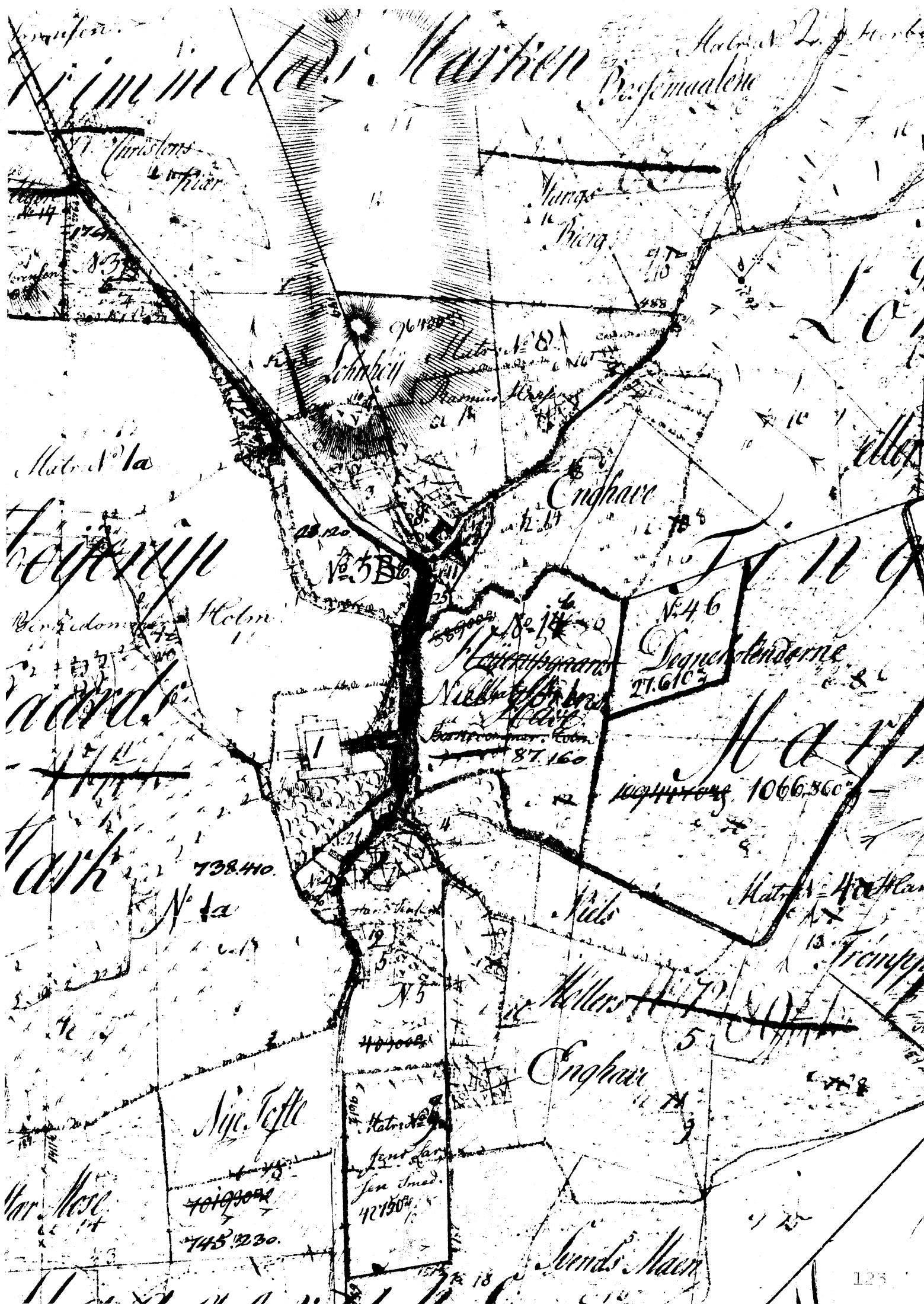
Byen domineredes i senmiddelalder af selvejergårde. Sidst i 1500-tallet dukker landsbyhovedgården Højrupgård op, der herefter dominerer bebyggelsen et hundrede år. I 1700-tallet samles byen under Brahetrolleborg, der foretages en egalisering. Overgangen til selveje sker sent. I sidste halvdel af det 19. århundrede vokser en stationsbydel frem.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret større eng- og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

Handwritten notes in the top left corner, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the upper left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the middle left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the lower left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom left, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the upper middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the middle middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the lower middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom middle, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the upper right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the middle right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the lower right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the top right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the middle right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

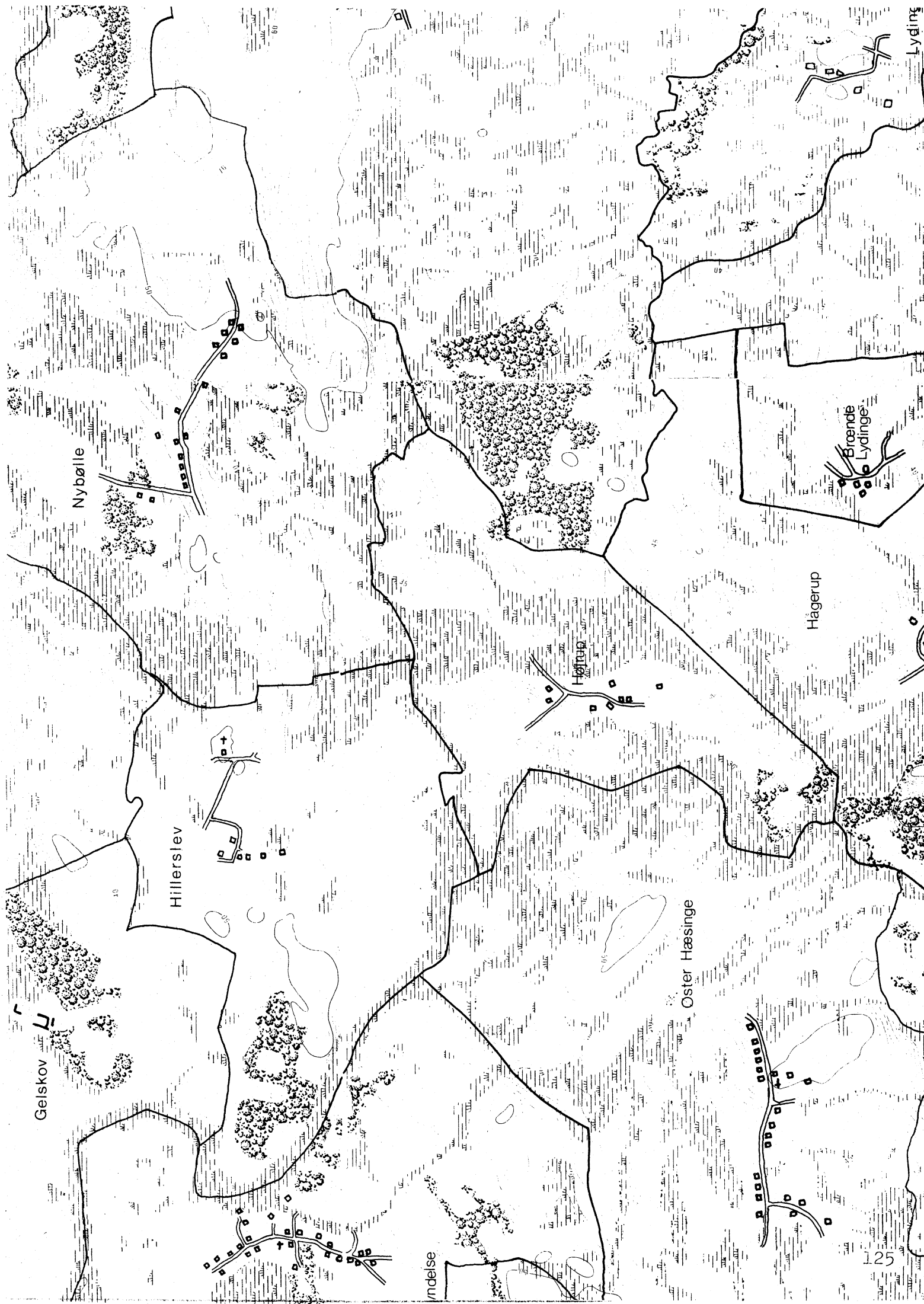
Handwritten notes in the lower right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'Himmelskirk' and 'Himmelskirk'.

KELLERUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Navn: Kellerup	Navnetype: -Torp
-----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Kellerup er nævnt første gang 1300-1350 i formen Kioldrop. Forleddet er en form af navneordet, gl'da. Kælda, som betyder kilde. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------	--

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er opstået ved udflytning fra en ældre by (her: Brangstrup).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Gudme	Ringe	Ringe

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby. (!)

Byens gårde ligger på begge sider af den øst-vest gående vej lige syd for Sallinge å. Gårdene ligger regelmæssigt placeret med lige stor indbyrdes afstand. Enkelte huse ligger langs vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☒ åorientering
☒ randby
 ☒ engorientering
 ☐ kystorientering

Byen ligger op til Sallinge å og dens engområder.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Stjerneudskiftning (!) mere eller mindre regelmæssigt forment stjernefigur syd for byen - blokudskiftning i periferien.

d. Udflytning 3 gårde.

☒ ved udskiftningen 1 gård.

☒ efter udskiftningen 2 gårde.

Flyttet S, Ø og V for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Ekstramarginal smeltevandsdal og ås mos N.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod N, V og Ø.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Eng langs nordgrænsen og spredt rundt i ejerlavet, skov mod øst.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 5 gårde tilbage fra udskiftningstiden. Der er ingen nybebyggelse sket af betydning. Vejnettet er uforandret. Toftesystemet stort set opløst. En jernbanelinie skærer gennem ejerlavet lige øst for byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Flere mindre engarealer spredt rundt i ejerlavet - skovområde i den østlige del.

Et fængsel bygget i den NØ del.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
-----------------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 175 ha, heraf opdyrket i 1688: 40%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	34	31	29	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		1	6	5	5	8	9
Huse:			2		3		
Huse m/ jord:				1		7	7
Huse u/ jord:				2			
I alt:		1	8	8	8	15	16

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(67%) 1664	1	4	1	5,7
(100%) 1688		5		6,2
(75%) 1844	7	1		3,0
(78%) 1903	8	1		2,7

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	34	45	54
Børn:	14	27	19
I alt:	48	72	73

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
-----------------	-------------------------	--------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					6	2		
1844	8	7						
1903	9	7						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 175 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 40%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes i 1684 til 31 tdr.htk. og tilsvarende til 29 tdr.htk. i 1844. Endnu i 1664 takseredes ejerlavets skove for 30 svins olden, men omkring 1800 var der kun beskedne skove tilbage. Kellerup er udflyttet og udparcelleret af Brangstrups ejerlav. Byen stjerneudskiftedes i 1795 og siden er 3 gårde flyttet ud. I første halvdel af 1300-tallet erhvervede Per Brock gods i Kellerup. Glorup havde i 1497 2 gårde, medens Dalum Kloster i 1533 havde 1 enkelt gård. Inden 1610 var hele byen på nær en gård samlet under nabohovedgården Boltinggård, hvorfor gårdene i kraft af skattefriheden er udeladt af mandtallet. I 1664 lå hele byen samlet under Boltinggård og denne situation holdt sig indtil overgangen til selveje, der allerede var afsluttet i 1844.

Antallet af gårde lå i 1600-1700-tallet på 5. I 1664 er et hus med 2 tdr.htk. regnet for en gård, medens den i 1684 er klassificeret som hus med jord. I forbindelse med overgangen til selveje sker en kraftig ekspansion i gårdtallet, medens hus- og befolkningstallets vækst har mere beskedent omfang.

Allerede i 1664 havde byen et delvist egaliseret præg. I 1766 bestod den af 5 gårde a 5-3-0-2 tdr.htk., foruden 2 hartkornshuse.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

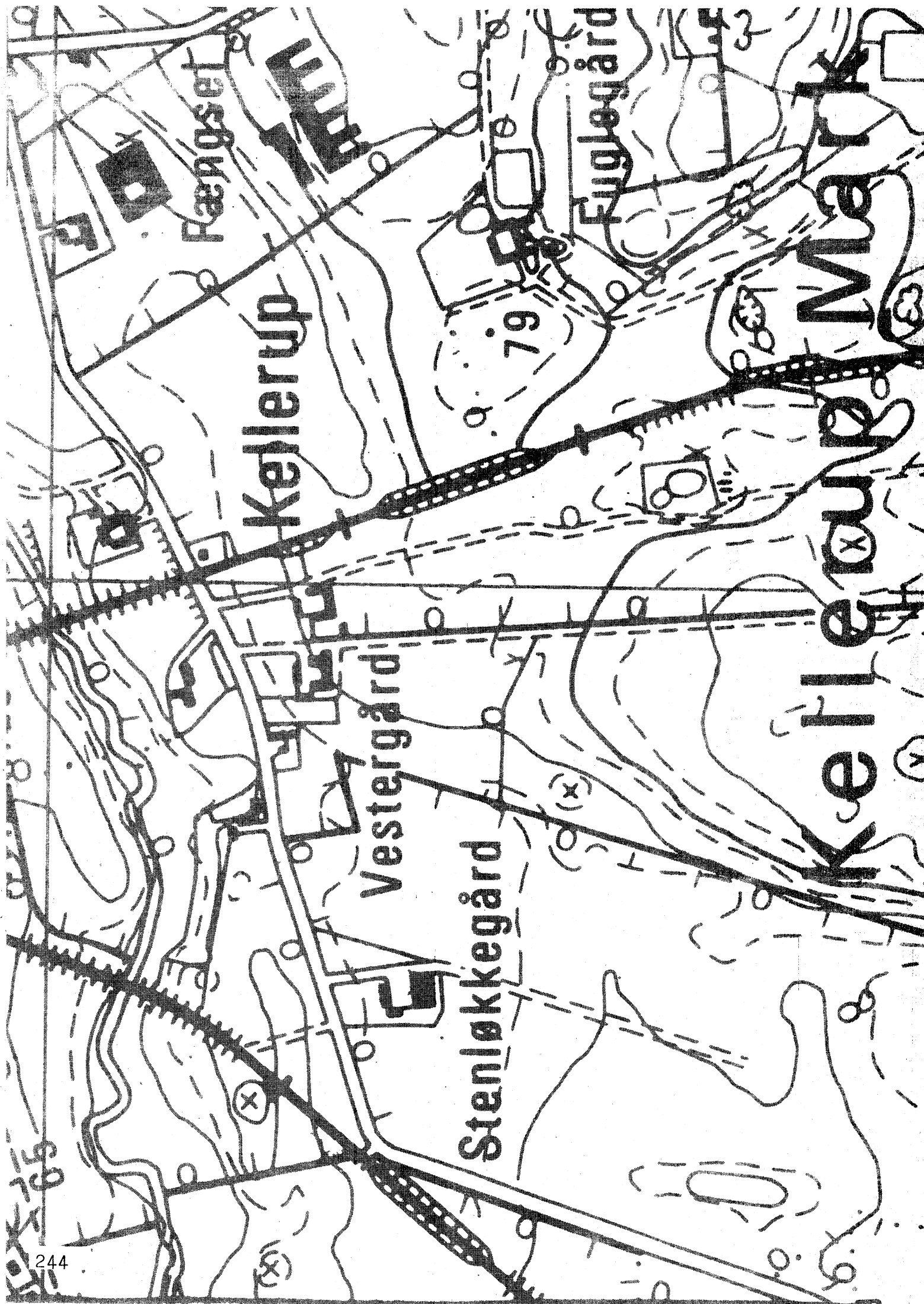
Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

1. Anlægstype. Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. Byformen er vejby i en tilsyneladende reguleret form.
2. Udviklingstype. Byen samledes inden 1664 under nabohovedgården Boltinggård, der egaliserede byen. Overgangen til selveje skete tidligt og fulgtes af moderat ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis, almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

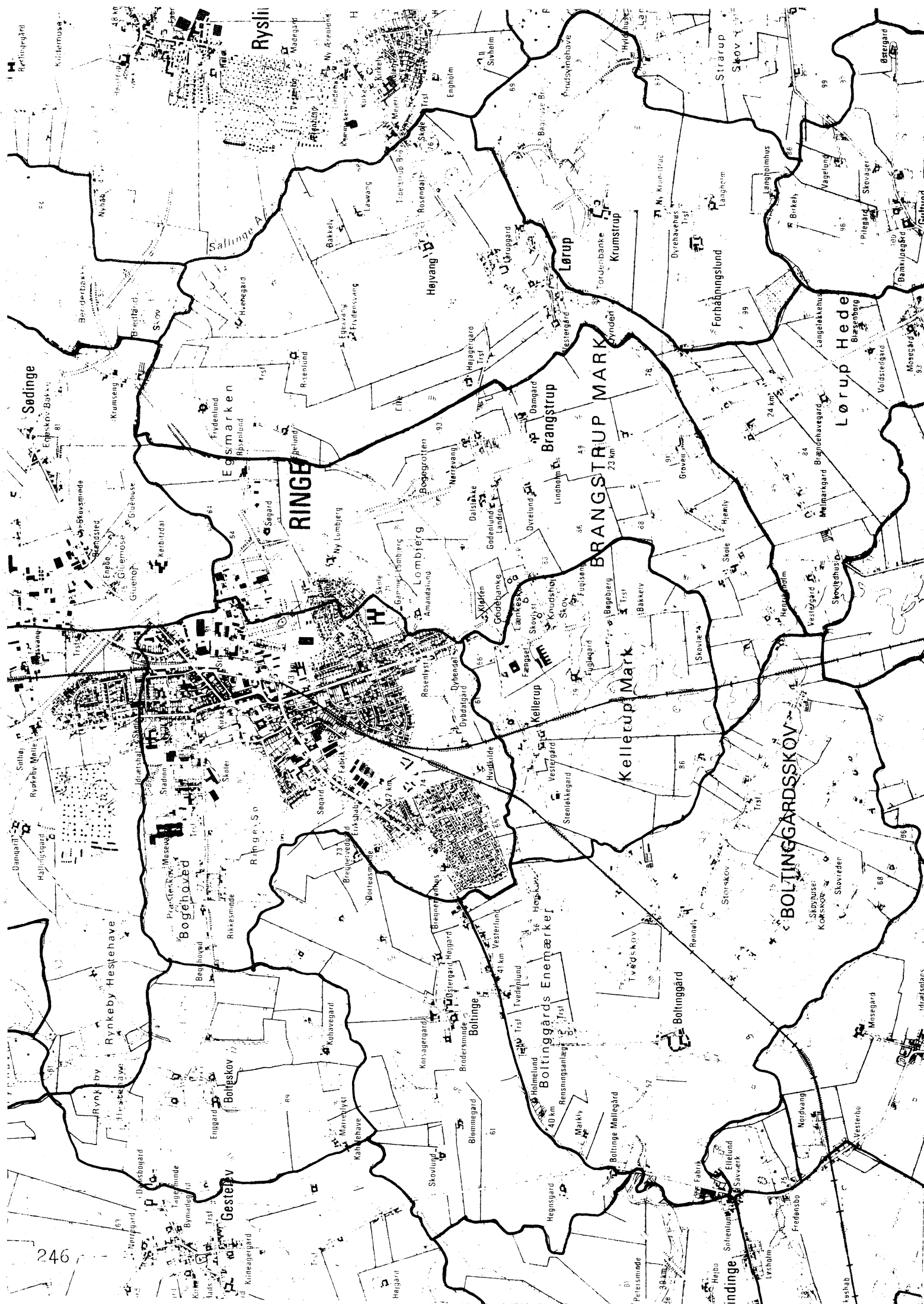
Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og præget af jernbane.
2. Kulturlandskabet har bevaret større eng- og skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

17.1.27

KRARUP

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Navn:	Navnetype: -rup (torp)
-------	---------------------------

Bemærkninger:

Første gang nævnt år 1300 som Krakathorp. Forleddet er Kraka og betyder Krage. Efterleddet er torp og indikerer at byen er en udflytterby og er dannet i enten vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen til vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En landsby der modsat de middelalderlige udflytterbyer ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Vest for kirken har været en hellig kilde 1801-09 var Krarup et selvstændigt pastorat.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby

Ca. halvdelen af gårdene ligger tæt placeret nord for vejen på lige store tomter. Resten af gårdene ligger ikke efter noget genkendeligt mønster - således ligger der gårde umiddelbart syd for den vest øst-gående vej - 2 ligger længere mod syd ved en afstikker fra hovedvejen. Nord for byen ligger 4 gårde placeret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering

- ☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Byen ligger ret tæt på den sydlige ejerlavsgænse, det skyldes, at Søfeldes ejerlav i sin tid er skåret fra Krarup.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen 4 gårde - 6 huse
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Vangelag mod Søfelde, Krarup, Lydinge og Lydinge gårde.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Snarup/centralfyn. Terrænskrænter

jordbund: Moræner med større forekomster af smeltevandssand mod nord og morænegrus mod sydøst.

naturlig afgrænsning: Forekommer kun mod vest ved engarealer.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med eng, skov og agerjord.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Krarup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

9 ud af de 13 gårde, som var på udskiftningstiden, ligger stadig i byen. 2 af gårdene er blevet flyttet indenfor landsbykernen. På de udflyttede gårdes gamle tomter er der kommet parcelhuse, som ligger tættere end den oprindelige bebyggelse. Hovedparten af nybebyggelsen griber ikke ind i det gl. bybillede da den er placeret øst for den gl. landsbykerne.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Især i den nordlige del af ejerlavet.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Skovarealerne ligger i sydlige tange af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Krarup

STATISTIK

Areal: 489 ha., heraf opdyrket i 1688: 32%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	135	62	78				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		11	16	14	13	13	18
Huse:		2	1		4		
Huse m/ jord:				2		12	34
Huse u/ jord:				3		1	12
I alt:			17	19	17	26	64
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	5	2	9	8,4			
1688	11	6		3,7			
1844	3	10		5,4			
1903	14	4		3,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	133	134	187				
Børn:	73	65	70				
I alt:	206	199	257				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							16	1
1844	3	2					10	11
1903	13	38					5	8

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 489 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 32%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af eng og skov. I 1664 takseredes byens skove for ikke mindre end 102 svins olden. Krarup havde i 1688 trevangsbrug og takseredes i 1684 på grund af den lave opdyrkning ret lavt til 62 tdr.htk. mod 78 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Af det oprindelige ejerlav er mod syd udskilt en række skovenestegårde og bol, der undertiden regnes med til Krarup og derfor gør det vanskeligt at sammenstille gårdtal fra forskellige tidspunkter. Endvidere synes Snarup og endelig Søfælde udskilt af ejerlavet. Søfælde var først i 1300-tallet et stort adelsgoods.

Krarup blokudskiftedes i 1799 og siden er 4 gårde udflyttet.

Krarup domineredes i senmiddelalderen af krongods, herunder især selvejere. Omkring 1300 tales om samejerne i Krarup, Snarup og Stenstrup. I 1562 afhændede kronen 12 gårde i Krarup til nabogodset Egeskov.

I 1664 var Egeskov fortsat dominerende godsbesidder med 13 gårde i byen. I 1778 var Egeskoys gårde imidlertid reduceret til 8, der da var egaliserede på $6-1-1-\frac{1}{8}$ tdr.htk. Fjællebro og Brahetrolleborg godser ejede da tilsammen 3 gårde. Denne situation var stort set uændret i 1844 og endnu i 1903 var en væsentlig del af byen fortsat i fæste. I 1664 er enestegårdene Grøftebjerg og Tanggård inkluderet i gårdtallet. I selve Krarup var gårdtallet således 14 (i 1610 kan enkelte skattefri enheder mangle), og dette niveau holdt sig endnu frem til 1844, hvorefter gårdtallet stiger på normal vis i forbindelse med overgangen til selveje. Frem til 1844 udeblev den normale hus- og befolkningsekspansion, herefter sætter en forholdsvis svag ekspansion ind.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små som typisk for skovegne. I 1664 optræder 4 egentlige småbol a. 2-3 tdr. Byen synes kun lodsejervis egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Af det oprindeligt større ejerlav er mod syd udparcelleret en række skovene-stegårde samt Søfælde, der i 1300-tallet var et stort adels gods. Mod øst er Snarup udparcelleret.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalder af krongods, heriblandt selvejere. I 1562 afhændedes kronens andel til Egeskov gods, der herefter blev dominerende besidder. I 1700-tallet foretoges lodsejervise egaliseringer. En sen overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i begrænset omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præges af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt større skovarealer.
- 3) Særlige relikter: kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: En enkelt frilagt gårdtomt.

indegårde

49

Trst

Dalgård
Kirke

32 km

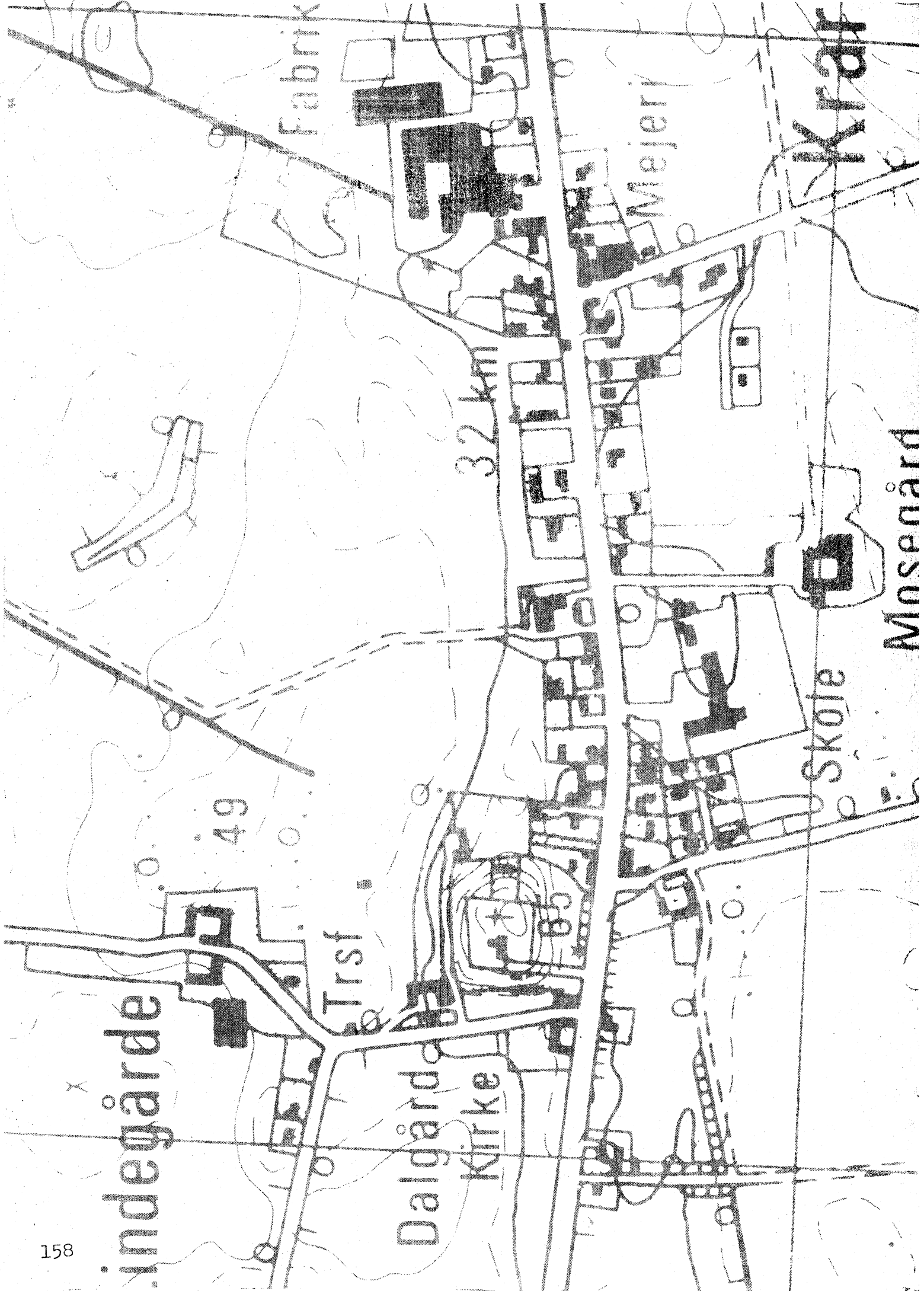
Fabrik

Mejeri

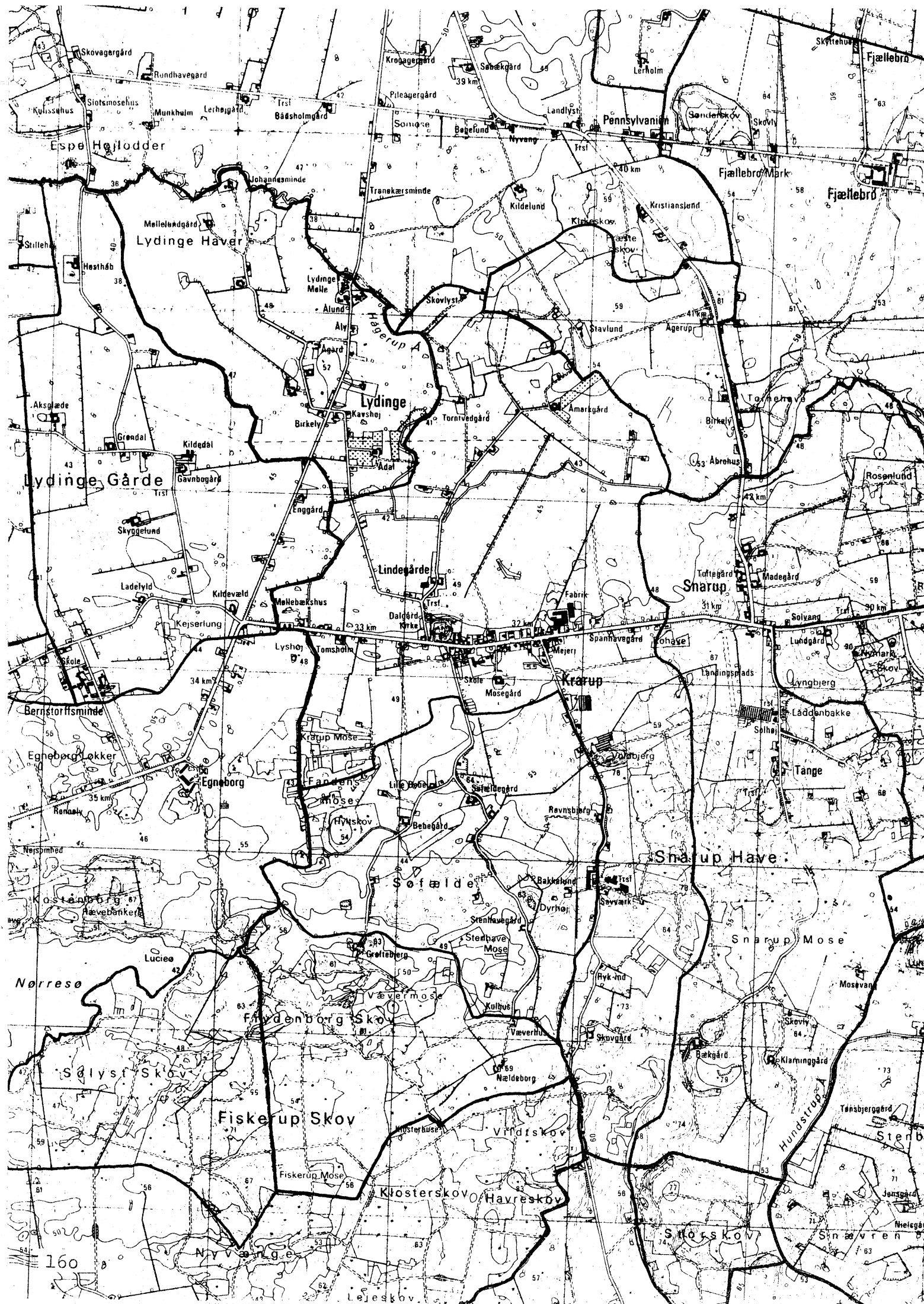
Skole

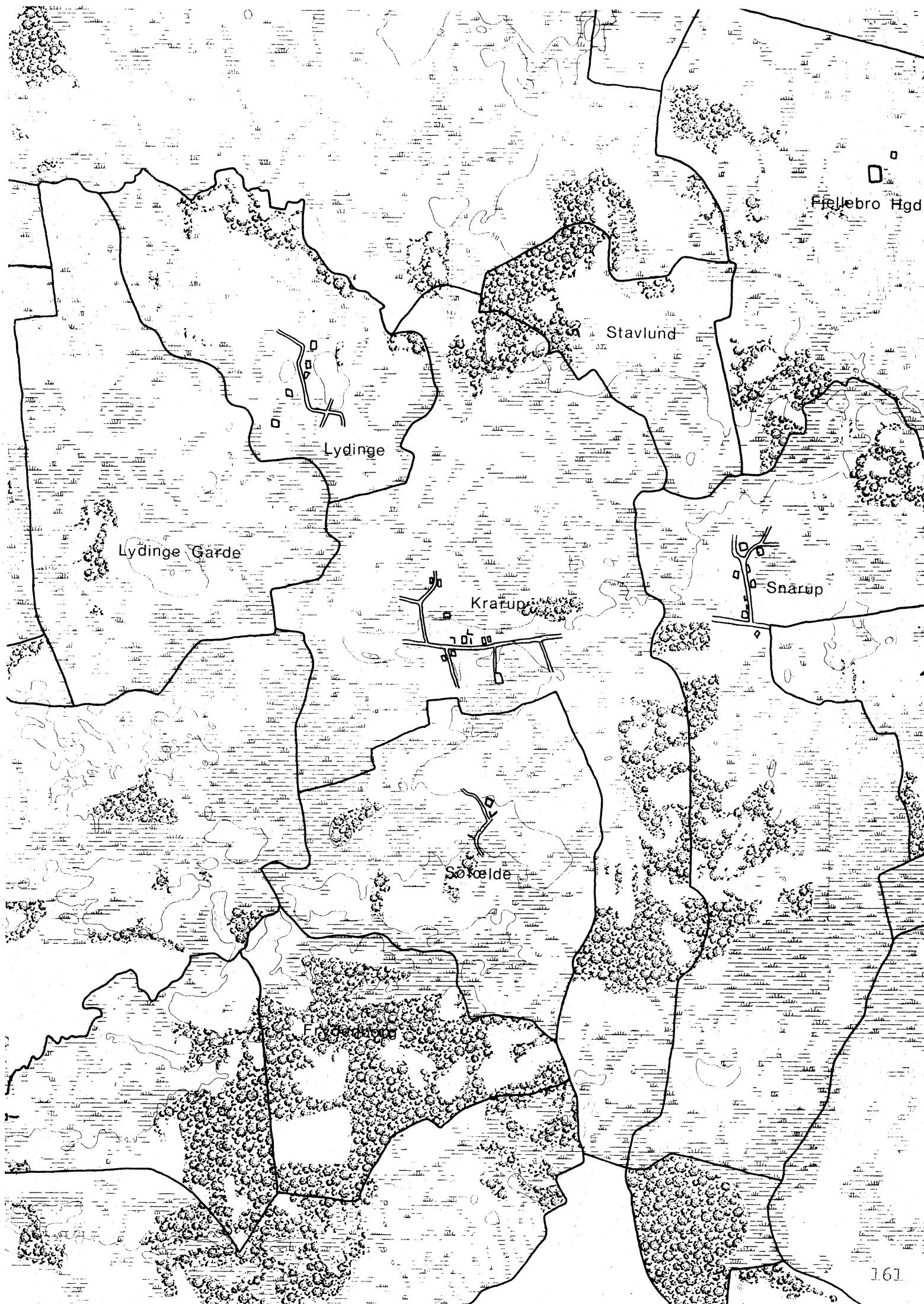
Krater

Mosenård

LOMBJERG

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Navn: Lombjerg	Navnetype: -Bjerg
-----------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Lombjerg er nævnt første gang 1437 i formen Linngbjerge Gaard. Forleddet er oprindelig navneordet glda. "linng", der oprindelig betyder "lyngklædt område", senere er det erstattet af det beslægtede "long", en fastere del af en mose, ofte bevokset med træer. Efterleddet er -bjerg, en naturlig stejl bakke.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd. (!)

Af byens 3 gårde ligger 2 meget tæt, men på hver sin side af den nord-syd gående å. Den 3. gård ligger lidt syd for de to andre.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger op til Sallinge Å i den nordlige del af Brangstrups ejerlav.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde.
 Flyttet nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Alsædebrug.

vangeantal: 2 - Dyrkningsfællesskab med Brangstrup og
vangelag med Lørup

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Centralfyn.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Nej.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Engarealer spredt i ejerlavet - skov med Brangstrup.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 af 3 gårde tilbage på stedet, den sydligste af dem. Åforløbet bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Et nybygget område nord for den gamle by.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

STATISTIK

Areal:							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	29		20				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		2	2		(3)	6	5
Huse:							
Huse m/ jord:							4
Huse u/ jord:							
I alt:		2	2		(3)	6	9
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664			2	14,5			
1688							
(83%) 1844	5	1		3,3			
(80%) 1903	4	1		3,6			
Folketal:							
	1787 ¹	1845	1901				
Voksne:	60	27	32				
Børn:	28	13	11				
I alt:	88	40	43				

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					2			
1844	6							
1903	5	4						

Udviklingsbeskrivelse:

Lombjerggård kendes allerede fra 1400-tallet. Bebyggelsen er placeret i den nordlige del af Brangstrup ejerlav og fik aldrig noget selvstændigt ejerlav. I 1600-tallet bestod bebyggelsen af 2 gårde Lombjerggård og Kjellerupgård (nuv. Amandalund), der i 1664 var egaliserede og hørte under den indesogns hovedgård Boltinggård. I 1688 regnes gårdene med under Brangstrup. Sidst i 1700-tallet var antallet af gårde vokset til 3 formentlig i forbindelse med udflytning fra Brangstrup og Lombjerg var nu en lille landsby. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af kraftigt ekspansion. Byen havde alsædebrug i dyrkningsfællesskab med Brangstrup. Byen blokudskiftedes i 1796 og siden er 2 gårde flyttet ud.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ringe	Sogn: Ringe
----------	------------------	-------------------	----------------

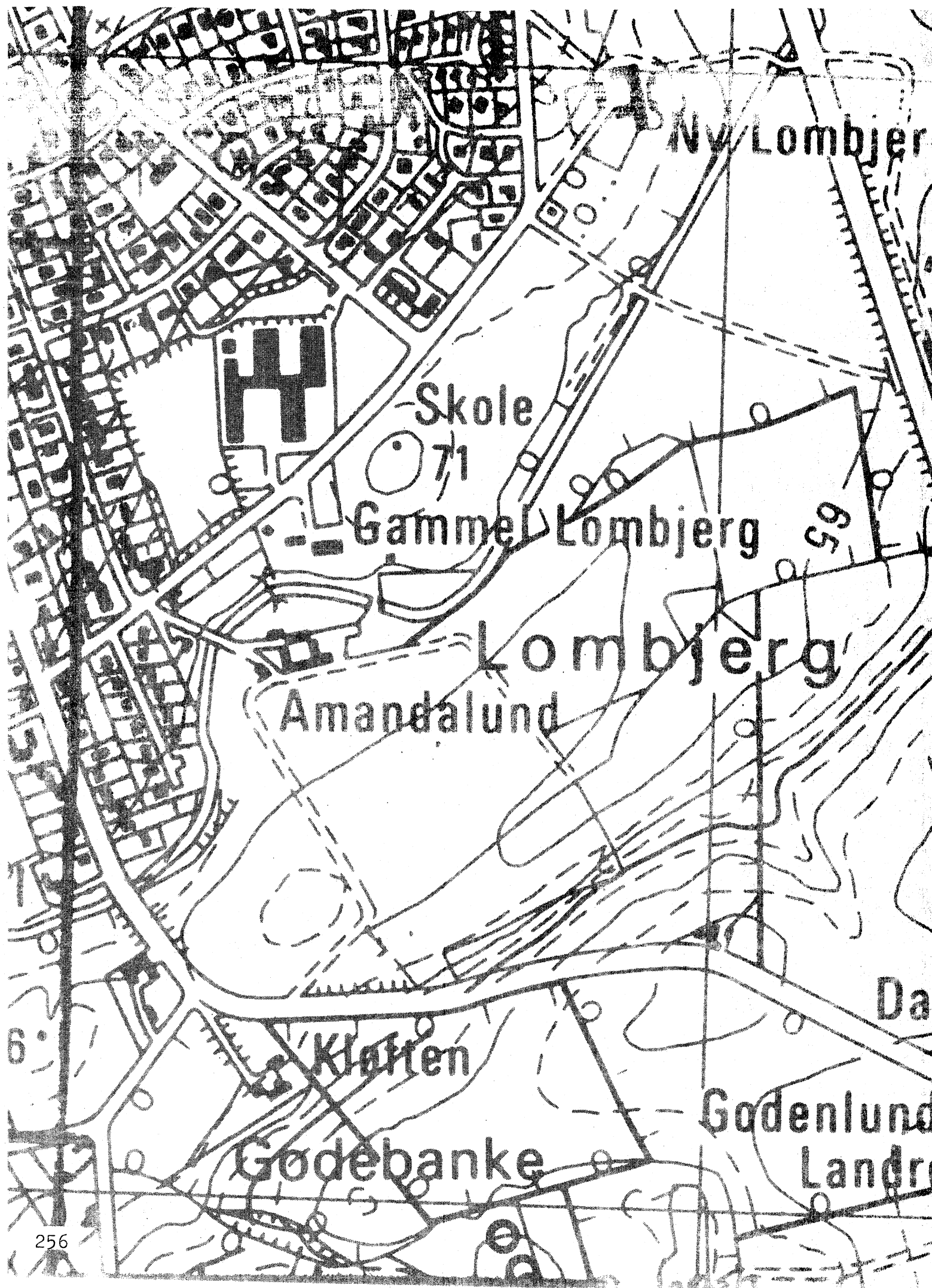
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den lille udflytter-rydningsbebyggelse Lombjerg er anlagt i den nordlige del af Brangstrups ejerlav, og bebyggelsen forblev en integreret del af Brangstrus. Byformen er uregelmæssig skovbygd, og bebyggelsen er ager/å-orienteret.
2. Udviklingstype. Fra en enkeltgård voksede Lombjerg i 1700-tallet til en lille landsby på 3 gårde tilhørende den indensogns hovedgård Boltinggård. En tidlig overgang til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en nogen atypisk anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet er præget af nybebyggelse.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

Mrs. Stellerius

11
1 *Anders Nielsen*

Vo 1A

422690728

7
Torgon

16.
t

Komburg

Christen Hansen

~~Mari Erickson~~

103. a

598.390-48

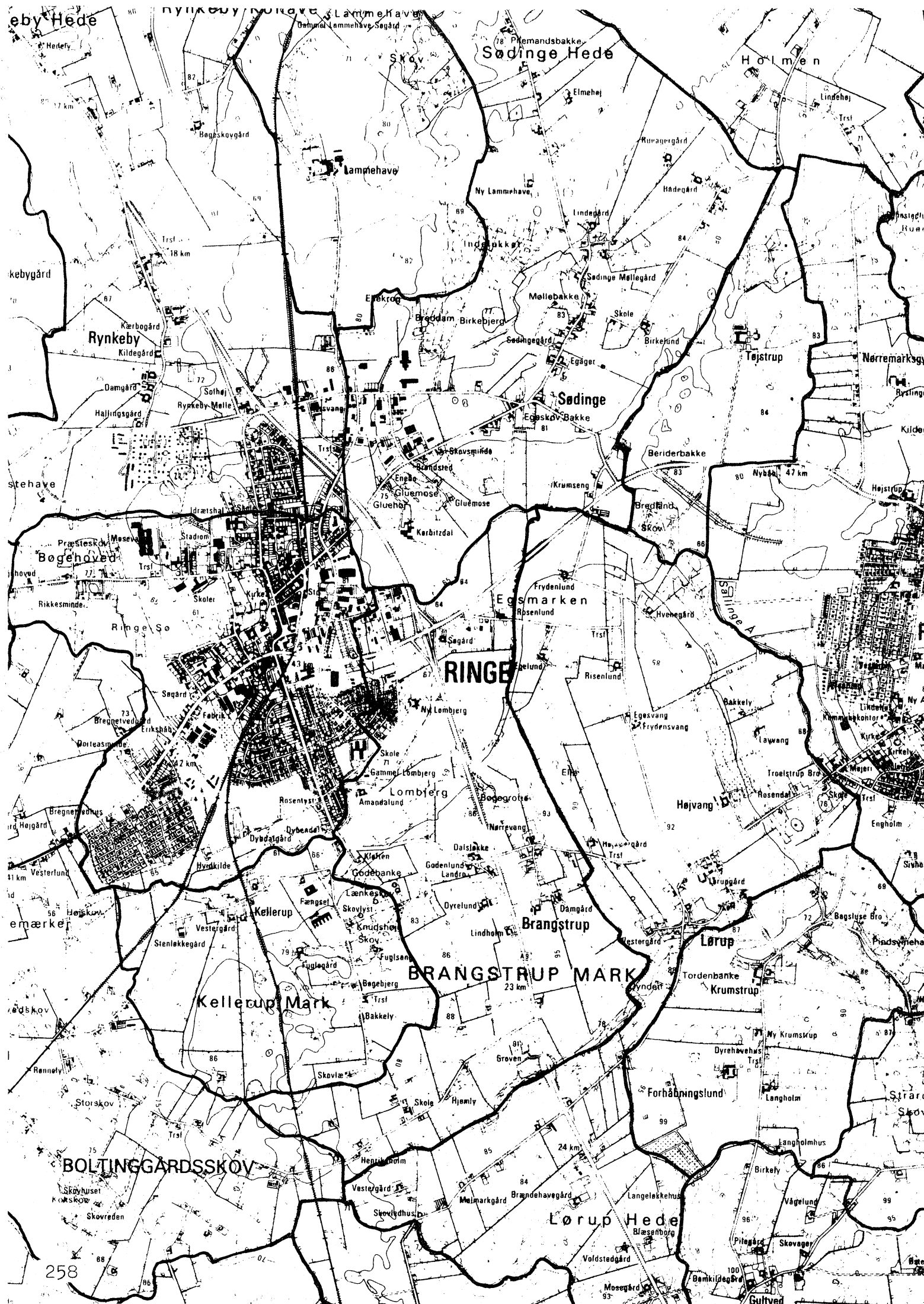
101A

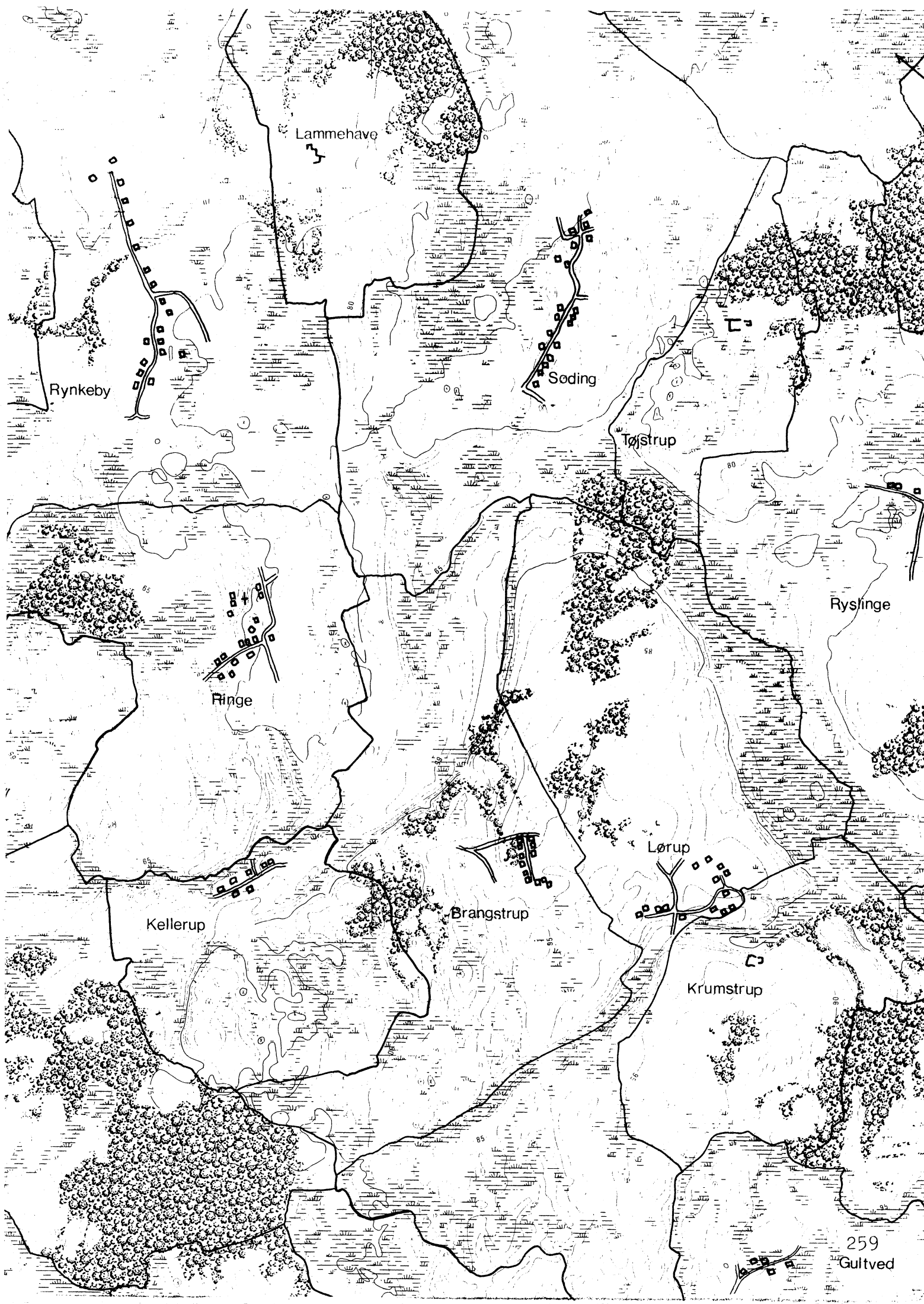
✓ 4/1

1948

149260

Handwritten: *Handwritten signature*

Lammehave

Rynkeby

Sødning

Tøjstrup

Ryslinge

Ringe

Brangstrup

Lørup

Krumstrup

Kellerup

259
Gultved

LYDINGE

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Navn:	Navnetype: -inge
-------	---------------------

Bemærkninger:

Første gang nævnt som Lydingger i 1438. Navnet indgår som efterled i Brænde-Lydinge og som forled i Lydinge gårde, begge i nabosognet Brahetrolleborg. Forleddet Ly er måske en afledning af ordet Lüt eller Lūta som betyder "Skråning, skrænt". Efterleddet -inge er oprindeligt en stedsbetegnelse afledt af indbyggernavne og indikerer at byen er dannet før vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen fra vikingetid til middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En landsby der modsat de middelalderlige udflytterbyer ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

4 af 6 gårde er placeret på deres oprindelige tomter 2 gårde er flyttet ind i bymarken omkring Lydinge mølle er der kommet 3 husmandssteder. En mindre del af det oprindelige vejforløb eksisterer ikke længere.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Mindre frugtplantage (Ådal).

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Krarpup

STATISTIK

Areal: 183 ha., heraf opdyrket i 1688: 52%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	41	29	37				
Bebyggelsesenheder:							
		1541	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		5	5	5	6	6	10
Huse:							
Huse m/ jord:						4	5
Huse u/ jord:							2
I alt:		5	5	5	6	10	17
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664		2	3	8,2			
1688	2	3		5,8			
1844	2	3	1	5,4			
1903	7	2	1	4,0			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	28	48	61				
Børn:	23	12	34				
I alt:	51	60	95				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Krarup
----------	---------------------	-------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							5	
1844	5	3					1	1
1903	7	5					3	2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 183 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 52%. Byen havde da trevangsbrug i vangelag med Krarup og Lydinggårde og takseredes i 1684 til 29 tdr.htk. mod 37 tdr. i 1844. I 1664 var der endnu betydelige skove i ejerlavet, der takseredes for 180 svins olden. Inden 1800 var størsteparten heraf opdyrket. Ved Hågerup Å ligger Lydinge Mølle, der i 1957 karakteriseredes som Danmarks sidste græsmølle. Møllen nævnes fra 1688 og er genopført 1800.

Lydinge blokudskiftedes i 1801 og siden er 2 gårde udflyttet.

Lydinge hørte i 1498 under Holme Kloster. Da klosteret overgik til adelig besiddelse i 1541 bestod byen af 5 gårde. Endnu i 1661 hørte byen under det tidligere kloster (Brahetrolleborg) men samme år konfiskeredes godset i forbindelse med en dom over ejeren Kaj Lykke. I 1664 var byen udlagt til Margrete, Hans Boresens i København. Hundrede år efter ejede Brahetrolleborg en enkelt gård, medens Fjellebro havde 5 gårde og 1 hus.

I 1844 var Fjellebro gods overgået til selveje, men endnu i 1903 var der et betydeligt fæsteindslag i byen. Antallet af gårde lå fra 1541 til 1844 på 5-6, men steg herefter til 10. Hustallet forblev ret ubetydeligt, ligesom befolkningsvæksten for det 19. årh. ligger i underkanten af det normale.

Byens gårde var i 1688 af normal størrelse. Byen var i 1772 egaliseret, idet Fjellebros gårde fordelte sig med 4 a. 3 tdr. og 1 gård a. 6 tdr.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Krærup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse

1) Anlægstype.

Den lille adelby af før-vikingetids navnetypen -inge er central-placeret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type. I ejerlavet ligger Lydinge Mølle.

2) Udviklingstype.

Byen hørte i senmiddelalderen under Holme kloster og efter klostrets overgang til adelsgods (Brahetrolleborg) hørte byen fortsat herunder frem til 1661. I 1772 havde Fjellebro samlet 5 af byens 6 gårde og foretaget en egalisering. Væksten i det 19. århundrede ligger i underkanten af det normale.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en række udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: Lydinge mølle.
- 4) Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Lydinge
Mølle

48

• Ålund

Ålv

Iager

Ågård

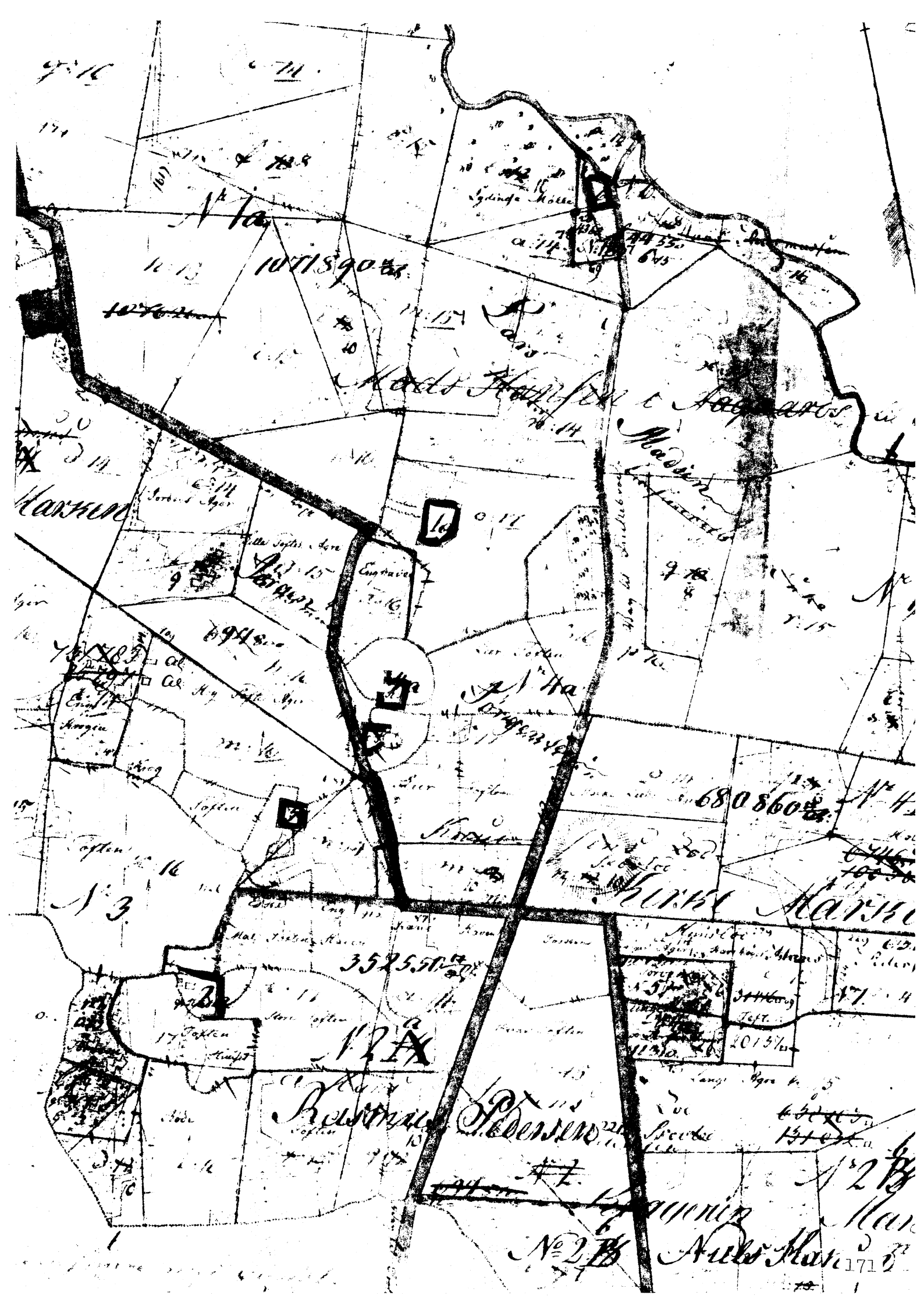
52

Lydinge

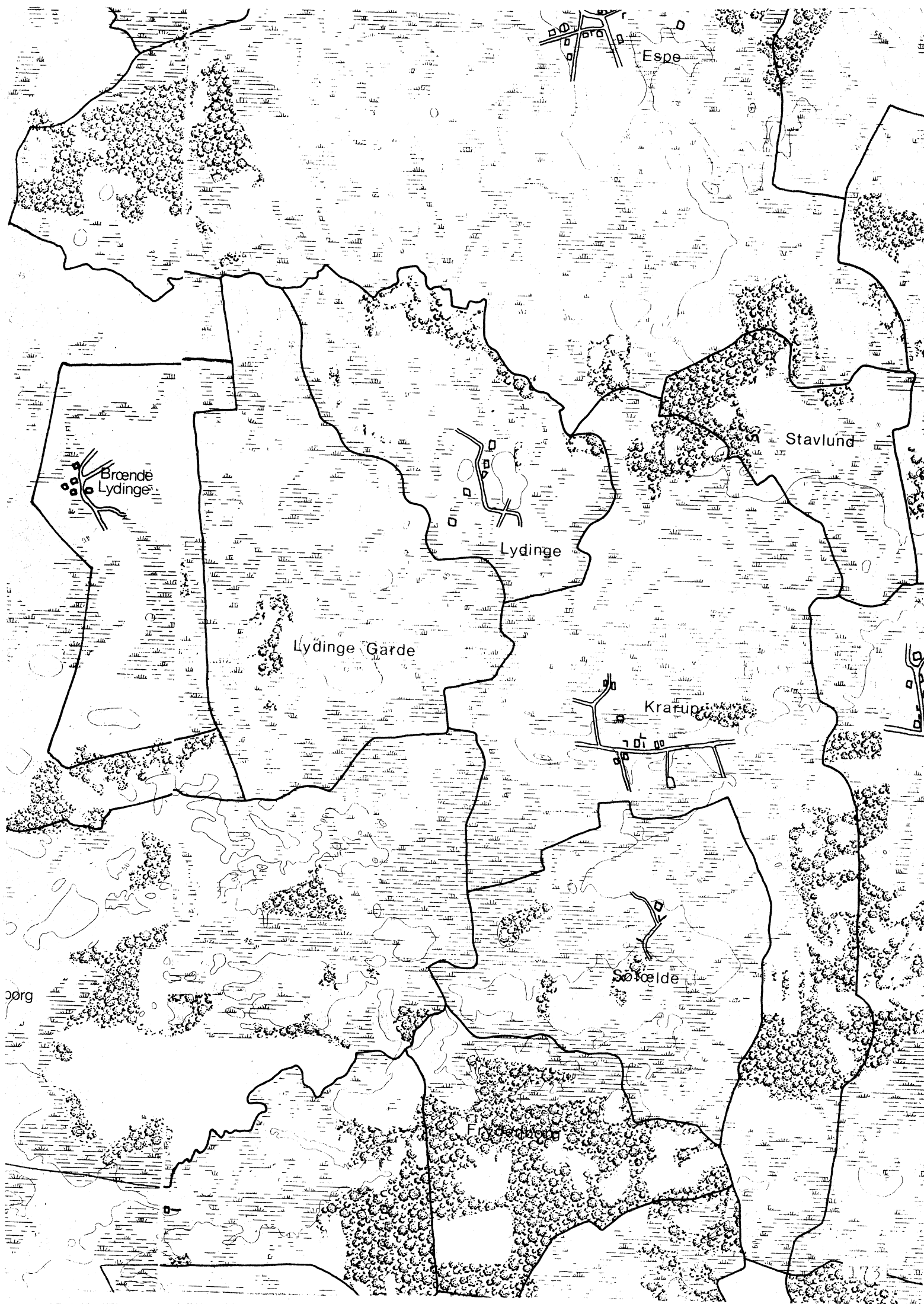
Kavshøj

Birkely

Ada

Espe

Stavlund

Lydinge

Lydinge Garde

Krafup

Søfelde

Brønde
Lydinge

borg

